

ÚSTAVNÉ
SÚDNICTVO
ÚSTAVNÉ
SÚDNICTVO
SÚDNICTVO

BYSTRÍK ŠRAMEL

BYSTRÍK ŠRAMEL

ÚSTAVNÉ SÚDNICTVO

Autor: JUDr. Bystrík Šramel, PhD.

Recenzenti: Doc. JUDr. Jana Reschová, CSc.
PhDr. JUDr. Libor Klimek, PhD.

Grafická úprava: PhDr. Michal Imrovič

Všetky práva vyhradené. Toto dielo ani jeho časť nemožno reprodukovat' bez súhlasu majiteľa práv.

© JUDr. Bystrík Šramel, PhD.

Vydalo Občianske združenie FSV, 2015

Vydanie prvé

ISBN 978-80-971952-0-5

OBSAH

Úvod	5
1 Ústavné súdnicstvo v Slovenskej republike	7
1.1 Pojem, vznik a charakteristické črty ústavného súdnicstva	7
1.2 Historický vývoj ústavného súdnicstva na území Slovenskej republiky	13
1.3 Pramene práva pre oblasť ústavného súdnicstva v Slovenskej republike	21
1.3.1 <i>Pramene kompetenčného práva</i>	23
1.3.2 <i>Pramene procesného práva</i>	23
1.3.3 <i>Iné pramene práva</i>	24
2 Postavenie a organizácia Ústavného súdu Slovenskej republiky	27
2.1 Postavenie Ústavného súdu Slovenskej republiky v systéme štátnych orgánov	27
2.2 Personálny substrát Ústavného súdu Slovenskej republiky	31
2.3 Organizačné zložky Ústavného súdu Slovenskej republiky	37
2.3.1 <i>Predseda a podpredseda Ústavného súdu Slovenskej republiky</i>	37
2.3.2 <i>Plénum Ústavného súdu Slovenskej republiky</i>	38
2.3.3 <i>Senáty Ústavného súdu Slovenskej republiky</i>	41
2.3.4 <i>Spravodajcovia Ústavného súdu Slovenskej republiky</i>	42
2.3.5 <i>Súdni poradcovia Ústavného súdu Slovenskej republiky</i>	43
2.3.6 <i>Kancelária Ústavného súdu Slovenskej republiky</i>	43

3	Právomoc Ústavného súdu Slovenskej republiky	45
3.1	Abstraktná forma kontroly ústavnosti	46
3.2	Konkrétna forma kontroly ústavnosti	51
3.3	Výkladová právomoc	56
3.4	Právomoc spojená s uplatňovaním demokratických foriem vlády	60
3.5	Právomoc rozhodovacia v prípade riešenia kompetenčných sporov	64
3.6	Disciplinárna právomoc	66
4	Konanie pred Ústavným súdom Slovenskej republiky	71
4.1	Všeobecné zásady konania pred Ústavným súdom Slovenskej republiky	71
4.2	Účastníci konania pred Ústavným súdom Slovenskej republiky	78
4.3	Fázy konania pred Ústavným súdom Slovenskej republiky	83
4.4	Rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky	88
4.5	Vybrané druhy konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky	92
4.5.1	<i>Konanie o súlade právnych predpisov</i>	92
4.5.2	<i>Konanie o výklade Ústavy SR</i>	94
4.5.3	<i>Konanie o sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb</i>	95
4.5.4	<i>Konanie vo volebných veciach</i>	97
	Záver	99
	Zoznam použitej literatúry	101

ÚVOD

Predkladaná učebnica k predmetu „ústavné súdnictvo“ sa venuje základným okruhom otázok, ktoré možno považovať za relevantné nielen pre študentov Fakulty sociálnych vied UCM, ale aj študentov iných fakúlt neprávnického zamerania. Aj z toho dôvodu je pozornosť tejto publikácie zameraná tak na objasnenie základných teoretických otázok z oblasti ústavného súdnictva, ako aj na ich reálnu aplikáciu a premietnutie do činnosti orgánov špecializujúcich sa na tento osobitný druh činnosti.

Predmetná publikácia sa tematicky skladá zo štyroch základných celkov venujúcich sa vybraným problémom ústavného súdnictva. Prvý tematický celok (prvá kapitola) osvetľuje základné otázky týkajúce sa ústavného súdnictva vo všeobecnosti. Je tu vysvetlený samotný pojem ústavného súdnictva, pôvod a význam tohto druhu špecifickej činnosti štátom určených orgánov, jeho historický vývoj, modely ústavného súdnictva existujúce vo svete či pramene ústavného súdnictva v Slovenskej republike. Druhý tematický celok (druhá kapitola) upriamuje pozornosť na problematiku postavenia a organizácie Ústavného súdu Slovenskej republiky ako reprezentanta modelu tzv. špecializovaného ústavného súdnictva. Sú tu objasnené také otázky, akou je otázka zaradenia Ústavného súdu SR v systéme štátnych orgánov, personálneho substrátu Ústavného súdu SR či jeho organizačných zložiek. Tretí tematický celok (tretia kapitola) sa v jednotlivých podkapitolách venuje jednotlivým okruhom právomoci Ústavného súdu SR, pričom takmer každý z nich je demonštrovaný aj na konkrétnom prípade (s výnimkou tých okruhov, v ktorých Ústavný súd SR doposiaľ svoju právomoc v praxi neuplatnil). Posledný, štvrtý tematický okruh (štvrtá kapitola), sa zaoberá procesnoprávnou stránkou činnosti Ústavného súdu SR. Sú tu rozobraté základné zásady uplatňované v konaní pred Ústavným súdom

SR, otázky týkajúce sa účastníkov konania pred Ústavným súdom SR, fáz konania pred Ústavným súdom SR, jeho finálnych foriem činnosti. Okrem toho sú tu ozrejmené aj najčastejšie druhy konaní realizovaných pred Ústavným súdom SR.

Treba podotknúť, že v rámci každej kapitoly sa nachádzajú aj praktické príklady z rozhodovacej činnosti Ústavného súdu SR, odkazy na jeho konkrétne rozhodnutia, príp. iné reálie vzťahujúce sa na problematiku ústavného súdnictva, ktoré umožnia študentom bližšie preniknúť do matérie ústavného súdnictva. Veríme, že predkladaná učebnica splní svoj didaktický účel a pomôže každému študentovi pri štúdiu predmetu „ústavné súdnictvo“.

Autor

1

ÚSTAVNÉ SÚDNICTVO V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

1.1 Pojem, vznik a charakteristické črty ústavného súdництва

Ústavné súdnictvo vo svojom najvšeobecnejšom poňatí možno charakterizovať ako špecifickú činnosť štátom určených orgánov (resp. orgánu) zameranú na posudzovanie súladu zákonov a iných normatívnych právnych aktov s ústavou ako právnym predpisom najvyššej právnej sily. Ako vyplýva z označenia tejto činnosti, ide o činnosť zverenú súdu (resp. súdom), ktorá je však veľmi osobitá a od iných foriem rozhodovacej činnosti súdov (napr. trestného, civilného alebo správneho súdництва) je ústavné súdnictvo orientované na skúmanie predovšetkým tzv. ústavnej konformity právnych predpisov. Uvedené, samozrejme, nie je jedinou úlohou ústavného súdництва; jeho úlohou je v najširšom slova zmysle totiž **ochrana ústavnosti**. Pojem ústavnosť možno definovať ako „systém vzťahov a inštitúcií, ktorý je založený a odvodený od osobitného postavenia ústavy v právnom poriadku štátu.“¹ Uvedený pojem možno podľa Sváka chápať v dvoch zmysloch. **V užšom slova zmysle** ústavnosť predstavuje stav, keď právna norma nižšej právnej sily (zákon) neodporuje právnej norme vyššej právnej sily (ústava). **V širšom slova zmysle** sa ústavnosť vzťahuje na postup každého orgánu verejnej moci i subjektu súkromného práva pri aplikácii práva a aj pri jeho realizácii, ktorý je v zhode s ústavou.² Prusák chápe ústavnosť ako súlad postupu všetkých štátnych orgánov i ostatných právnických

1 SVÁK, J. - CIBULKA, L.: Ústavné právo Slovenskej republiky. Osobitná časť. 4. vyd. Bratislava: EUROKÓDEX, 2009, s. 875.

2 Tamtiež

osôb a napokon aj fyzických osôb s ústavou. Ide podľa neho o vládu ústavy.³ Na margo uvedených definícií treba poznamenať, že pojem ústavnosť nemožno chápať teda výlučne iba ako súlad s ústavou, ako ochranu hierarchického usporiadania právnych predpisov v štáte či korektného postupu účastníkov právnych vzťahov. Ústavnosť a jej ochrana je **viac než len ochrana súladu noriem v hierarchickom systéme** ich usporiadania. Ústavnosť treba chápať aj ako ochranu najdôležitejších a základných hodnôt, pričom takýmito hodnotami sú najmä hodnota života a dôstojnosti človeka, jeho slobody a rovnosti, hodnota spravodlivosti.

Vznik ochrany ústavnosti ako špecializovanej činnosti orgánov štátu sa spája s obdobím vzniku prvých písaných ústav a moderných demokratických právnych štátov. Existencia ústavného súdnictva sa považuje za jednu z najdôležitejších záruk riadneho fungovania moderného právneho štátu.

Ústavné súdnictvo ako špecifická forma činnosti štátom určených orgánov vychádza z myšlienky, podľa ktorej činnosť volených zástupcov ľudu v zákonodarnom orgáne sa **nesmie dostať do rozporu so základnými pravidlami či princípmi fungovania štátu uvedenými v základnom zákone každého štátu – ústave**. Ak si ľud zvolil svojich zástupcov, títo sú povinní reprezentovať jeho vôľu, a činnosť volených zástupcov nesmie byť v rozpore so základnými zásadami, na ktorých je vybudovaný štát a jeho orgány. Nie je totiž prípustné, aby sa volení zástupcovia, podriadení vôli občanov vyjadrenej v ústave, stali ich pánmi a naopak, aby sa občania stali podriadenými svojich volených zástupcov. Z toho dôvodu sa obyčajné zákony prijímané volenými zástupcami ľudu nesmú dostať do pozície nadriadenosti nad ústavou, do kolízie s ústavou ako základným štáttvorným dokumentom. Ak sa tak stane, musia byť takéto zákony vyhlásené za neplatné, nulitné a musia byť zrušené. A to je práve úlohou ústavného súdnictva. V opačnom prípade by to totiž znamenalo, že zástupcovia ľudu de facto stoja nad ľuďom samotným. To by bolo popretie podstaty základného princípu demokratického právneho štátu, princípu suverenity ľudu. Treba ale poznamenať, že z oprávnenia orgánov súdnej moci rušiť platnosť normatívnych právnych aktov orgánov zákonodarnej moci nevyplýva, že súdna moc je nadradená moci zákonodarnej. Predpokladá sa totiž len, že moc občanov je nadradená obom uvedeným mociam, a tam, kde vôľa zákonodarného

3 PRUSÁK, J.: Teória práva. Bratislava : Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty Univerzity Komenského, 1999, s. 115.

zboru vyjadrená formou zákonov odporuje vôli občanov vyjadrenej v ústave, mali by sa sudcovia riadiť ústavou a nie zákonmi. Ich rozhodnutia by mali byť totiž určované základným zákonom štátu a nie tými zákonmi, ktoré základné nie sú.⁴

Prapôvod myšlienky ústavného súdnictva možno nájsť v Anglicku na prelome 16. a 17. storočia, kde sa vyvinul názor, že anglické súdy sú oprávnené rozhodovať, či parlamentný zákon je alebo nie je „po práve“. Uvedený názor úzko súvisel s vtedajším ústavným vývojom v Anglicku, a to s mocenským bojom parlamentu a kráľa, s nepísanou ústavou a s učením o suverenite parlamentu.⁵ Uvedená myšlienka bola úplne niečím novým, nakoľko v danom období kontrola zákonov vydávaných parlamentom realizovaná mimoparlamentným spôsobom bola nepredstaviteľná. Dokonca aj po vzniku ústavného súdnictva v dnešnej modernej podobe mal mimoparlamentný kontrolný mechanizmus veľký počet odporcov argumentujúcich neprípustnosťou narušania výlučných práv orgánu zákonodarnej moci orgánom súdnej moci.

V priebehu následného historického vývoja sa vytvorili dva základné modely ústavného súdnictva existujúce v súčasnosti vo svete. Prvý model sa označuje ako **všeobecné ústavné súdnictvo** a je založený na tom, že súlad zákonov a iných právnych predpisov s ústavou sú oprávnené preskúmavať všeobecné súdy. Tento model je typický najmä pre krajiny angloamerického právneho systému (USA, Kanada, Austrália, Nový Zéland, Írsko), avšak možno ho nájsť aj v krajinách kontinentálnej Európy (Švajčiarsko). Označuje sa tiež ako *Judicial Review*, príp. **difúzne ústavné súdnictvo**, keďže oprávnenie preskúmať ústavnosť je rozptýlené v rámci viacerých všeobecných súdnych orgánov. Jeho počiatky možno datovať do začiatku 19. storočia, keď bolo v USA vydané známe prelomové súdne rozhodnutie vo veci *Marbury vs. Madison* (1803). V odôvodnení tohto súdneho rozhodnutia Najvyšší súd USA prvýkrát vyjadril myšlienku, že súdy v prípade zistenia, že na rozhodovanie v konkrétnej veci by sa mal aplikovať zákon, ktorý je v rozpore s ústavou, majú povinnosť tento zákon neaplikovať a riadiť sa priamo ústavou. Aj z toho dôvodu sa USA považujú za vlasť moderného ústavného súdnictva. Základným znakom všeobecného ústavného súdnictva, ako vyplýva aj z jeho označenia, je jeho všeobecnosť. To znamená, že o ústavnosti zákonov

4 KLOKOČKA, V.: Ústavní systémy evropských států. 2. aktual. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2006, s. 372.

5 PAVLÍČEK, V. a kol.: Ústavní právo a státověda: 1. díl: Obecná státověda. Praha: Linde, 1998, s. 321.

je oprávnený rozhodovať každý súd. Treba však súčasne zdôrazniť, že posudzovanie ústavnosti je v tomto modeli možné iba v rámci súdneho rozhodovania konkrétnej sporovej veci. V súvislosti s rozsahom posudzovania ústavnosti jednotlivých zákonov sa v USA vyčlenili dve základné názorové skupiny. Zatiaľ čo jedna skupina tvrdí, že sudy by mali pri posudzovaní ústavnosti brať do úvahy iba výslovné znenie ústavného textu, druhá skupina zastáva názor, že do úvahy by sa mali brať aj prirodzenoprávne princípy a samotný duch ústavy.⁶ V praxi všeobecných súdov USA sa tak môže stať (a aj sa stáva), že v jednom prípade sudca konštatuje protiústavnosť zákona, ale v inom prípade iný sudca skonštatuje súlad zákona s ústavou. Platí však súčasne, že ak nesúlad zákona s ústavou vysloví súd vyššieho stupňa, jeho rozhodnutie je záväzné pre všetky sudy nižšieho stupňa. Vrcholné postavenie tu má Najvyšší súd USA, ktorého rozhodnutie je konečné a záväzné pre všetky sudy.⁷ Model difúzneho ústavného súdnictva sa často označuje aj ako **americký model ústavného súdnictva**. Spôsob ochrany ústavnosti je v tomto modeli ústavného súdnictva založený nie na oprávnení súdov priamo zrušiť protiústavný zákon, ale na schopnosti súdnych precedensov vyradiť takýto zákon z jeho faktického aplikovania v praxi. Súdne rozhodnutie všeobecného súdu je vo veci protiústavnosti však záväzné iba pre účastníkov konania, nie všeobecne.

Druhým modelom ústavného súdnictva je model označovaný ako **špecializované ústavné súdnictvo**, ktorý je založený na tom, že oprávnenie preskúmať ústavnosť zákonov nie je priznané každému súdu, ale len súdu špecializovanému. Takýto súd býva vo väčšine krajín označovaný ako tzv. Ústavný súd. V krajine môže pôsobiť buď jediný špecializovaný súd (napr. Ústavný súd Slovenskej republiky) alebo sústava takýchto špecializovaných súdov (napr. Spolkový ústavný súd a krajinské ústavné sudy v Nemecku). V prípade, ak sa v príslušnej krajine nachádza iba jediný súd takéhoto druhu a ústavná právomoc je koncentrovaná v jednom súdnom orgáne, ide o tzv. **koncentrované ústavné súdnictvo**.⁸ Tento typ ústavného súdnictva je typický pre väčšinu krajín kontinentálnej Európy. Z hľa-

6 KRIEGER, J.: The Oxford Companion to Politics of the World. Oxford: Oxford University Press, 2001, s. 459.

7 AGUILERA, B.: Law as a limit to power - The origins of the rule of law in the European legal tradition. In: Judicial Review: A Comparative Analysis Inside the European Legal System. Strasbourg: Council of Europe, 2010, s. 24-25.

8 FILIP, J.: Ústavné právo. 3., opravené a doplnené vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2011, s. 94.

diska historického však treba poznamenať, že v porovnaní s modelom všeobecného ústavného súdnictva vznikol o niečo neskôr. Jeho vznik sa totiž spája až so začiatkom 20. storočia, keď bol v Rakúsku zriadený prvý Ústavný súd (zákonom z dňa 25. januára 1919). To je aj jeden z dôvodov, prečo sa tento model častokrát označuje aj ako **rakúsky model ústavného súdnictva**. V tejto súvislosti však nemožno opomenúť ani Československo, ktoré sa považuje spolu s Rakúskom za priekopníka špecializovaného ústavného súdnictva. Na rozdiel od amerického modelu je v tomto modeli ústavného súdnictva ústavnosť zákonov posudzovaná bez ohľadu na konkrétny súdny spor, pri ktorom vznikla pochybnosť o ústavnej konformnosti zákona (abstraktná forma kontroly ústavnosti). Čo sa týka možností ochrany ústavnosti v rámci špecializovaného ústavného súdnictva, táto je realizovaná buď *formou preventívnej ochrany ústavnosti* (súd podáva záväzný výklad, či návrh zákona alebo zákon ešte pred nadobudnutím platnosti je v súlade s ústavou, napr. vo Francúzsku) alebo *následnej ochrany ústavnosti* (súd posudzuje ústavnosť už prijatých a vyhlásených zákonov, je najrozšírenejší). Možná je samozrejme aj *kombinácia oboch alternatív* (napr. Belgicko).⁹ Z hľadiska pôsobnosti možno dodať, že ochrana ústavnosti prostredníctvom špecializovaného ústavného súdnictva je koncipovaná širšie ako ochrana ústavnosti prostredníctvom všeobecného ústavného súdnictva, pretože okrem preskúmavania ústavnosti zákonov špecializované ústavné súdnictvo smeruje aj k ochrane ústavnosti v konkrétnych sporoch. Súdna ochrana ústavnosti je v rámci špecializovaného ústavného súdnictva založená na princípe derogačného pôsobenia súdnych rozhodnutí. To znamená, že v prípade, ak súd rozhodne, že určitý zákon je protiústavný, tento zákon je vyhlásený za neplatný či zrušený. Súdna rozhodnutie tu má teda rovnakú váhu ako rozhodnutie zákonodarcu o zrušení zákona. Na rozdiel od amerického modelu je v rakúskom modeli ústavného súdnictva súdna rozhodnutie záväzné erga omnes (všeobecne záväzné).

Treba však uviesť, že okrem uvedených dvoch základných modelov existujú vo svete aj **zmiešané modely** (napríklad v Grécku, Portugalsku a vo viacerých juhoamerických štátoch), kde sa využíva aj konkrétna kontrola v rámci všeobecného súdnictva a je vytvorený aj osobitný orgán na preskúmavanie ústavnosti zákonov. Ústavná prax, ktorú silne ovplyvňuje najmä nemecký Spolkový ústavný súd,

9 PAVLÍČEK, V. a kol.: Ústavní právo a státověda: 1. díl: Obecná státověda. Praha: Linde, 1998, s. 323.

smeruje ku konvergencii oboch modelov vo dvoch smeroch. Prvým je využívanie ústavnej sťažnosti o porušení ľudských práv v konkrétnom prípade ako iniciačného prvku na preskúmanie ústavného zákona. Druhým je možnosť všeobecného súdu prerušiť súdne konanie z dôvodu pochybnosti o ústavnosti zákona aplikovateľného na predjednávaný prípad a požiadať ústavný súd o preskúmanie ústavnosti tohto zákona.¹⁰

Bolo by však nesprávne tvrdiť, že presadenie sa niektorého z uvedených modelov ústavného súdnictva bolo v krajinách kontinentálnej Európy uskutočnené v rovnakom časovom okamihu. Myšlienky ústavného súdnictva sa totiž včleňovali do právnych poriadkov jednotlivých krajín iba pomaly a postupne. Odborná literatúra uvádza, že zakotvenie ústavného súdnictva do právnych poriadkov jednotlivých krajín sa realizovalo v 20. storočí v troch veľkých vlnách. Prvá vlna sa začala po 1. svetovej vojne v Rakúsku a Československu. Druhá vlna bola prirodzeným dôsledkom negatívnych skúseností s fašizmom a začala po druhej svetovej vojne (v roku 1947 sa ústavné súdnictvo stalo súčasťou právneho poriadku Japonska, v roku 1948 Talianska a v roku 1949 aj Nemecka). Tretia vlna etablovania ústavného súdnictva bola dôsledkom transformácie totalitných štátov na štáty demokratické (v roku 1975 sa ústavné súdnictvo stalo súčasťou právneho poriadku Grécka, v roku 1976 Portugalska, v roku 1978 Španielska, začiatkom 90. rokov 20. storočia aj právnych poriadkov bývalých krajín sovietskeho bloku).¹¹

Právomoci orgánov ústavného súdnictva sú v súčasnosti upravené v rôznych krajinách rôznym spôsobom. V niektorých krajinách sú tieto právomoci koncipované širšie, v niektorých užšie. Pavlíček a kol. v tejto súvislosti uvádzajú, že súdy jednotlivých krajín majú vo veciach ústavného súdnictva legislatívne priznané v zásade **tieto právomoci**:¹²

- Rozhodovanie o ústavnosti, t. j. o súlade právneho predpisu s ústavou bez toho, aby sa rozhodoval konkrétny spor (tzv. abstraktná forma kontroly ústavnosti).
- Rozhodovanie sporu, ak došlo v konkrétnom prípade rozhodnutím orgánu verejnej moci k porušeniu ústavou zaručených práv

10 ČIČ, M. a kol.: Komentár k Ústave Slovenskej republiky. Bratislava: Eurokódex, 2013, s. 626.

11 SVÁK, J.: Organizácia a činnosť orgánov ochrany práva. Bratislava: Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty Univerzity Komenského, 1995, s. 38.

12 PAVLÍČEK, V. a kol.: Ústavní právo a státověda: 1. díl: Obecná státověda. Praha: Linde, 1998, s. 323-324.

- a slobôd jednotlivca (tzv. konkrétna forma kontroly ústavnosti).
- Rozhodovanie kompetenčných sporov medzi štátnymi (resp. i samosprávnymi) orgánmi, ako aj kompetenčných sporov medzi štátom ako celkom a jeho územnými celkami.
 - Rozhodovanie o ústavnej žalobe na vysokých ústavných činiteľov (napr. na prezidenta – tzv. impeachment).
 - Podávanie záväzného výkladu ústavy.
 - Plnenie úlohy volebného súdництва (napr. rozhodovanie o ústavnosti volieb, referenda, plebiscitu, o neplatnosti či strate mandátu).
 - Rozhodovanie o protiústavnosti existencie a činnosti politických strán.

1.2 Historický vývoj ústavného súdництва na území Slovenskej republiky

Ako sme už uviedli, Československá republika (ďalej len „ČSR“) sa považuje za jedného z priekopníkov v oblasti ústavného súdництва v Európe. Už v roku 1920 tu bol totiž zriadený inštitút ústavného súdництва, čím ČSR významne prispela k postupnému rozšíreniu tejto formy kontroly ústavnosti aj do iných krajín. Z uvedeného dôvodu si v nasledujúcej časti bližšie ozrejmime genézu a ďalší vývoj ústavného súdництва na našom území smerujúceho k podobe, akú má dnes. Zavádzanie ústavného súdництва do nášho právneho poriadku možno veľmi zjednodušene rozdeliť na tri veľké obdobia. Prvé obdobie konštituovania ústavného súdництва na našom území predstavuje obdobie rokov 1921 – 1939, druhé obdobie je obdobie rokov 1939 – 1991 a tretie obdobie je obdobie rokov 1991 – 1992.

Prvé obdobie predstavuje obdobie rokov 1921 – 1939, ktoré je obdobím existencie Československej republiky a obdobím prvých praktických skúseností s fungovaním ústavného súdництва na našom území. Inštitút ústavného súdництва bol prvýkrát zriadený na našom území (v tej dobe súčasťou územia ČSR) **zákonom č. 121 z 29. februára 1920 Sb., ktorým sa uvádza ústavná listina Československej republiky** (ďalej len „ústavná listina“). V tomto zákone sa v čl. I ods. 1 výslovne určilo, že zákony odporujúce ústavnej listine, jej súčasťiam a zákonom ju meniacim a doplňujúcim sú neplatné. V čl. II boli súčasne položené základy ústavného súdництва, keďže bolo zakotve-

né, že Ústavný súd ČSR rozhoduje o tom, či zákony Československej republiky a zákony Snemu Podkarpatskej Rusi neodporujú ústavnej listine a jej častiam. V čl. III sa určilo zloženie Ústavného súdu. Ústavný súd sa v zmysle uvedeného článku skladal zo siedmich členov – po dvoch členoch vysielal do Ústavného súdu Najvyšší súd správny a Najvyšší súd ČSR, ďalších dvoch členov a predsedu menoval prezident republiky. Každý z členov mal aj svojho náhradníka.

Treba uviesť, že aj keď z hľadiska systematiky prvej ústavy ČSR pripadlo inštitútu ústavného súdництва to najvýznamnejšie miesto (bolo rámcovo zakotvené hneď v prvých troch článkoch ústavy), samotný paragrafový text ústavnej listiny sa o ústavnom súde ďalej zmieňuje len pomerne stroho. Na ďalšom mieste sa totiž ústavná listina v § 20 ods. 6 zmieňuje iba o nezlučiteľnosti funkcie ústavného sudcu a funkcie poslanca Národného zhromaždenia. Posledné ustanovenie ústavnej listiny obsahujúce zmienku o Ústavnom súde predstavuje špeciálne kompetenčné ustanovenie uvedené v § 54 ods. 13, v ktorom sa určilo, že pôsobnosť Ústavného súdu sa vzťahuje aj na opatrenia, ku ktorým by inak bol potrebný zákon, a ktoré mu boli rovnako vládou predložené zároveň s vyhlásením v Zbierke zákonov a nariadení. Ústavnému súde prináležalo, aby rozhodol, či jemu predložené opatrenia vyhovujú § 54 ods. 8 písm. b) ústavnej listiny, t. j. ustanoveniu o tom, že tzv. stály výbor Národného zhromaždenia nie je oprávnený svojim nariadením s dočasnou mocou zákona (tzv. dočasné opatrenie) meniť ústavné zákony a príslušnosť úradov, iba ak by išlo o rozšírenie pôsobnosti úradov už zriadených novými úlohami. Možno teda poznamenať, že spomenuté dočasné opatrenia stáleho výboru Národného zhromaždenia upravujúce veci, na ktoré by bol inak potrebný zákon, boli obligatórne preskúmané Ústavným súdom ČSR. Vláda bola povinná predložiť takéto opatrenia Ústavnému súde ČSR súčasne s jeho vyhlásením v Zbierke zákonov a nariadení.

Ako teda vyplýva z uvedeného, právomoc Ústavného súdu ČSR bola koncipovaná značne úzko a ústavná listina zverila Ústavnému súde ČSR **iba dve kompetencie**. Prvou bolo rozhodovanie o tom, či obyčajné zákony prijaté Národným zhromaždením sú v súlade s ústavnou listinou a ďalšími ústavnými zákonmi, druhou bolo rozhodovanie o tom, či dočasnými opatreniami stáleho výboru Národného zhromaždenia nedochádza k zmene ústavy a ústavných zákonov. Ústavný súd ČSR vykonával takto výlučne abstraktnú formu kontroly ústavnosti. Vo všetkých ostatných veciach (napr. preskúvanie

ústavnosti a zákonnosti právnych predpisov nižšej právnej sily ako zákon či individuálnych rozhodnutí orgánov verejnej moci) vykonával svoju právomoc Najvyšší správny súd ČSR.

Ďalšie ustanovenia týkajúce sa Ústavného súdu prvá ústava ČSR neobsahovala. Na základe splnomocňujúceho ustanovenia čl. III ods. 2 mali byť podrobnosti, najmä o spôsobe, ako oba menované súdy vysielali členov ústavného súdu, o jeho funkčnom období, o konaní pred ním a o účinkoch jeho nálezov ustanovené osobitným zákonom, ktorým sa stal zákon č. 162/1920 Sb. z. a n.

V zmysle spomenutého osobitného zákona členmi Ústavného súdu ČSR a ich náhradníkmi mohli byť len osoby, ktoré zložili predpísané štátne skúšky na niektorej domácej právnickej fakulte alebo zložili doktorát práv, boli voliteľní do senátu (vek 45 rokov a 10 rokov štátne občianstvo) a neboli členmi nijakého zákonodarného orgánu. Treba dodať, že ústavní sudcovia nevykonávali funkciu ako svoje povolanie. Podľa § 1 zákona č. 162/1920 Sb. z. a n. členovia vysielaní Najvyšším súdom ČSR a Najvyšším správnym súdom ČSR boli volení na plenárnych schôdzach každého z týchto súdov podľa príslušných rokovacích poriadkov. Drgonec k tomu poznamenáva, že „zákon neustanovil, že členovia vysielaní obomi súdmi na Ústavný súd nesmú pochádzať z radov sudcov Najvyššieho súdu ČSR, resp. Najvyššieho správneho súdu ČSR, ani neustanovil obmedzenia pre súčasné pôsobenie sudcov Najvyššieho súdu na Najvyššom súde a Ústavnom súde, resp. pre súčasné pôsobenie sudcov Najvyššieho správneho súdu na Najvyššom správnom súde a Ústavnom súde. Právna úprava teda umožnila existenciu personálneho prepojenia medzi všeobecným súdnictvom, resp. správnym súdnictvom na jednej strane a ústavným súdnictvom. Ponúka sa čiastkový záver o neúplnom špecializovanom súdnictve, ktoré sa takto vytvorilo, lebo k znakom špecializovaného ústavného súdnictva treba priradiť aj oddelenosť osôb vykonávajúcich pôsobnosť Ústavného súdu od všeobecných súdov.“¹³

Právomocou Ústavného súdu ČSR podľa zákona č. 162/1920 Sb. z. a n. bolo preskúmať, či sú zákony obsahovo v súlade s ústavnými zákonmi a či zákon vznikol spôsobom, ktorý právny poriadok predvída. Preskúmaval teda nielen obsahovú stránku legislatívnej normy, ale aj jej procedurálne aspekty. Ústavný súd ČSR však nemohol začať konanie ex offo, ale iba na návrh oprávneného subjektu. **Návrh na preskúmanie ústavnosti zákona** mohol predložiť Naj-

13 DRGONEC, J.: Ochrana ústavnosti Ústavným súdom Slovenskej republiky. Bratislava: EUROKÓDEX, 2010, s. 21.

vyšší súd ČSR, Najvyšší správny súd ČSR a volebný súd. O podaní návrhu sa vo vnútri oprávneného subjektu muselo rozhodnúť nadpolovičnou väčšinou hlasov sudcov príslušného súdu na plenárnej schôdzi Najvyššieho súdu, Najvyššieho správneho súdu alebo volebného súdu. **Návrh na preskúmanie ústavnosti dočasného opatrenia** schváleného podľa § 54 ods. 8 písm. b) ústavnej listiny okrem troch uvedených orgánov súdnej moci mohli predložiť aj Poslanecká snemovňa, Senát a Snem Podkarpatskej Rusi.

V zmysle § 12 ústavnej listiny sa **konanie o súlade zákona s ústavnou listinou a zákonmi ju meniacimi** mohlo začať iba v lehote do troch rokov odo dňa, keď bol vyhlásený zákon, ktorý sa mal preskúmať. Po uplynutí tejto lehoty do žiadneho zákona, aj protiústavného, Ústavný súd ČSR už zasiahnuť nemohol. Konanie pred Ústavným súdom malo dve časti – **na predbežnom prejednaní** sa rozhodovalo o prijateľnosti návrhu (či bol podaný včas a či patrí do príslušnosti ústavného súdu) a vo veci samej sa konalo **osobitné zasadnutie**. Ak Ústavný súd návrh na predbežnom prejednaní nezamietol, vyrozumel dotknuté zákonodarné zbory a predsedu vlády o prijatí návrhu a vyzval ich, aby sa k návrhu vyjadrili v lehote najmenej 1 mesiac a najviac 3 mesiace. Táto lehota mohla byť predĺžená zo zvlášť závažných dôvodov najviac o ďalšie tri mesiace. Povinnosťou predsedu Ústavného súdu ČSR bolo najneskôr do ďalších troch mesiacov zvolať verejné zasadnutie súdu predloženom návrhu. O ústnom pojednávaní boli upovedomené zúčastnené zákonodarné zbory, vláda a navrhovateľ. Upovedomené strany mali právo vyslať na ústne pojednávanie svojho zástupcu. Návrh mohol byť prerokovaný aj v prípade, ak zúčastnené subjekty svojho zástupcu na ústne pojednávanie nevyslali.

Ak Ústavný súd ČSR uznal po verejnom ústnom zasadnutí návrh **za odôvodnený**, nálezom vyslovil, ktoré ustanovenia určitého zákona sú v rozpore s ktorými ustanoveniami určitého ústavného zákona, alebo ktoré ustanovenia zákona Národného zhromaždenia alebo Snemu Podkarpatskej Rusi prekračujú ústavne vymedzenú pôsobnosť týchto zákonodarných zborov a sú neplatné. Zverejňovanie nálezu malo zákonom predpísanú procedúru. Predseda Ústavného súdu ČSR dal nález doručiť vláde. Minister vnútra bol povinný bez odôvodnenia uverejniť nález do ôsmich dní v Zbierke zákonov a nariadení. Súčasne sa nález s podrobným odôvodnením musel uverejniť v úradných listinách. Rozhodnutie Ústavného súdu nadobudlo účinnosť až publikovaním nálezu v Zbierke zákonov a nariadení.

Funkčné obdobie Ústavného súdu ČSR bolo stanovené na 10 rokov. Počas existencie ČSR (prvá ČSR, ako aj druhá ČSR) vykonával Ústavný súd ČSR svoje úlohy v rámci dvoch funkčných období (1921 – 1931, 1938 – 1939). Začiatok prvého funkčného obdobia sa viaže na dátum 7. november 1921, keď boli vymenovaní členovia tohto súdu. Za predsedu bol vymenovaný Karel Baxa, za sudcov boli vymenovaní Antonín Bílý, Bedřich Bobek, Josef Bohuslav, Konstantin Petrovič Mačík, František Vážný st. a Václav Vlasák.¹⁴ Prvé funkčné obdobie Ústavného súdu ČSR uplynulo 17. novembra 1931. Po jeho skončení došlo k sedemročnej pauze v činnosti Ústavného súdu ČSR, nakoľko noví ústavní sudcovia boli vymenovaní až v máji 1938. Historické udalosti však mali za následok, že Ústavný súd ČSR v novom zložení fungoval len 1 rok. V dôsledku vytvorenia prvej Slovenskej republiky a okupácie českých krajín nacistickým Nemeckom totiž zanikol.

Treba uviesť, že aj keď na základe počtu vydaných rozhodnutí¹⁵ nemožno činnosť Ústavného súdu ČSR považovať za príliš rozsiahlu, význam tohto orgánu treba vidieť predovšetkým v samotnom fakte konštituovania špecializovaného orgánu posudzujúceho ústavnosť legislatívnych aktov parlamentu. Ďalší historický vývoj totiž ukázal, že mimoparlamentná súdna kontrola legislatívnych noriem nie vždy je vítaná a samozrejماً.

Druhé obdobie konštituovania ústavného súdництва na našom území predstavuje obdobie rokov 1939 – 1991. Ide o značne dlhé obdobie, ktoré je v prevažnej miere charakteristické existenciou totalitných režimov na území SR, najprv fašizmu, neskôr komunizmu.¹⁶ Toto obdobie bolo vo vzťahu k ústavnému súdnictvu typické tým, že existencia orgánov ústavného súdництва bola buď iba formálne deklarovaná v legislatíve a reálne takéto orgány neexistovali, alebo sa o nich právne predpisy ani len formálne nezmieňovali.

V novovzniknutej prvej Slovenskej republike sa vo veciach ochrany ústavnosti formálne nadviazalo na ústavnú listinu z roku 1920. **Ústavný zákon č. 185 z dňa 21. júla 1939 o Ústave Sloven-**

14 Bližšie pozri <http://www.usoud.cz/soudci-ustavniho-soudu-csr-1921-1939/>.

15 Odborná literatúra nie je jednotná v počte vydaných rozhodnutí. Niektorí autori udávajú 46 rozhodnutí, iní až viac ako 60 rozhodnutí. Pozri pozn. pod čiarou č. 4 v DRGONEC, J.: Ústavné súdnictvo na území Slovenska včera, dnes a zajtra. In: *Notitiae ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae*, č. 1/2009, s. 59.

16 Pozn. autora: Istou výnimkou je iba krátke obdobie rokov 1945 – 1948, keď bol na území SR opätovne nastolený demokratický poriadok so snahou o návrat k inštitútom demokratického a právneho štátu.

skej republiky (ďalej len „ústava z roku 1939“) v § 97 ods. 1 uviedol, že zákony a nariadenia s mocou zákona, ktoré odporujú ústave alebo iným ústavným zákonom, sú neplatné. Súčasne v § 98 ods. 1 zakotvil, že o tom, či zákony a nariadenia s mocou zákona odporujú ústave alebo iným ústavným zákonom, má rozhodovať **Ústavný senát** ako špecializovaný orgán štátu. Ústavný senát sa podľa § 98 ods. 2 ústavy z roku 1939 mal skladať zo senátnych prezidentov Najvyššieho súdu a Najvyššieho správneho súdu. Predsedom senátu mal byť prvý prezident Najvyššieho súdu. Na margo takéhoto usporiadania Drgonec poznamenáva, že Ústavný senát sa mal teda kreovať v rovnakom modeli ako Ústavný súd ČSR so zachovaním personálneho prepojenia medzi všeobecným súdnictvom, správnym súdnictvom a ústavným súdnictvom. Ani v tomto prípade však podľa jeho slov výsledok nemožno označiť za špecializované ústavne súdnictvo so všetkými vlastnosťami špecializovaného ústavného súdnictva.¹⁷ Podobne ako ústavná listina z roku 1920 ani ústava z roku 1939 neobsahovala bližšiu špecifikáciu organizácie a kompetencií Ústavného senátu a úpravu podrobností odkázala na osobitný zákon. Ním sa stal ústavný zákon č. 20/1942 Sl. zák. o Ústavnom senáte. Ako sme však už v predchádzajúcom texte naznačili, napriek legislatívnemu zakotveniu nebol Ústavný senát nikdy reálne zriadený.

Po skončení druhej svetovej vojny a obnovení Československej republiky sa obnovil ústavný systém zakotvený ústavnou listinou z roku 1920. To isté sa vzťahovalo aj na ústavné súdnictvo. Bohužiaľ však len formálne, pretože reálne Ústavný súd ČSR konštituovaný už nebol.

Po nástupe komunizmu vo februári 1948 **sa pokračovalo v existujúcom stave**. Ústavné súdnictvo nielen fakticky, ale ani formálne zriadené nebolo. Ústava Československej republiky č. 150/1948 Zb. nekonštituovala žiaden špecializovaný orgán zaoberajúci sa mimoparlamentnou kontrolou ústavnosti. Práve naopak, časť úloh, ktorú vykonávalo ústavné súdnictvo, bola zverená predsedníctvu parlamentu. V zmysle § 65 ods. 1 ústavy z roku 1948 predsedníctvo Národného zhromaždenia podávalo, ak bola vec sporná, záväzný výklad zákonov a rozhodovalo výlučne o tom, či zákon alebo zákon Slovenskej národnej rady odporuje ústave alebo nariadeniu zákona. V podobnom duchu sa k otázke kontroly ústavnosti vyjadrila aj Ústava Československej socialistickej republiky č. 100/1960 Zb.,

17 DRGONEC, J.: Ochrana ústavnosti Ústavným súdom Slovenskej republiky. Bratislava: EUROKÓDEX, 2010, s. 25.

ktorá v čl. 41 ods. 2 zakotvila, že Národné zhromaždenie bdie nad zachovávaním ústavy. Môže zrušiť zákon Slovenskej národnej rady, nariadenie alebo uznesenie vlády a všeobecne záväzné nariadenia krajského národného výboru, ak odporujú ústave alebo inému zákonu. Ani ústavný zákon č. 143/1968 Zb. o československej federácii nepriniesol zlepšenie, aj keď formálne sa vrátil k myšlienke ochrany ústavnosti prostredníctvom nezávislého ústavného súdництва. V šiestej hlave (čl. 86 až 101) totiž zriadil Ústavný súd ČSSR ako súdny orgán ochrany ústavnosti, pričom jeho organizáciu a pôsobnosť aj podrobnejšie vymedzil. Podobne ako ústavy z rokov 1920 a 1939 však úpravu ďalších podrobností ponechal na osobitný zákon Federálneho zhromaždenia. Ten však nebol nikdy vydaný, rovnako ako Ústavný súd fakticky nebol nikdy zriadený. Treba dodať, že ústavný zákon č. 143/1968 Zb. tiež formálne zriadil aj Ústavné sudy Českej socialistickej republiky a Slovenskej socialistickej republiky a úpravu podrobností ponechal na zákony jednotlivých národných rád. Ani tieto ústavné sudy reálne nikdy konštituované neboli.

Tretie obdobie konštituovania ústavného súdництва
na našom území predstavuje obdobie rokov 1991 – 1992. Ide o obdobie charakteristické transformáciou právneho poriadku, ktorý bol po rokoch totalitného režimu značne deformovaný prispôsobovaním právnych predpisov podmienkam novovzniknutého demokratického a právneho štátu. Oblasť ústavného súdництва bola samozrejme tiež jednou z oblastí, v ktorej sa pristúpilo k zmenám. Dňa 27. februára 1991 bol prijatý ústavný zákon č. 91/1991 Zb. o Ústavnom súde Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky, ktorý nahradil formálnu úpravu ústavného súdництва prijatú ústavným zákonom č. 143/1968 Zb. Týmto novým ústavným zákonom bol zriadený Ústavný súd Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky ako súdny orgán ochrany ústavnosti so sídlom v Brne. Podľa čl. 10 bol zložený z 12 sudcov, ktorých vymenúval prezident Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky z osôb navrhnutých Federálnym zhromaždením, Českou národnou radou a Slovenskou národnou radou. Každý zo zákonodarných zborov predkladal zoznam ôsmich kandidátov s tým, že Federálne zhromaždenie predkladalo návrh štyroch kandidátov, ktorí boli občanmi Českej republiky, a štyroch kandidátov, ktorí boli občanmi Slovenskej republiky. Sudcovia Ústavného súdu boli vymenovaní na dobu siedmich rokov. Ústavným zákonom z roku 1991 bola rozšírená abstraktná forma kontroly ústavnosti, keďže k oprávneniu po-

sudzovať ústavnosť všeobecne záväzných právnych predpisov a rozhodovať kompetenčné spory pribudlo oprávnenie podávať výklad ústavných zákonov Federálneho zhromaždenia, ak je vec sporná. Podľa čl. 8 návrh na začatie konania vo veciach abstraktnej kontroly ústavnosti bol oprávnený podať iba prezident Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky, Federálne zhromaždenie, vláda Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky alebo iný ústredný orgán Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky, Česká národná rada, Slovenská národná rada, vláda Českej republiky alebo iný ústredný orgán Českej republiky, vláda Slovenskej republiky alebo iný ústredný orgán Slovenskej republiky, súd v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou, generálny prokurátor Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky alebo generálny prokurátor Českej republiky alebo generálny prokurátor Slovenskej republiky. Ďalšie podrobnosti upravil zákon č. 491/1991 Zb. o organizácii Ústavného súdu Českej a Slovenskej federatívnej republiky a o konaní pred ním.

Ústavný zákon č. 91/1991 Zb. bol významný tým, že po enormne dlhom čase ním došlo k opätovnému a reálnemu zavedeniu ústavného súdництва na našom území. Predsedom súdu sa stal Ernest Valčko, podpredsedom súdu Vlastimil Ševčík. Za ústavných sudcov boli prezidentom vymenovaní Vojen Güttler, Zdeněk Kessler, Peter Kresák, Jiří Malenovský, Pavel Mates, Marián Posluch, Antonín Procházka, Viera Strážnická, Ivan Trimaj a Ján Vošček.

Ďalším krokom v budovaní ústavného súdництва na našom území bolo prijatie ústavného zákona č. 7/1992 Zb. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a naň nadväzujúceho zákona č. 8/1992 Zb. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky a o konaní pred ním. Treba však poznamenať, že napriek prijatiu uvedených dvoch právnych predpisov nebol samostatný Ústavný súd SR fakticky zriadený. Uvedený model sa však napriek tomu stal základom pre úpravu uvedenú v Ústave SR č. 460/1992 Zb. a v zákone č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov. Tieto predpisy predstavujú zároveň finálny krok k vytvoreniu samostatného ústavného súdництва na území Slovenskej republiky, ktorým sa zavádzanie inštitútu ústavného súdництва do právneho poriadku SR zavŕšilo.

1.3 Pramene práva pre oblasť ústavného súdnictva v Slovenskej republike

Za prameň práva sa vo všeobecnosti považujú všetky zdroje, z ktorých právo vyviera alebo z ktorých možno poznať jeho obsah. Právna teória rozlišuje dva druhy prameňov práva – materiálne pramene práva a formálne pramene práva. Pod **materiálnymi prameňmi práva** sa rozumejú všetky prírodné, geografické, demografické, sociálne, ekonomické, mravné a politické, technologické, ekologické, medzinárodnopolitické a iné podmienky života určitej spoločnosti, ktoré ovplyvňujú tvorbu práva a z ktorých tvorba práva vychádza.¹⁸ Naopak, formálne pramene predstavujú konkrétne výsledky normotvornej činnosti orgánov tvorby práva, vyjadrené v štátom stanovenej a uznanej forme a obsahujúce všeobecne záväzné pravidlá správania. Medzi **formálne pramene práva** sa radia právne predpisy (normatívne právne akty, napr. ústava, zákony, vyhlášky), normatívne právne zmluvy (napr. medzinárodné dohovory), súdne precedensy, právne obyčaje a iné pramene práva (napr. odborná literatúra, právne princípy). Na Slovensku sa za právne záväzné formálne pramene práva považujú iba právne predpisy a normatívne právne zmluvy. Otázka, či súdne rozhodnutia možno považovať za záväzný prameň práva je v právnej teórii sporná. Veľká časť autorov sa však prikláňa k negatívnej odpovedi.

Ústavné súdnictvo a jednotlivé otázky s ním spojené sú v Slovenskej republike predmetom úpravy **viacerých formálnych prameňov práva**. Normy týkajúce sa ústavného súdnictva možno nájsť predovšetkým v Ústave SR a v jednotlivých zákonoch. Okrem toho je však úprava otázok spojených s ústavným súdnictvom obsiahnutá aj v medzinárodných dohovoroch a právne záväzných aktoch Európskej únie, pričom obe formy majú z hľadiska hierarchického usporiadania dokonca prednosť pred zákonmi. Všetky uvedené formy práva obsahujú úpravu rôznorodých otázok týkajúcich sa ústavného súdnictva. Veľká časť z nich prirodzene obsahuje úpravu konania pred Ústavným súdom, mnohé z nich sa však konania pred Ústavným súdom dotýkajú len okrajovo a upravujú napr. iba podmienky uchádzačov o výkon funkcie ústavného sudcu či platové pomery sudcov.

Na základe okruhu otázok, ktoré jednotlivé vnútroštátne právne predpisy z oblasti ústavného súdnictva upravujú, možno rozčleniť pramene práva na tri základné okruhy. Do prvého okruhu

18 PRUSÁK, J.: Teória práva. Bratislava : Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty Univerzity Komenského, 1999, s. 188.

spadajú právne predpisy tvoriace tzv. **kompetenčné právo** na konanie pred Ústavným súdom SR. In concreto sem patria tieto pramene práva: Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb., ústavný zákon č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov a ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu. Druhý okruh prameňov práva pre oblasť ústavného súdnicstva obsahuje tzv. **procesné právo** na konanie pred Ústavným súdom SR. Možno sem zaradiť nasledovné pramene práva: zákon č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov, zákon č. 99/1963 Zb. – Občiansky súdny poriadok, zákon č. 301/2005 Z. z. – Trestný poriadok, zákon č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich a zákon č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry. Tretí okruh prameňov práva tvoria právne predpisy, ktoré síce neupravujú kompetenčné ani procesné otázky konania pred Ústavným súdom SR, avšak **bezprostredne súvisia s oblasťou ústavného súdnicstva**, pretože upravujú napr. otázku vyhlasovania rozhodnutí Ústavného súdu SR, voľbu kandidátov na ústavného sudcu alebo platové pomery ústavných sudcov. Patria sem tieto právne predpisy: zákon č. 1/1993 Z. z. o Zbierke zákonov Slovenskej republiky, zákon č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky, zákon č. 120/1993 Z. z. o platových pomeroch niektorých ústavných činiteľov Slovenskej republiky, zákon č. 300/2005 Z. z. – Trestný zákon, vyhláška Ministerstva spravodlivosti SR č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb.

Okrem uvedených ústavných zákonov a zákonov Drgonec považuje za prameň práva v oblasti ústavného súdnicstva **aj rozhodnutia Ústavného súdu SR**, ktoré obsahujú značné množstvo procesnoprávných noriem.¹⁹ Za špecifický prameň práva možno považovať aj spravovací a rokovací poriadok Ústavného súdu SR č. 114/1993 Z. z., ktorý však nepredstavuje všeobecne záväzný právny predpis, ale iba interný normatívny pokyn vydaný plénom Ústavného súdu SR zaväzujúci iba Ústavný súd SR. **Z oblasti medzinárodnoprávnej** možno za pramene práva v oblasti ústavného súdnicstva považovať Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd z roku 1950 a právne záväzné akty Európskych spoločenstiev a Európskej únie. Relevanciu na tomto poli majú aj rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva.

19 Bližšie k problematike súdnych rozhodnutí pozri DRGONEC, J.: Konanie pred Ústavným súdom Slovenskej republiky. 2. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2012, s. 28 a nasl.

1.3.1 Pramene kompetenčného práva

Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. sa považuje za základný prameň práva v oblasti ústavného súdництва na Slovensku (čl. 124 – 140). Zriaďuje totiž Ústavný súd Slovenskej republiky ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti a určuje základné predpoklady a podmienky jeho činnosti. Ústava SR upravuje postavenie a právomoc Ústavného súdu, otázky opravných prostriedkov proti rozhodnutiu Ústavného súdu, okruh subjektov oprávnených podať návrh na začatie konania pred Ústavným súdom, zloženie Ústavného súdu, podmienky na vymenovanie za sudcu, počet sudcov, inkompatibilitu sudcov.

Ústavný zákon č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov v čl. 10 rozširuje právomoc Ústavného súdu SR vymedzenú ústavou a priznáva Ústavnému súdu SR oprávnenie preskúmavať rozhodnutia výboru Národnej rady SR vo veciach straty mandátu alebo verejnej funkcie verejného funkcionára.

Ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu predstavuje právny predpis, ktorý tiež rozširuje ústavou vymedzenú právomoc, keďže v nadväznosti na tento právny predpis sa Ústavnému súdu SR priznáva oprávnenie preskúmavať rozhodnutia o vyhlásení výnimočného stavu a núdzového stavu.

1.3.2 Pramene procesného práva

Zákon č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov detailne upravuje podrobnosti o organizácii Ústavného súdu SR, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov.

Zákon č. 99/1963 Zb. – Občiansky súdny poriadok a zákon č. 301/2005 Z. z. – Trestný poriadok sa podľa § 31a zákona č. 38/1993 Z. z. použijú na konanie pred Ústavným súdom SR primerane, ak tento zákon neustanovuje inak a povaha veci to nevyžaduje. Treba však poznamenať, že uvedené pravidlo nie je jednoznačné, pretože neustanovuje, kedy sa primerane použije Občiansky súdny poriadok a kedy je primerané použiť Trestný poriadok. Výnimka z tohto nejasného pravidla je ustanovená iba na konanie o obžalobe

na prezidenta republiky, pri ktorom sa výslovne podľa § 74 ods. 2 zákona č. 38/1993 primerane použijú ustanovenia Trestného poriadku.²⁰

Zákon č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich obsahuje ustanovenia týkajúce sa disciplinárneho konania voči predsedovi a podpredsedovi Najvyššieho súdu SR, ktoré podľa čl. 136 je oprávnený vykonávať Ústavný súd SR.

Zákon č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakaťeloch prokuratúry obsahuje ustanovenia týkajúce sa disciplinárneho konania voči generálnemu prokurátorovi, ktoré podľa čl. 136 je oprávnený vykonávať Ústavný súd SR.

1.3.3 Iné pramene práva

Zákon č. 1/1993 Z. z. o Zbierke zákonov Slovenskej republiky obsahuje ustanovenia týkajúce sa ústavného súdництва v § 1, § 3 a § 4, v zmysle ktorých rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky o nesúlade medzi právnymi predpismi sa v Zbierke zákonov vyhlasujú uverejnením ich úplného znenia, pričom dňom ich vyhlásenia nadobúdajú platnosť.

Zákon č. 350/1996 Z. z. o rokovanom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky upravuje v 14. časti (§ 115 a 116) voľbu kandidátov na funkciu ústavného sudcu parlamentom.

Zákon č. 120/1993 Z. z. o platových pomeroch niektorých ústavných činiteľov Slovenskej republiky v 5. časti upravuje platové pomery sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky (plat sudcov, funkčné príplatky a paušálne náhrady).

Zákon č. 300/2005 Z. z. – Trestný zákon obsahuje v § 350 skutkovú podstatu trestného činu marenia výkonu rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky, podľa ktorej osoba, ktorá marí alebo podstatne sťažuje výkon rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky, tým, že nesplní povinnosť vyplývajúcu z jeho rozhodnutia, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.

Vyhláška Ministerstva spravodlivosti SR č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb upravuje v § 11 spôsob výpočtu odmeny pre advokáta vo veciach zastupovania pred Ústavným súdom Slovenskej republiky.

²⁰ DRGONEC, J.: Konanie pred Ústavným súdom Slovenskej republiky. 2. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2012, s. 25.

Právne záväzné akty Európskych spoločenstiev a Európskej únie sa považujú za právne predpisy, ktoré majú podľa ústavy prednosť pred zákonmi. V oblasti ústavného súdnictva na Slovensku má relevanciu predovšetkým čl. 19 ods. 3 písm. b) Zmluvy o Európskej únii v znení Lisabonskej zmluvy, podľa ktorého Súdny dvor Európskej únie v súlade so zmluvami rozhoduje o prejudiciálnych otázkach o výklade práva Únie alebo platnosti aktov prijatých inštitúciami, predloženými vnútroštátnymi súdmi alebo tribunálmi.²¹ Za takýto súd sa samozrejme považuje aj Ústavný súd SR. Prejudiciálnou otázkou je predovšetkým otázka týkajúca sa výkladu komunitárneho práva alebo úniového práva, od ktorého závisí ďalší postup v konaní pred vnútroštátnym súdom a rozhodnutie vo veci. Treba dodať, že Ústavný súd SR doposiaľ nepredložil na rozhodnutie Súdnemu dvoru Európskej únie žiadnu prejudiciálnu otázku.

Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd z roku 1950 je ako prameň práva významný pre oblasť ústavného súdnictva predovšetkým z pohľadu procesných práv garantovaných v súdnom konaní. Významné je najmä právo na spravodlivé súdne konanie zakotvené v čl. 6, v zmysle ktorého každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch, alebo o akomkoľvek trestnom čine, z ktorého je obvinený. Uvedené sa týka Ústavného súdu SR predovšetkým v rámci výkonu konkrétnej formy kontroly ústavnosti.

Súdne precedensy Ústavného súdu SR možno považovať tiež za významný prameň práva v oblasti ústavného súdnictva, pretože obsahujú množstvo procesných noriem nadväzujúcich a dopĺňajúcich ustanovenia legislatívnych aktov z oblasti ústavného súdnictva, napr. vo veci podmienok konania pri abstraktnej kontrole ústavnosti (II. ÚS 6/99, PL. ÚS 19/98 a i.), subjektov oprávnených iniciovať abstraktnú kontrolu ústavnosti (PL. ÚS 1/94, PL. ÚS 6/99 a i.), možnosti preskúmania protiústavného konania Ústavného súdu SR (II. ÚS 60/99).

Spravovací a rokovací poriadok Ústavného súdu SR

21 K prejudiciálnym otázkam v oblasti trestného práva bližšie pozri IVOR, J. – KLIMEK, L. – ZÁHORA, J.: Trestné právo Európskej únie a jeho vplyv na právny poriadok Slovenskej republiky. Žilina : Eurokódex, 2013, s. 110 a nasl. V kontexte EÚ bližšie pozri KLIMEK, L.: Európsky zatýkací rozkaz: tlaky ústavných súdov na vnútroštátnych zákonodarcov za účelom prijatia záväzkov pramieniacich z noriem EÚ. In: HAMULÁK, O. et MADLEŇÁKOVÁ, L. (eds.): Limity práva : Olomoucké debaty mladých právnikov 2012. Zborník z konferencie. Praha : Linde, 2013, s. 129-136.

č. 114/1993 Z. z. podrobnejšie upravuje vnútorné pomery Ústavného súdu Slovenskej republiky pri príprave konania a rozhodovania, postavenie pléna, senátov, sudcov spravodajcov, súdnych poradcov a iných osôb zúčastňujúcich sa na činnosti Ústavného súdu, ako aj disciplinárne konanie proti sudcom.

2

POSTAVENIE A ORGANIZÁCIA ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

2.1 Postavenie Ústavného súdu Slovenskej republiky v systéme štátnych orgánov

Základným východiskom určujúcim postavenie Ústavného súdu SR v slovenskom právnom poriadku je ustanovenie čl. 124 Ústavy SR, v zmysle ktorého je Ústavný súd SR **nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti**. Z dikcie tohto ústavného článku vyplývajú tri základné znaky charakterizujúce postavenie slovenského Ústavného súdu. Prvý znak vymedzuje jeho poslanie, druhý znak definuje jeho zaradenie z hľadiska trojdelenia štátnej moci a tretí znak charakterizuje jeho inštitucionálne väzby na iné orgány verejnej moci.

Základným poslaním Ústavného súdu SR je **ochrana ústavnosti**. Ochrana ústavnosti predstavuje špecifickú činnosť smerujúcu k tomu, aby všetky orgány verejnej moci uplatňovali svoju právomoc v súlade s ústavou. Ochrana ústavnosti ako základné poslanie nemožno stotožňovať s ochranou, ktorú poskytujú v konkrétnych sporoch občanom SR orgány všeobecného súdnictva. Ochrana ústavnosti je omnoho závažnejšou činnosťou a jej význam sa dotýka všetkých obyvateľov štátu. Ústavný súd je totiž „orgánom verejnej moci s obrovskou možnosťou vplývať na charakter štátu. Rozhoduje o osude štátu, o jeho budúcej orientácii z hľadiska vnútroštátneho aj medzinárodného, o postavení jednotlivca v spoločnosti, o vzťahoch medzi štátom a jeho občanmi, o prístupe štátu k jednotlivcovi a nakladaní s ním, o postavení politických strán, o výsledkoch volieb, o množstve

ďalších otázok zásadného významu, zďaleka nie iba politických, ale aj ekonomických, sociálnych, národných či náboženských.“²² Treba zdôrazniť, že v právnom poriadku SR je Ústavný súd SR jediným orgánom verejnej moci, ktorému je priamo a výslovne *ex constitutione* zverená úloha ochrany ústavnosti.

Z hľadiska trojdelenia štátnej moci sa Ústavný súd radí medzi **orgány súdnej moci**. Vyplýva to nielen zo samotného zaradenia Ústavného súdu v ústave (Siedma hlava – Súdna moc), ale aj zo samotnej faktickej činnosti tohto orgánu. Ústavný súd je však zameraný na vykonávanie osobitného druhu súdnictva v rámci súdnej moci v SR, ktorým je ústavné súdnictvo. Jeho úlohou **nie je vykonávanie všeobecného súdnictva**. To potvrdil aj samotný Ústavný súd v jednom zo svojich rozhodnutí, keď konštatoval, že Ústava SR rozdeľuje súdnu moc medzi Ústavný súd a všeobecné súdy – dva samostatné, navzájom jeden od druhého nezávislé procesne uzavreté systémy výkonu súdnictva a pre každý z nich s osobitne vymedzeným poslaním a s osobitnou rozhodovacou právomocou. Ústavný súd je orgánom ochrany ústavnosti, ktorú poskytuje vo veciach podľa článkov 125 až 129 a 130 ods. 3 ústavy. Naproti tomu všeobecné súdy plnia úlohy ochrany zákonnosti, ich právomoc je vymedzená v článku 142 ods. 1 ústavy a konkrétnejšie špecifikovaná najmä v procesných súdnych poriadkoch. Samostatné a rovnocenné postavenie a poslanie týchto dvoch systémov súdnej moci vylučuje akúkoľvek ich nadriadenosť, resp. podriadenosť navzájom a nepripúšťa, aby orgány jedného systému nahradzovali orgány druhého systému v rozhodovacej právomoci vo zverených im veciach. Ústavný súd preto nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštitúciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov, ktorých sústavu završuje Najvyšší súd Slovenskej republiky.²³ Ústavný súd teda **nie je tretou inštanciou** v rámci systému všeobecného súdnictva na Slovensku. Nepreskúma va námietky porušenia tých práv, ktoré sa fyzickým a právnickým osobám ustanovujú Občianskym zákonníkom, Občianskym súdnym poriadkom, Trestným zákonom, Trestným poriadkom alebo ktorýmkoľvek ďalším právnym predpisom so silou zákona, ak namietané porušenie práva nemôže znamenať porušenie základného práva alebo slobody zaručených Ústavou SR alebo medzinárodnou zmluvou. Keďže Ústavný súd je konštituovaný ako jediný štátny orgán, mož-

22 DRGONEC, J.: Ochrana ústavnosti Ústavným súdom Slovenskej republiky. Bratislava: EUROKÓDEX, 2010, s.15.

23 Uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 1/95.

no konštatovať, že je **jednoinštančným orgánom**. Uvedená skutočnosť má v praxi za následok, že proti rozhodnutiu Ústavného súdu v zásade nemožno podať opravný prostriedok, napr. odvolanie. Jeho rozhodnutie je konečné a záväzné. Napriek tomu, v prípade, ak osoba namietajúca porušenie základných ľudských práv a slobôd neuspela ani v konaní pred Ústavným súdom v rámci výkonu konkrétnej ochrany ústavnosti, môže sa obrátiť so svojou sťažnosťou na Európsky súd pre ľudské práva. Vyčerpanie všetkých vnútroštátnych prostriedkov ochrany práv je ale nevyhnutnou podmienkou na podanie individuálnej sťažnosti štrasburským orgánom ochrany práva.

Čo sa týka inštitucionálnych väzieb na iné orgány verejnej moci, legálna definícia Ústavného súdu určuje, že Ústavný súd SR je **orgánom nezávislým**. To znamená, že je orgánom oddeleným a samostatným od všetkých iných orgánov verejnej moci vrátane orgánov zákonodarnej a výkonnej moci, ako aj všeobecných súdov. Ústavný súd SR teda v zásade nemá zakotvené žiadne formálne väzby na iné orgány verejnej moci, z titulu ktorých by musel realizovať ich pokyny či usmernenia. Existujú len dve situácie, v rámci ktorých je Ústavný súd SR svojimi väzbami napojený na iné orgány verejnej moci. Ide o konštituovanie ústavných sudcov a o tvorbu rozpočtu. V prvom prípade je Ústavný súd napojený **na orgán zákonodarnej moci** (parlament), avšak len v etape konštituovania sudcov Ústavného súdu. Ústava SR totiž Národnej rade SR priznáva právo podávať návrhy ústavných sudcov. Druhý prípad predstavuje napojenie **na orgány výkonnej moci**, v prvom rade na prezidenta SR, ktorý disponuje oprávnením vymenúvať navrhnutých kandidátov na ústavných sudcov. Okrem toho, istý vplyv môže vykonávať aj vláda SR prostredníctvom svojej úlohy vytvárať optimálne materiálne podmienky na činnosť Ústavného súdu SR vrátane rozpočtu.²⁴ Treba však uviesť, že napriek konštituovaniu ústavných sudcov na politickom základe, treba považovať Ústavný súd ako celok za apolitickú inštitúciu, čo vyplýva najmä z faktu, že prezidentom vymenovaní kandidáti sú povinní vzdať sa členstva v politickej strane alebo hnutí. V tejto súvislosti možno tiež poznamenať, že za snahu o priznanie nezávislého a od všetkých mocí oddeleného postavenia Ústavného súdu možno považovať i jeho faktické umiestnenie v rámci SR. Sídлом Ústavného súdu sú totiž Košice, ktoré predstavujú akýsi protipól Bratislavy, sídla všetkých najdôležitejších štátnych orgánov.

24 SVÁK, J.: Organizácia a činnosť orgánov ochrany práva. Bratislava: Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty Univerzity Komenského, 1995, s. 45.

S výnimkou uvedených prípadov je Ústavný súd SR plne oddelený a samostatný od ostatných orgánov verejnej moci. Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné súdy vrátane Najvyššieho súdu SR. Možno uviesť, že obidva subjekty súdnej moci plnia ústavou vymedzené úlohy spojené s právom na súdnu ochranu. V tých veciach, kde by mohlo dôjsť k prípadnej kolízii príslušnosti medzi Ústavným súdom a všeobecným súdom, najmä v otázkach správneho súdnictva, je prijatá zásada **subsidiarity Ústavného súdu**, ktorá znamená, že príslušným súdom je v zásade všeobecný súd. Ďalej treba zdôrazniť, že Ústavný súd z hľadiska vzájomných vzťahov so sústavou všeobecných súdov **nie je odvolacou súdnou inštanciou**. Sústavu všeobecných súdov zakončuje Najvyšší súd SR a veci patriace do rozhodovacej činnosti všeobecných súdov sa v zásade končia definitívnym rozhodnutím Najvyššieho súdu. Vo vzťahoch medzi Najvyšším súdom a Ústavným súdom tak isto neexistuje subordinácia a obidva súdne orgány sú dôsledne oddelené a samostatné. Určitou výnimkou je súhlas so vzatím do väzby predsedu a podpredsedu Najvyššieho súdu, ktorý dáva Ústavný súd SR.²⁵

Ústava SR teda výslovne formálne priznáva Ústavnému súdu status nezávislosti. Riadne fungovanie právneho štátu a potreba efektívnej ochrany ústavnosti však súčasne predpokladajú aj vytvorenie istých garancií, ktoré budú nezávislosť pri výkone činnosti jednotlivých orgánov ochrany práva reálne zabezpečovať. Ústava SR takéto garancie vo vzťahu k nezávislému pôsobeniu Ústavného súdu výslovne zakotvuje v čl. 134 až 140. Svák tieto garancie pomenúva ako **inštitucionálno-organizačné záruky nezávislého postavenia** Ústavného súdu SR a klasifikuje ich do troch kategórií: osobitný spôsob vzniku a zániku funkcie sudcu Ústavného súdu SR, imunita sudcov Ústavného súdu SR a inkompatibilita funkcie sudcu Ústavného súdu SR.²⁶ Konkrétne obsahu týchto záruk sa budeme venovať v rámci výkladu o personálnom substráte Ústavného súdu SR.

25 Tamže.

26 Por. SVÁK, J. - CIBULKA, L.: Ústavné právo Slovenskej republiky. Osobitná časť. 4. vyd. Bratislava: EUROKÓDEX, 2009, s. 892.

2.2 Personálny substrát Ústavného súdu Slovenskej republiky

Personálny substrát Ústavného súdu SR tvoria predseda Ústavného súdu SR, podpredseda Ústavného súdu SR a ostatní sudcovia Ústavného súdu. Predseda a podpredseda Ústavného súdu SR sa tiež považujú za sudcov Ústavného súdu SR. Predseda Ústavného súdu SR je na čele Ústavného súdu. Podpredseda Ústavného súdu SR ho zastupuje. Predsedu a podpredsedu vymenúva zo sudcov Ústavného súdu prezident Slovenskej republiky.

Podľa čl. 134 ods. 1 Ústavy SR je Ústavný súd SR zložený z 13 sudcov. Podmienky a predpoklady ustanovovania do ich funkcie sú vymedzené v Ústave SR, a to spôsobom odlišným od ustanovovania do funkcií iných ústavných činiteľov. Ústava SR totiž zakotvuje **osobitný spôsob vzniku a zániku funkcie sudcu Ústavného súdu SR**, čím zabezpečuje ústavnému sudcovi, že po splnení ústavných podmienok a vymenovaní do funkcie môže túto funkciu vykonávať nezávisle a podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia počas celého funkčného obdobia. Nezávislosť je základným predpokladom a garanciou, že sudcovia Ústavného súdu sa budú pri svojom nestrannom rozhodovaní riadiť len ústavou a vykladať ju v prospech spoločnosti, rozvoja a ochrany ľudských práv, demokracie a právneho štátu, pričom budú mať na pamäti suverenitu štátu a ďalšie ústavné princípy.²⁷

Podmienky na **ustanovenie do funkcie** sudcu Ústavného súdu SR a samotný proces ustanovovania sú vymedzené v čl. 134 Ústavy SR, v § 11 zákona č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov a v § 115 a 116 zákona č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky. Z dikcie ustanovení uvedených zákonov vyplýva, že proces ustanovovania do funkcie ústavného sudcu má tri fázy. Prvá fáza pozostáva v predkladaní návrhov kandidátov na ústavných sudcov Národnej rade SR, druhá fáza pozostáva vo výbere kandidátov na výkon funkcie ústavného sudcu Národnou radou SR a tretia fáza pozostáva z výberu vhodného kandidáta prezidentom SR a z jeho následného vymenovania za ústavného sudcu. Pri ustanovovaní ústavných sudcov do funkcie sa tak využíva nielen volebný, ale aj menovací princíp.

V prvej fáze procesu ustanovovania ústavných sudcov do funkcie dochádza **k predkladaniu návrhov kandidátov** na sud-

cov na ich voľbu v parlamente. Návrhy na voľbu kandidátov na sudcov môžu podľa § 11 ods. 1 zákona č. 38/1993 Z. z. podať Národnej rade Slovenskej republiky a) poslanci Národnej rady Slovenskej republiky, b) vláda Slovenskej republiky, c) predseda Ústavného súdu Slovenskej republiky, d) predseda Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, e) generálny prokurátor Slovenskej republiky, f) záujmové organizácie právnikov, g) vedecké inštitúcie. Iné subjekty (napr. občania SR) nemôžu predkladať návrhy kandidátov. Jediný spôsob, ako môže iná osoba podať návrh kandidáta, je podať tento návrh prostredníctvom niektorého z uvedených oprávnených subjektov. Návrhy sa podávajú Ústavnoprávnemu výboru Národnej rady SR, ktorý ich predloží so svojím stanoviskom po vypočutí jednotlivých uchádzačov predsedovi Národnej rady. Predseda Národnej rady navrhne zaradenie voľby kandidátov na sudcov Ústavného súdu na najbližšiu schôdzu Národnej rady.

Druhá fáza prebieha v samotnom **parlamente**. Úlohou parlamentu je vybrať v tajnej voľbe potrebný počet kandidátov na funkciu ústavného sudcu. Z uvedeného je zrejmé, že výber kandidátov je výsledkom politického rozhodovania, čo môže vyvolávať opodstatnené obavy vo vzťahu k odbornosti a nezávislosti kandidátov. Aj preto ústava vymedzuje v čl. 134 ods. 3 základné predpoklady, ktoré musí spĺňať kandidát na vymenovanie za ústavného sudcu. Uvedené predpoklady napomáhajú zmierňovať striktné politicky podfarbený charakter procesu výberu kandidátov a garantovať potrebnú mieru odbornosti a nezávislosti. V zmysle uvedeného sa kandidátom na vymenovanie za sudcu Ústavného súdu SR môže stať len len **občan Slovenskej republiky**, ktorý je **voliteľný do Národnej rady Slovenskej republiky** (tzv. pasívne volebné právo pre voľby do NR SR), dosiahol **vek min. 40 rokov**, má **vysokoškolské právnické vzdelanie** a je **najmenej 15 rokov činný v právnickom povolaní**. Uvedených päť podmienok je stanovených taxatívne, čo znamená, že každý kandidát musí spĺňať všetky podmienky. Národná rada navrhuje prezidentovi republiky **vždy dvojnásobný počet občanov** ako kandidátov na sudcov Ústavného súdu. Navrhnutí sú tí kandidáti, ktorí získajú najviac hlasov, najmenej však nadpolovičnú väčšinu hlasov prítomných poslancov. Ak sa nenavrhne dvojnásobný počet kandidátov na vymenovanie sudcov Ústavného súdu, tajná voľba ďalších kandidátov do uvedeného počtu sa opakuje. Ak v opakovanej voľbe nebol navrhnutý zostávajúci počet kandidátov na sudcov Ústavného súdu, vykonajú sa nové voľby, v ktorých sa zvolí zostávajúci počet

kandidátov. Konkrétny priebeh a postup pri voľbe sudcov Ústavného súdu je upravený v internej normatívne inštrukcii Národnej rady SR s názvom Volebný poriadok o voľbe a odvolávaní funkcionárov č. 498 zo 17. júna 2011. V súvislosti s druhou fázou ustanovovania treba dodať, že Národná rada SR nemá ústavnú povinnosť zvoliť z navrhnutých uchádzačov toľko kandidátov, koľko je podľa ústavy potrebných na to, aby prezident mohol vymenovať sudcov Ústavného súdu. Národná rada nemá dokonca ani ústavnú povinnosť hlasovaním rozhodnúť o každom navrhnutom uchádzačovi, či ho za kandidáta zvolí alebo odmietne. Národná rada SR je podľa ústavy zodpovedná za dodržanie ústavou stanovených podmienok kandidátom. To zakladá povinnosť Národnej rady SR preskúmať pri každom uchádzačovi, či spĺňa požadované podmienky a v prípade, ak stanovené podmienky nespĺňa, je povinná nezvoliť takéhoto uchádzača za kandidáta na ústavného sudcu.²⁸

V tretej fáze do procesu ustanovovania ústavných sudcov vstupuje **prezident SR**. Rozhodnutie o voľbe kandidátov na ústavných sudcov mu predkladá parlament a úlohou hlavy štátu je vybrať tých adeptov, pri ktorých sú skutočné záruky riadneho, odborného a nezávislého výkonu funkcie ústavného sudcu. Prezident je viazaný návrhom predloženým parlamentom, nemôže vybrať kandidáta, ktorý mu nebol navrhnutý. Ústava SR vyžaduje, aby Národná rada SR vždy navrhla prezidentovi dvojnásobný počet kandidátov na sudcov, ktorých má prezident Slovenskej republiky vymenovať. Z tohto okruhu potom prezident vyberie potrebný počet sudcov, pričom nie je viazaný žiadnymi príkazmi. Jeho rozhodovanie je slobodné, uskutočňované na základe vlastného svedomia a presvedčenia. Ústava SR však prezidentovi výslovne zakazuje opakovane vymenovať za sudcu Ústavného súdu tú istú osobu. Z tohto pravidla ústava v čl. 154b ods. 3 ustanovuje iba jednu výnimku, keď hovorí, že na sudcov Ústavného súdu vymenovaných pred nadobudnutím účinnosti ústavného zákona č. 90/2001 Z. z. (t. j. pred 1. januárom 2002) sa zákaz opakovaného vymenovania nevzťahuje. Uvedeným ústavným zákonom sa totiž predĺžilo funkčné obdobie sudcov Ústavného súdu SR z pôvodných 7 rokov na 12 rokov. Výnimka sa vzťahuje teda na sudcov pôvodne vymenovaných na 7 rokov.

Samotná funkcia sudcu Ústavného súdu SR vzniká **dňom zloženia sľubu do rúk prezidenta SR**. Týmto dňom vzniká aj jeho pra-

28 DRGONEC, J.: Ochrana ústavnosti Ústavným súdom Slovenskej republiky. Bratislava: EUROKÓDEX, 2010, s.77.

covný pomer na Ústavnom súde SR. Sľub ústavného sudcu znie podľa čl. 134 ods. 4 Ústavy SR nasledovne: „*Sľubujem na svoju česť a svedomie, že budem chrániť neporušiteľnosť prirodzených práv človeka a práv občana, chrániť princípy právneho štátu, spravovať sa ústavou, ústavnými zákonmi a medzinárodnými zmluvami, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, a rozhodovať podľa svojho najlepšieho presvedčenia, nezávisle a nestranne.*“

Keďže na rozdiel od sudcov všeobecných súdov sú sudcovia Ústavného súdu SR menovaní do svojej funkcie na časovo obmedzené obdobie (12 rokov), **k zániku ich funkcie** dochádza v prvom rade **uplynutím doby, na ktorú boli vymenovaní**. Pred uplynutím funkčného obdobia môže dôjsť podľa čl. 138 Ústavy SR k zániku funkcie ústavného sudcu iba na základe dvoch skutočností – vzdaním sa funkcie (dobrovoľný zánik funkcie) alebo odvolaním z funkcie (nedobrovoľný zánik funkcie).

Vzdanie sa funkcie predstavuje slobodný a jednostranný prejav vôle sudcu Ústavného súdu o tom, že už nemá ďalej záujem vykonávať túto funkciu. Sudca Ústavného súdu sa môže svojej funkcie vzdať písomným oznámením predsedovi Ústavného súdu. Ide o formálnu náležitosť prejavu vôle ústavného sudcu, ktorú je povinný dodržať. Jeho funkcia v takom prípade zaniká uplynutím kalendárneho mesiaca, v ktorom bolo písomné oznámenie o vzdaní sa funkcie doručené.

Odvolanie z funkcie ústavného sudcu je nedobrovoľný zánik tejto funkcie a rozhodnutie o ňom prináleží iba prezidentovi SR. Prezident Slovenskej republiky sudcu Ústavného súdu odvolá:

- na základe právoplatného odsudzujúceho rozsudku za úmyselný trestný čin, alebo ak bol právoplatne odsúdený za trestný čin a súd nerozhodol v jeho prípade o podmiennečnom odložení výkonu trestu odňatia slobody,
- na základe disciplinárneho rozhodnutia Ústavného súdu za čin, ktorý je nezlučiteľný s výkonom funkcie sudcu Ústavného súdu,
- ak Ústavný súd oznámil, že sudca sa nezúčastňuje na konaní Ústavného súdu dlhšie ako jeden rok,
- ak zanikla jeho voliteľnosť do Národnej rady Slovenskej republiky.

Okrem toho automaticky, ex lege, dochádza k zániku funkcie ústavného sudcu aj v prípade, **ak sa sudca stane poslancom alebo členom vlády**. V takomto prípade zaniká jeho funkcia dňom zloženia

sľubu poslanca alebo člena vlády.

Treba tiež dodať, že predseda Ústavného súdu **je povinný bez zbytočného odkladu** zaslať prezidentovi Slovenskej republiky právoplatný odsudzujúci rozsudok za úmyselný trestný čin sudcu, právoplatný odsudzujúci rozsudok za trestný čin sudcu, ak súd nerozhodol o podmienenečnom odložení výkonu trestu odňatia slobody, disciplinárne rozhodnutie Ústavného súdu za čin sudcu, ktorý je nezlučiteľný s výkonom jeho funkcie, oznámenie, že sudca sa nezúčastňuje na konaní Ústavného súdu dlhšie ako jeden rok a oznámenie, že zanikla voliteľnosť sudcu do Národnej rady Slovenskej republiky.

Ak sa sudca Ústavného súdu vzdá svojej funkcie sudcu Ústavného súdu alebo ak je odvolaný, prezident Slovenskej republiky vymenuje iného sudcu na nové funkčné obdobie z dvoch osôb navrhnutých Národnou radou Slovenskej republiky.

Jednou z garancií nezávislého postavenia Ústavného súdu SR je aj **trestnoprávna imunita sudcov Ústavného súdu SR**. Jej úlohou je zaistiť sudcovi nezávislosť predovšetkým na výkonnej moci, jeho právomoc slobodne zisťovať právo a posilniť jeho občiansku odvalu rozhodovať len na základe ústavy a zákona. Treba však uviesť, že trestnoprávna imunita sudcov Ústavného súdu SR je na základe novely Ústavy SR účinnej od 1. septembra 2014 podstatne zúžená. Od 1. septembra 2014 totiž platí, že sudcu Ústavného súdu SR nemožno trestne stíhať **iba za jeho rozhodovanie pri výkone funkcie**.²⁹ Uvedený zákaz sa vzťahuje aj na obdobie po zániku funkcie sudcu Ústavného súdu SR. Ak bol sudca Ústavného súdu pristihnutý a zadržaný pri páchaní trestného činu, príslušný orgán je povinný to ihneď oznámiť predsedovi Ústavného súdu a ak ide o predsedu Ústavného súdu podpredsedovi Ústavného súdu. Sudcu Ústavného súdu však **nemožno vziať do väzby bez súhlasu Ústavného súdu SR**. Od 1. septembra 2014 sa tak v zmysle uvedeného vypustila potreba súhlasu Ústavného súdu SR s trestným stíhaním a súhlasné stanovisko Ústavného súdu SR sa vyžaduje len pri vzatí do väzby sudcov Ústavného súdu SR (rovnako tiež sudcov všeobecných súdov a generálneho prokurátora). Prípadné trestné stíhanie³⁰ pri tejto kategórii ústavných činiteľov obdobne ako u všetkých ostatných občanov zá-

29 Pozn. autora: Obdobná zásada je zakotvená u sudcov všeobecných súdov v zákone č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich § 29a).

30 Uvedené sa vzťahuje na akýkoľvek trestný čin spáchaný sudcom, čiže napr. aj korupcie. Bližšie k postihu a dokazovaniu korupcie pozri MEDELSKÝ, J.: Korupcia a osobitosti jej dokazovania. In: Korupcia - právne a ekonomické aspekty : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Podhájska : Východoeurópska agentúra pre rozvoj, 2012, s. 177-183.

visí teda len od vyhodnotenia dôkazov orgánmi činnými v trestnom konaní.

Na tomto mieste možno tiež pripomenúť, že do 29. februára 2012 disponovali sudcovia Ústavného súdu SR aj priestupkovou imunitou. Na základe novelizácie zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch však bola s účinnosťou od 1. marca 2012 priestupková imunita sudcov Ústavného súdu SR (a niektorých ďalších ústavných činiteľov) zrušená.

Je nutné zdôrazniť, že existujúca imunita nevylučuje uplatnenie tzv. disciplinárnej zodpovednosti voči ústavnému sudcovi. Predseda Ústavného súdu môže v tomto prípade podať plénu Ústavného súdu návrh na začatie disciplinárneho konania, ak sudca zavinene porušil služobné povinnosti alebo svojím správaním narušil dôstojnosť funkcie sudcu, alebo ohrozil dôveru k Ústavnému súdu, alebo ak napriek výzve pokračuje v činnosti nezlučiteľnej s funkciou sudcu. Za uvedené konania možno uložiť ako disciplinárne opatrenie napomenutie alebo plénum Ústavného súdu môže navrhnúť, aby prezident Slovenskej republiky sudcu odvolal.

Garanciou nezávislého postavenia Ústavného súdu SR je tiež **inkompatibilita funkcie sudcu Ústavného súdu SR** zakotvená v čl. 137 Ústavy SR. Inkompatibilita vo všeobecnosti znamená zákaz kumulovať viacero funkcií v rukách jednej a tej istej osoby (verejného funkcionára), a to z dôvodu možného stretu záujmov súkromných so záujmami verejnými, ktoré verejný funkcionár je povinný za každú cenu presadzovať. Nezlučiteľnosť viacerých funkcií je významnou poistkou nezávislého a nestranného výkonu verejnej moci, a to nielen u sudcov Ústavného súdu, ale aj u mnohých iných verejných činiteľov (napr. prokurátori, poslanci). V zmysle uvedeného je funkcia ústavného sudcu *in concreto* nezlučiteľná a) s členstvom v politických stranách alebo politických hnutiach, b) s poslanceckým mandátom a členstvom vo vláde SR, c) s funkciami v inom orgáne verejnej moci, so štátnozamestnaneckými pomermi, s pracovnoprávnymi vzťahmi, alebo s inými formami hospodárskej alebo zárobkovej činnosti.³¹ V prípade, ak je vymenovaný sudca ústavného súdu členom politickej strany alebo politického hnutia, je povinný vzdať sa členstva v nich ešte pred zložením sľubu. V prípade, ak je vymenovaný sudca poslancom alebo členom vlády, dňom, keď sa ujíma svojej funkcie, zaniká

31 SVÁK, J. - CIBULKA, L.: Ústavné právo Slovenskej republiky. Osobitná časť. 4. vyd. Bratislava: EUKÓDEX, 2009, s. 894.

jeho poslanecký mandát a členstvo vo vláde SR. Sudcovia Ústavného súdu vykonávajú funkciu ako svoje povolanie. Výkon tejto funkcie je preto tiež nezlučiteľný s funkciou v inom orgáne verejnej moci, so štátnozamestnaneckým pomerom, s pracovným pomerom, s obdobným pracovným vzťahom, s podnikateľskou činnosťou, s členstvom v riadiacom alebo kontrolnom orgáne právnickej osoby, ktorá vykonáva podnikateľskú činnosť, ani s inou hospodárskou alebo zárobkovou činnosťou. Výnimku predstavuje možnosť realizovať správu vlastného majetku a možnosť vykonávať vedeckú, pedagogickú, literárnu alebo umeleckú činnosť.

2.3 Organizačné zložky Ústavného súdu Slovenskej republiky

Ústavný súd SR ako samostatný a nezávislý štátny orgán pozostáva z **viacerých organizačných zložiek**, medzi ktoré možno zaradiť predsedu a podpredsedu Ústavného súdu SR, plénum Ústavného súdu SR, senáty Ústavného súdu SR, spravodajcov Ústavného súdu SR, súdnych poradcov a Kanceláriu Ústavného súdu SR. Uvedené zložky tvoria imanentnú súčasť Ústavného súdu SR a odlišujú sa predovšetkým druhom činností, ktoré vykonávajú. Väčšina z nich je zároveň tvorená samotnými ústavnými sudcami.

2.3.1 Predseda a podpredseda Ústavného súdu Slovenskej republiky

Na čele ústavného súdu je **predseda Ústavného súdu**, ktorého vymenúva zo sudcov Ústavného súdu prezident Slovenskej republiky. Predseda Ústavného súdu zabezpečuje riadny chod tohto súdu prostredníctvom Kancelárie Ústavného súdu. Predsedníčkou Ústavného súdu je v súčasnosti Ivetta Macejková. Predsedu Ústavného súdu v určenom rozsahu a v jeho neprítomnosti v plnom rozsahu zastupuje **podpredseda Ústavného súdu**. Podpredsedu Ústavného súdu, rovnako ako predsedu Ústavného súdu, vymenúva zo sudcov Ústavného súdu prezident Slovenskej republiky. Podpredsedom Ústavného súdu je v súčasnosti Milan Ľalík.³² Ak ani podpredseda nie je prítomný, zastupuje ich **vekom najstarší sudca** Ústavného súdu.

Treba dodať, že predseda aj podpredseda sú z hľadiska postavenia zároveň riadnymi sudcami Ústavného súdu. Funkcia predsedu

32 Pozn. autora: Ide o stav platný k 4. 2. 2015.

a podpredsedu im však v tomto smere nepriznáva hierarchicky nadradené postavenie voči ostatným ústavným sudcom, všetci ústavní sudcovia bez ohľadu na ďalšie funkcie sú si totiž rovní. To znamená, že predseda ani podpredseda nemôžu svojimi pokynmi usmerňovať rozhodovaciu činnosť ostatných ústavných sudcov a ovplyvňovať ich. Ich činnosť je striktne zameraná na vykonávanie technicko-organizačných úloh, najmä v oblasti personálnej, organizačnej, hospodárskej a finančnej. Pri rozhodovaní majú rovnaké postavenie a rovnaký počet hlasov ako ostatní sudcovia. Za istú výnimku z uvedeného možno považovať oprávnenie predsedu Ústavného súdu podať plénu Ústavného súdu návrh na začatie disciplinárneho konania voči ostatným ústavným sudcom, o ktorom sme bližšie hovorili v časti 2.2.

Predseda Ústavného súdu na základe naznačeného vykonáva teda najmä **nasledovné úlohy**:³³

- zvoláva zasadnutie pléna, určuje jeho program a vedie rokovanie pléna,
- môže ustanoviť niektorého zo sudcov za sudcu spravodajcu tak pre veci prerokovávané v pléne, ako aj pre veci zverené do rozhodovacej právomoci senátu,
- určuje sudcu, ktorý v senáte dočasne zastúpi člena senátu, ktorý nemôže byť prítomný na zasadnutí senátu,
- je osobou, ktorej sudca Ústavného súdu adresuje vyhlásenie o svojej predpojatosti vo veci, o ktorej má sudca rozhodnúť,
- môže poveriť poradcu Ústavného súdu vykonaním jednotlivých úkonov, ktoré inak patria sudcovi s výnimkou výsluchu účastníkov konania a ich zástupcov.

2.3.2 Plénum Ústavného súdu Slovenskej republiky

Plénum predstavuje organizačnú zložku, ktorá sa podieľa na výkone samotnej rozhodovacej právomoci ústavného súdu. V zmysle § 2 ods. 4 zákona č. 38/1993 Z. z. plénum Ústavného súdu tvoria všetci trinásť sudcovia Ústavného súdu. Jeho zasadnutia zvoláva, program určuje a rokovanie vedie predseda Ústavného súdu. Plénum Ústavného súdu je v súčasnosti tvorené týmito ústavnými sudcami: Ivetta Macejková, Milan Lálík, Jana Baricová, Peter Brňák, Ľubomír Dobřík, Ľudmila Gajdošíková, Sergej Kohut, Lajos Mészáros,

³³ DRGONEC, J.: Konanie pred Ústavným súdom Slovenskej republiky. 2. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2012, s. 70.

Marianna Mochnáčová, Ladislav Orosz a Rudolf Tkáčik.³⁴

Ústavný súd je spôsobilý v pléne konať a uznávať sa, ak je na rokovaní a rozhodovaní prítomných **aspoň sedem sudcov**. Plénum Ústavného súdu sa uznáva **nadpolovičnou väčšinou všetkých sudcov**. To v praxi znamená, že na prijatie rozhodnutia je potrebných min. sedem hlasov. Ak je prítomných na rozhodovaní iba sedem sudcov, za prijatie určitého rozhodnutia musia hlasovať všetci prítomní sudcovia. Ak sa táto väčšina nedosiahne, návrh sa zamietne.

Rokovanie pléna Ústavného súdu je v zásade **neverejné**. Môžu sa na ňom zúčastniť iba prizvaní pracovníci Kancelárie Ústavného súdu a ďalšie osoby, ktorých prítomnosť je nevyhnutná z procesných dôvodov. Plénum Ústavného súdu môže však rozhodnúť, že sa na jeho rokovaní alebo na časti rokovania môžu zúčastniť aj iné osoby. Predseda Ústavného súdu vedie rokovanie pléna Ústavného súdu tak, aby sa prerokovali všetky sporné otázky a aby každý sudca mohol o nich rozhodnúť v súlade so svojím sudcovským presvedčením.

Pôsobnosť pléna vymedzuje Ústava SR v čl. 131 ods. 1. Podľa tohto ustanovenia plénum Ústavného súdu SR **rozhoduje o nasledujúcich veciach**:

- o uvoľnení funkcie prezidenta SR, ak prezident SR nemôže vykonávať svoju funkciu dlhšie ako šesť mesiacov,
- o obžalobe na prezidenta za úmyselné porušenie ústavy alebo za vlastizradu podanej Národnou radou SR,
- o súlade zákonov s ústavou, s ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom,
- o súlade nariadení vlády, všeobecne záväzných právnych predpisoch ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy s ústavou, s ústavnými zákonmi, s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, a so zákonmi,
- o súlade dojednaných medzinárodných zmlúv, na ktoré je potrebný súhlas Národnej rady Slovenskej republiky s ústavou alebo s ústavným zákonom,
- o tom, či predmet referenda, ktoré sa má vyhlásiť na základe

³⁴ Pozn. autora: Ide o stav platný k 4. 2. 2015. Pretože prezident odmietol vymenovať dvoch sudcov z parlamentom navrhovaných šiestich kandidátov na sudcov, na rozhodovacej činnosti Ústavného súdu SR sa v súčasnosti podieľa len 11 sudcov.

- petície občanov alebo uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky, je v súlade s ústavou alebo s ústavným zákonom,
- podáva výklad ústavy alebo ústavného zákona, ak je vec sporná,
 - o ústavnosti a zákonnosti volieb prezidenta Slovenskej republiky, volieb do Národnej rady Slovenskej republiky, volieb do orgánov územnej samosprávy a volieb do Európskeho parlamentu,
 - o sťažnostiach proti výsledku referenda a o sťažnostiach proti výsledku ľudového hlasovania o odvolaní prezidenta Slovenskej republiky,
 - o tom, či rozhodnutie o rozpustení alebo pozastavení činnosti politickej strany, alebo politického hnutia je v zhode s ústavnými zákonmi a s inými zákonmi,
 - o tom, či rozhodnutie o vyhlásení výnimočného stavu alebo núdzového stavu a na toto rozhodnutie nadväzujúce ďalšie rozhodnutia boli vydané v súlade s ústavou alebo s ústavným zákonom,
 - o udelení súhlasu na vzatie do väzby sudcu Ústavného súdu,
 - o udelení súhlasu na vzatie do väzby sudcu a generálneho prokurátora,
 - vykonáva disciplinárne konanie voči predsedovi Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, podpredsedovi Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a generálnemu prokurátorovi,
 - vykonáva disciplinárne konanie voči sudcovi Ústavného súdu Slovenskej republiky za čin, ktorý je nezlučiteľný s výkonom funkcie sudcu Ústavného súdu,
 - o tom, že oznámi prezidentovi SR, že sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky sa nezúčastňuje na konaní Ústavného súdu dlhšie ako jeden rok,
 - o zjednocovaní právnych názorov senátov Ústavného súdu,
 - o úprave vnútorných pomerov Ústavného súdu,
 - o návrhu rozpočtu Ústavného súdu.

Treba tiež uviesť, že okrem uvedených vecí, v rámci ktorých plénum realizuje právomoc Ústavného súdu, plénum rozhoduje aj o množstve **organizačno-procedurálnych vecí**, napr. o zložení jednotlivých senátov, o rozvrhu práce súdu, o výške paušálnych náhrad pre ústavných sudcov a i.

2.3.3 Senáty Ústavného súdu Slovenskej republiky

Senáty predstavujú popri pléne druhú organizačnú zložku, ktorá sa podieľa na výkone samotnej rozhodovacej právomoci Ústavného súdu. Treba však zároveň zdôrazniť, že medzi rozhodovacou činnosťou pléna a senátov nie je žiadne prepojenie v zmysle možnosti vzájomného delegovania či odnímania pôsobnosti. To znamená, že úlohy priznané konkrétnej zložke prislúchajú výlučne len a len tejto zložke. V zmysle § 2 ods. 5 zákona č. 38/1993 Z. z. sa senát Ústavného súdu skladá z **troch členov** (ústavných sudcov) – z predsedu senátu a z dvoch sudcov. Členov senátu určuje plénum Ústavného súdu na jeden rok, s tým, že členom senátu môže byť predseda a podpredseda Ústavného súdu. Členovia senátu volia predsedu senátu. Platí však pravidlo, že ak je predsedom senátu predseda Ústavného súdu, nemôže byť predsedom iného senátu podpredseda Ústavného súdu a naopak. V súčasnosti má Ústavný súd štyri senáty.³⁵

Pôsobnosť senátu vymedzuje Ústava SR v čl. 131 ods. 2. Podľa tohto ustanovenia senát Ústavného súdu SR rozhoduje o všetkých veciach, **ktoré nie sú zverené do rozhodovania pléna**. Z takéhoto negatívneho vymedzenia právomoci senátu vyplýva, že rozhoduje napr. o týchto veciach:

- o súlade všeobecne záväzných nariadení orgánov územnej samosprávy s ústavou, s ústavnými zákonmi, s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, a so zákonmi, ak o nich nerozhoduje iný súd,
- o súlade všeobecne záväzných právnych predpisov miestnych orgánov štátnej správy s ústavou, s ústavnými zákonmi, s medzinárodnými zmluvami vyhlásenými spôsobom ustanoveným zákonom, so zákonmi, s nariadeniami vlády a so všeobecne záväznými právnymi predpismi ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy, ak o nich nerozhoduje iný súd,
- o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

³⁵ Pozn. autora: Z dôvodu absencie dvoch sudcov Ústavného súdu SR sú však k dátumu 4. 2. 2015 dva zo štyroch senátov neobsadené.

Treba dodať, že podobne ako plénum, aj senáty rozhodujú aj o množstve **organizačno-procedurálnych vecí**.

2.3.4 Spravodajcovia Ústavného súdu SR

Spravodajcom je sudca Ústavného súdu, ktorý je poverený predsedom Ústavného súdu **prípravou konania a rozhodovania pléna alebo senátu** Ústavného súdu. Spravodajca vykonáva procesné úkony súvisiace so skúmaním a zabezpečovaním podmienok konania o podaniach, s ich predbežným prerokovaním v pléne alebo v senáte, so zadovážením a vykonaním dôkazov potrebných na zistenie stavu veci a s obstaraním vysvetlení, stanovísk účastníkov konania, listinných a iných dôkazov potrebných na rozhodnutie o veci samej. Pri príprave konania môže spravodajca vykonávať len také úkony, ktorými sa nerozhoduje vo veci. Na predbežnom prerokovaní návrhov a na konaní a rozhodovaní o veci samej **referuje o výsledkoch prípravy konania** a podáva návrhy na vykonanie dokazovania a návrhy na rozhodnutie o veci. Z uvedených dôvodov možno konštatovať, že spravodajca vždy disponuje najrozsiahlejšími poznatkami o rozhodovanej veci a pred ostatnými sudcami má istý „vedomostný náskok“. Spravodajca vypracúva aj rozhodnutie pléna alebo senátu.

Konkrétne podmienky jeho činnosti sú uvedené v § 29 zákona č. 38/1993 Z. z. Návrh vo veci, o ktorej rozhoduje Ústavný súd v senáte alebo v pléne, sa v súlade s rozvrhom práce prideliuje sudcovi ako spravodajcovi náhodným výberom pomocou technických a programových prostriedkov schválených plénom Ústavného súdu tak, aby bola vylúčená možnosť ovplyvňovania pridelenia veci. Ak spravodajca neodloží podanie z dôvodu, že nejde o návrh na začatie konania, pripraví vec na predbežné prerokovanie. Ak sa návrh prijme na konanie, prerokuje sa v senáte alebo v pléne Ústavného súdu. Spravodajca zabezpečí, aby návrh, ktorý sa prijal na ďalšie konanie, bez meškania sa doručil ostatným účastníkom konania s výzvou na vyjadrenie v lehote, ktorú určí. Spravodajca môže každému účastníkovi konania uložiť, aby v určenej lehote odovzdal Ústavnému súdu potrebný počet odpisov svojich návrhov, vyjadrení alebo iných podaní pre Ústavný súd, alebo pre ostatných účastníkov konania. Ak sa tak nestane, tieto písomnosti sa obstarajú na náklady účastníka konania, ktorému sa táto povinnosť uložila.

2.3.5 Súdni poradcovia Ústavného súdu Slovenskej republiky

Súdni poradcovia nie sú sudcami Ústavného súdu. Napriek tomu ich možno považovať za súčasť organizácie Ústavného súdu, pretože sú činní ako **pomocné osoby** a podieľajú sa na vybavení vecí predloženej Ústavnému súdu. Kvalifikačným predpokladom výkonu tejto funkcie je **vysokoškolské právnické vzdelanie a 5-ročná prax** v právnickom povolaní. Súdni poradcovia sa nezúčastňujú rozhodovania Ústavného súdu v merite veci. Predseda Ústavného súdu, predseda senátu a sudca Ústavného súdu však môžu poradcu poveriť vykonaním jednotlivých úkonov, ktoré inak patria sudcovi, najmä výsluchom svedkov, znalcov a obstaraním listín potrebných na rozhodnutie. Poradca nemôže vypočúvať účastníkov konania ani ich zástupcov. Poradcovia majú nárok na vykonanie odbornej justičnej skúšky, ktorá je jednou z podmienok pre vykonávanie funkcie sudcu alebo prokurátora.

2.3.6 Kancelária Ústavného súdu Slovenskej republiky

Kancelária Ústavného súdu SR je podľa § 2 zákona č. 38/1993 Z. z. právnickou osobou, ktorá plní úlohy spojené s **organizačným, personálnym, ekonomickým, administratívnym a technickým zabezpečením činnosti** Ústavného súdu. Kancelária môže mimo sídla ústavného súdu zriadiť detašované pracovisko v hlavnom meste Slovenskej republiky. Kanceláriu riadi a v jej mene vystupuje vedúci Kancelárie, ktorého vymenúva a odvoláva predseda Ústavného súdu, a ktorému zodpovedá aj za jej činnosť. Úlohy Kancelárie plnia štátni zamestnanci, ktorých právne postavenie upravuje zákon č. 400/2009 Z. z. o štátnej službe a zamestnanci, ktorých právne postavenie upravuje zákon č. 552/2003 Z. z. o výkone práce vo verejnom záujme. Podrobnosti o organizácii a činnosti Kancelárie a postavenie zamestnancov v Kancelárii určuje jej organizačný poriadok, ktorý vydáva vedúci Kancelárie.

3

PRÁVOMOC ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Úprava právomoci Ústavného súdu SR vychádza z dvoch základných teoretických východísk odôvodňujúcich možnosť Ústavného súdu zakročiť v prípadoch ohrozenia ústavnosti. Prvým východiskom je učenie, podľa ktorého je hlavnou úlohou ústavného súdnictva tzv. **abstraktná forma kontroly ústavnosti**. Realizácia tejto formy kontroly ústavnosti spočíva vo vykonávaní dohľadu Ústavného súdu nad tým, aby všetky zákony a podzákonné právne predpisy boli v súlade s ústavou či ústavnými zákonmi. Ohrozenie ústavnosti je v tomto prípade dané samotnou skutočnosťou nesúladu zákonov a podzákonných právnych predpisov s ústavou a ústavnými zákonmi. Označenie kontroly ústavnosti prívlastkom abstraktná sa používa z toho dôvodu, že posudzovanie ústavnej konformity nie je založené alebo sa nedeje v súvislosti s riešením konkrétneho právneho sporu, ale je dôsledkom všeobecného návrhu podaného oprávnenou osobou, ktorá nie je konkrétnym poškodeným. Pri abstraktnej kontrole ústavnosti teda vôbec nemusí ešte dochádzať k faktickému porušovaniu hodnôt a záujmov chránených ústavou, postačuje iba hrozba a možnosť ich porušovania v dôsledku existencie zákonov rozporných s ústavou. Toto učenie je typické pre rakúsky model ústavného súdnictva a stálo pri jeho zrode.

Druhým východiskom je učenie prirodzenoprávnej školy, podľa ktorého základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné a akýkoľvek zásah do nich zo strany orgánov verejnej moci je neprípustný a zakázaný. Ohrozenie ústavnosti je v tomto prípade dané samotným zásahom orgánov verejnej moci do základných práv a slobôd. Ide o tzv. **konkrétne for-**

mu kontroly ústavnosti, a to z dôvodu, že ústavnosť sa tu posudzuje v súvislosti s riešením konkrétneho sporu individuálne určených subjektov. Konkrétna forma kontroly ústavnosti je teda typická tým, že k porušeniu hodnôt chránených ústavou už došlo a je nevyhnutné poskytnúť bezodkladnú ochranu týmto hodnotám. Kontrola ústavnosti tu je spájaná s konkrétnym aktom aplikácie práva, s konkrétnym rozhodnutím orgánu verejnej moci (individuálny právny akt), ktorým došlo k porušeniu ústavou chránených hodnôt, základných ľudských práv a slobôd konkrétneho jednotlivca.

Treba však zároveň podotknúť, že slovenský Ústavný súd okrem uvedených dvoch oblastí plní **aj ďalšie úlohy**, ako je napr. výklad ústavy a ústavných zákonov, vykonávanie súdnictva v osobitných prípadoch, riešenie kompetenčných sporov. Na základe analýzy článkov 125 až 129 Ústavy SR možno právomoc Ústavného súdu SR rozčleniť do piatich základných okruhov: abstraktná forma kontroly ústavnosti, konkrétna forma kontroly ústavnosti, výkladová právomoc, právomoc spojená s uplatňovaním demokratických foriem vlády a právomoc rozhodovacia v prípade riešenia kompetenčných sporov.³⁶ Treba súčasne dodať, že okrem uvedeného možno do okruhu právomocí Ústavného súdu SR zaradiť aj vykonávanie tzv. disciplinárneho súdnictva. Uvedená právomoc nie je síce systematicky zaradená do ustanovení článkov 125 až 129 Ústavy SR, vyplýva však z iných ustanovení.

3.1 Abstraktná forma kontroly ústavnosti

Abstraktná forma kontroly ústavnosti smeruje k zabezpečeniu dodržiavania hierarchického usporiadania právnych predpisov založeného na požiadavke, aby právna norma nižšej právnej sily neodporovala právnej norme vyššej právnej sily. Účelom tohto systému je zabezpečiť, aby v štáte bola výlučným a jediným vládcom ústava. Práve ústava totiž predstavuje vyjadrenie vôle ľudu, ktorý je jediným zdrojom moci v štáte. Táto vôľa pretavená do ústavy požaduje, aby sa v štáte dodržiavali isté najvýznamnejšie pravidlá, ktoré sú a majú byť záväzné pre všetkých. Nie je možné, aby sa niekto postavil nad vôľu ľudu vyjadrenú v ústave a uzurpoval si právo určovať pravidlá, ukladať zákazy či príkazy a priznávať oprávnenia. V literatúre sa čas-

³⁶ SVÁK, J. - CIBULKA, L.: Ústavné právo Slovenskej republiky. Osobitná časť. 4. vyd. Bratislava: EUKÓDEX, 2009, s. 876.

to výkon tejto formy kontroly ústavnosti ústavným súdom označuje aj ako výkon úlohy tzv. **negatívneho zákonodarcu**, resp. ako tzv. **negatívna sudcovská tvorba práva** (v tom zmysle, že Ústavný súd zákony netvorí, ale ich ruší).

Podstatou abstraktnej formy kontroly ústavnosti je teda zabezpečenie dodržiavania hierarchického usporiadania právnych predpisov. Hierarchia všeobecne záväzných právnych predpisov je v slovenskom právnom poriadku nasledovná:³⁷

- ústava, ústavné zákony,
- ratifikované a vyhlásené medzinárodné zmluvy, s ktorými vyslovila súhlas NR SR
- zákony, medzinárodné zmluvy so silou zákona; výsledky referenda so silou zákona
- nariadenia vlády podľa čl. 120 ods. 2 Ústavy SR (tzv. aproximačné nariadenia vlády SR, t. j. nariadenia, ktorými dochádza k preberaniu smerníc EÚ),
- nariadenia vlády podľa čl. 120 ods. 1 Ústavy SR (tzv. obyčajné nariadenia vlády SR),
- všeobecne záväzné nariadenia obcí a VÚC vydané podľa čl. 68 Ústavy SR (t. j. vydané vo veciach územnej samosprávy),
- vyhlášky, opatrenia a výnosy ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy a Národnej banky Slovenska,
- všeobecne záväzné nariadenia orgánov miestnej štátnej správy (vyhlášky okresných úradov).

Právomoc Ústavného súdu SR na úseku abstraktnej formy kontroly ústavnosti je vymedzená v **čl. 125, 125a a 125b Ústavy SR**. Okrem toho sem možno zaradiť aj **čl. 129 ods. 6 Ústavy SR**, ktorý bol prijatý v nadväznosti na ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu. V zásade vo všetkých týchto ustanoveniach sa zakladá právomoc Ústavného súdu preskúmať súlad právnych predpisov nižšej právnej sily s právnymi predpismi vyššej právnej sily. Z uvedeného vyplýva, že Ústavný súd nie je oprávnený preskúmať súlad právnych predpisov rovnakej právnej sily, a to ani v prípade, ak by medzi takýmito právnymi predpismi bol vzťah všeobecného predpisu k osobitnému predpisu. Uvedené potvrdil aj samotný Ústavný súd SR vo svojich rozhodnutiach sp. zn. PL. ÚS 14/00 a PL. ÚS 3/98. V zmysle vyššie spomenutých ústavných článkov Ústavný súd SR

³⁷ Pozn. autora: Ide o usporiadanie právnych predpisov od najvyššej právnej sily po nižšiu právnu silu.

v oblasti abstraktnej formy kontroly ústavnosti rozhoduje in concreto o súlade:

- 1) **zákonov** s ústavou, s ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom,
- 2) **nariadení vlády, všeobecne záväzných právnych predpisov ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy** s ústavou, s ústavnými zákonmi, s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, a so zákonmi,
- 3) **všeobecne záväzných samosprávnych nariadení orgánov územnej samosprávy vydaných vo veciach územnej samosprávy** s ústavou, s ústavnými zákonmi, s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, a so zákonmi, ak o nich nerozhoduje iný súd,
- 4) **všeobecne záväzných právnych predpisov miestnych orgánov štátnej správy a všeobecne záväzných správnych nariadení územnej samosprávy vydaných vo veciach prenesenej štátnej správy** s ústavou, s ústavnými zákonmi, s medzinárodnými zmluvami vyhlásenými spôsobom ustanoveným zákonom, so zákonmi, s nariadeniami vlády a so všeobecne záväznými právnymi predpismi ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy, ak o nich nerozhoduje iný súd,
- 5) **dojednaných medzinárodných zmlúv**, na ktoré je potrebný súhlas Národnej rady Slovenskej republiky, s ústavou alebo s ústavným zákonom.

Ústava SR súčasne v čl. 125 ustanovuje základné pravidlá vzťahujúce sa na abstraktnú formu kontroly ústavnosti. Podľa uvedeného článku, ak Ústavný súd prijme návrh na konanie vo veci ústavnosti právnych predpisov, môže **pozastaviť účinnosť napadnutých právnych predpisov**, ich častí, prípadne niektorých ich ustanovení, ak ich ďalšie uplatňovanie môže ohroziť základné práva a slobody, ak hrozí značná hospodárska škoda alebo iný vážny nenapraviteľný následok. Platnosť rozhodnutia o pozastavení účinnosti napadnutých právnych predpisov, ich častí, prípadne niektorých ich ustanovení **zaniká vyhlásením rozhodnutia Ústavného súdu vo veci sa-**

mej, ak rozhodnutie o pozastavení účinnosti napadnutého právneho predpisu Ústavný súd už predtým nezrušil, pretože pominuli dôvody, pre ktoré bolo prijaté.

Ak Ústavný súd svojím rozhodnutím vysloví, že právne predpisy nie sú ústavne konformné, **strácajú príslušné predpisy, ich časti, prípadne niektoré ich ustanovenia účinnosť**. Orgány, ktoré tieto právne predpisy (zákony) vydali, sú povinné **do šiestich mesiacov** od vyhlásenia rozhodnutia Ústavného súdu uviesť ich do súladu s ústavou, s ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami vyhlásenými spôsobom ustanoveným zákonom, a ak ide o nariadenia vlády, všeobecne záväzné právne predpisy ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy, všeobecne záväzné samosprávne nariadenia orgánov územnej samosprávy vydané vo veciach územnej samosprávy, aj s inými zákonmi, a ak ide o všeobecne záväzné právne predpisy miestnych orgánov štátnej správy a všeobecne záväzné správne nariadenia územnej samosprávy vydané vo veciach prenesenej štátnej správy aj s nariadeniami vlády a so všeobecne záväznými právnymi predpismi ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy. Ak tak neurobia, také predpisy, ich časti alebo ustanovenia **strácajú platnosť po šiestich mesiacoch** od vyhlásenia rozhodnutia.

Na tomto mieste treba zdôrazniť, že Ústavný súd nerozhoduje o súlade **návrhu zákona alebo návrhu iného všeobecne záväzného právneho predpisu** s ústavou, medzinárodnou zmluvou, ktorá bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom alebo s ústavným zákonom.

Ako **príklad výkonu abstraktnej formy kontroly ústavnosti** možno spomedzi množstva vecí, ktorými sa Ústavný súd SR doposiaľ zaoberal uviesť nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 10/08 z 3. februára 2010 týkajúci sa registrácie cirkví a náboženských spoločností a slobody vyznania. Ústavný súd v konaní začatom na základe návrhu generálneho prokurátora posudzoval súlad § 3, § 4 ods. 4, § 11 a § 12 písm. d) zákona č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v znení neskorších predpisov s čl. 1 ods. 1, čl. 12 ods. 1 a 2, čl. 19 ods. 2 a 3, čl. 24 a čl. 29 ods. 1 a 3 Ústavy Slovenskej republiky, s čl. 8, čl. 9, čl. 11 a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, s čl. 3 a čl. 4 Dohovoru o právnom postavení utečencov a s čl. 14 Dohovoru o právach dieťaťa. Generálny prokurátor svoj návrh odôvodnil týmito slovami: *„Platná právna úprava ustanovením*

vysokého početného cenzu, ktorý je aj na európske pomery príliš vysoký a v podmienkach Slovenskej republiky ťažko dosiahnuteľný, bráni vzniku právnej subjektivity málopočetných cirkví a náboženských spoločností. Štát tak evidentne neplní svoju povinnosť vytvoriť právne podmienky na uplatnenie práva na slobodu prejavu náboženského vyznania a viery podľa vlastnej voľby jednotlivca a týmto obmedzením bezprostredne zasahuje do slobody náboženského vyznania. Citované ustanovenia zákona č. 308/1991 Zb. nie sú preto v súlade s čl. 24 ods. 2 a 3 Ústavy a s čl. 9 ods. 1 Dohovoru... Treba uviesť, že na ustanovenie zákonnej podmienky preukázania najmenej 20 000 plnoletých členov občanov Slovenskej republiky majúcich trvalý pobyt na území Slovenskej republiky a hlásiacich sa k cirkvi alebo náboženskej spoločnosti, nejestvuje žiaden rozumný dôvod, ktorý by korešpondoval s potrebou riešiť súžitie náboženských komunít v spoločnosti a súčasne mal oporu v obmedzeniach uvedených v ustanovení čl. 9 ods. 2 Dohovoru a čl. 24 ods. 4 Ústavy. Štát tak v rozpore s princípmi proporcionality a legitimacy očividne zasahuje do práva na slobodu náboženského vyznania a viery podľa vlastnej voľby jednotlivca.“ Ústavný súd však v konaní o súlade zákona s ústavou nevyhovел návrhu generálneho prokurátora a rozhodol nasledovne: „Zákonom ustanovené podmienky na registráciu cirkvi alebo náboženskej spoločnosti (vrátane ustanovenia početného limitu) neobmedzujú (neovplyvňujú) výkon základného práva slobodne prejavovať náboženstvo alebo vieru v rozsahu garantovanom Ústavou Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), keďže registrácia cirkvi alebo náboženskej spoločnosti nie je nevyhnutnou podmienkou (conditio sine qua non) výkonu slobody alebo práv garantovaných čl. 24 ústavy a čl. 9 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“). Skutočnosť, že určitá cirkev alebo náboženská spoločnosť nie je registrovaná, neznamená ani neimplikuje skutočnosť, že príslušníci takýchto zoskupení sú obmedzovaní v samotnej podstate práva na slobodu svojho vyznania, a preto nemôže byť v rozpore s čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy a čl. 14 dohovoru.“ Týmto teda Ústavný súd SR potvrdil súlad napadnutých ustanovení zákona č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností s ústavou.

3.2 Konkrétna forma kontroly ústavnosti

Konkrétna forma kontroly ústavnosti smeruje k poskytnutiu ochrany v konkrétnom prípade, ak došlo k porušeniu hodnôt chránených ústavou a jednotlivec je tak priamo a bezprostredne ohrozený na svojich ústavných právach alebo jeho ústavné práva sú priamo porušené. Táto forma ochrany ústavnosti sa realizuje na základe tzv. **ústavnej sťažnosti** podanej Ústavnému súdu oprávnenou osobou. Zmyslom ústavnej sťažnosti je „v zásade ochrana súkromnej sféry fyzických a právnických osôb pred verejnou mocou a s tým previazané presadzovanie ochrany a rešpektu k ľudským slobodám na všetkých orgánoch verejnej moci. Verejná moc je teda povinná rešpektovať a chrániť ľudské práva, pričom obsah tejto povinnosti je podmienený charakterom jednotlivých základných práv. Nositeľ základného práva je takto determinovaný oblasťou ochrany, ktorú má dané základné právo zaručovať. Existujú základné práva, ktoré prislúchajú každej ľudskej bytosti, práva, ktoré prislúchajú len štátnym občanom, alebo práva, ktorých nositeľom môže byť len cudzinec. Právnickým osobám prislúchajú len také práva, ktoré sú zlučiteľné s ich povahou právnickej osoby. Štát nie je v zásade nositeľom základných práv. Štát nemá slobodný priestor a slobodnú vôľu. Naopak, štátne orgány majú právomoci a kompetencie.“³⁸

Právomoc Ústavného súdu SR na úseku konkrétnej formy kontroly ústavnosti je vymedzená v **čl. 127 a 127a Ústavy SR**. Z uvedených článkov je zrejmé, že ústavnou sťažnosťou možno napadnúť právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, resp. tiež nečinnosť, ak nimi došlo k porušeniu základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom.³⁹

Oprávneným subjektom na podanie ústavnej sťažnosti je fyzická osoba alebo právnická osoba, ak namieta porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom.

Nevyhnutnou podmienkou poskytnutia konkrétnej ochrany Ústavným súdom je však skutočnosť, že **o ochrane namietaných**

38 Bližšie pozri rozhodnutie Ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 87/09.

39 K problematike ľudských práv v podmienkach globalizácie a práva Európskej únie bližšie pozri FUNTA, R.: Globalization, Human Rights and Migration in EÚ. International Conference: Europe in Motion, Bratislava: Friedrich Ebert Stiftung e. V., 2009, s. 56-66.

práv a slobôd nerozhoduje iný súd (tzv. zásada subsidiarity). To znamená, že právomoc Ústavnému súdu rozhodovať o porušení základných práv a slobôd je daná subsidiárne v prípade, ak o tom nerozhoduje iný súd. Iným súdom je v zmysle rozhodnutia Ústavného súdu SR sp. zn. IV. ÚS 14/02 každý súd, ktorý má všeobecnú právomoc podľa čl. 142 ods. 1 ústavy, a táto právomoc sa uplatňuje pri ochrane základného práva alebo slobody na zákonnom základe vykonávajúcom ústavnú úpravu základných práv a slobôd. Iným súdom je preto celá sústava všeobecného súdnictva. Z toho vyplýva, že právomoc Ústavného súdu rozhodovať o ústavných sťažnostiach nenahrádza právomoc iných orgánov verejnej moci rozhodovať o právach a právom chránených záujmoch fyzických osôb a právnických osôb alebo poskytovať ochranu týmto právam, či právom chráneným záujmom.⁴⁰ Ústavný súd predstavuje až posledný prostriedok, ktorý má poškodená osoba k dispozícii v prípade, ak všetky ostatné orgány verejnej moci podieľajúce sa na ochrane práv a slobôd jednotlivcov sú nefunkčné.

V zmysle uvedeného teda Ústavný súd nemôže nastupovať ako orgán ochrany ústavnosti okamžite. Fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá namieta porušenie svojich základných práv alebo slobôd musí najprv využiť iné účinné prostriedky, ktoré jej priznáva právny poriadok. Medzi tieto prostriedky patrí aj všeobecné súdnictvo. Na margo vzťahu medzi Ústavným súdom a všeobecnými súdmi však treba dodať, že Ústavný súd nemôže preskúmať rozhodnutia všeobecných súdov z hľadiska správnosti právnych názorov sudcu všeobecného súdu. V tejto súvislosti skonštatoval aj samotný Ústavný súd SR v rozhodnutí sp. zn. II. ÚS 302/08, že Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležité zistený skutkový stav vecí a aké skutkové zistenia a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha Ústavného súdu sa obmedzuje **na kontrolu zlučiteľnosti takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách**. Z tohto postavenia Ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať rozhodnutia všeobecných súdov **z hľadiska svojoľnosti, arbitrárnosti rozhodnutia, resp. jeho odôvodnenia**.

40 Čič, M. a kol.: Komentár k Ústave Slovenskej republiky. Bratislava: Eurokódex, 2013, s. 689.

Svák k tomu poznamenáva, že „ingerencia Ústavného súdu do výkonu právomoci všeobecných súdov je teda opodstatnená len v prípade jeho nezlučiteľnosti s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou. Aj keby Ústavný súd nesúhlasil s interpretáciou zákonov krajským súdom, v zmysle citovanej judikatúry by mohol nahradiť napadnutý právny názor krajského súdu iba v prípade, ak by ten bol svojvoľný, zjavne neodôvodnený, resp. ústavne nekonformný. O svojvôli pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam.“⁴¹

Ústavný súd môže ústavnú sťažnosť buď odmietnuť, alebo jej vyhovieť. Ak Ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody, a **zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah**. Ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, Ústavný súd môže prikázať, **aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal**. V tejto súvislosti je samozrejme nevyhnutné, aby Ústavný súd určil aj lehotu, v ktorej je potrebné vo veci konať. V opačnom prípade by iba všeobecný príkaz konať nebol veľmi efektívny. V prípade nečinnosti všeobecného súdu je však stanovenie lehoty pre konanie problematické, pretože Ústavný súd v jednom zo svojich rozhodnutí uviedol, že stanovenie lehoty, do ktorej by mal okresný súd rozhodnúť nemá ústavnú oporu. Stanovenie lehoty na konanie, ktorým by sa sledovalo vydanie meritórneho rozhodnutia by totiž mohlo ohroziť dosiahnutie účelu súdneho konania.⁴² Okrem vyššie uvedených možností Ústavný súd môže zároveň **vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovať v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody, obnovil stav pred porušením**.

Okrem uvedeného Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. **Primerané finančné zadosťučinenie** je však len sekundárnym právom sťažovateľa a Ústavný

41 SVÁK, J. - CIBULKA, L.: Ústavné právo Slovenskej republiky. Osobitná časť. 4. vyd. Bratislava: EUROKÓDEX, 2009, s. 880-881.

42 Rozhodnutie Ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 10/02.

súd mu ho nemusí priznať, ak má za to, že samotné rozhodnutie o porušení práva je dostatočnou reparáciou porušenia ústavnosti.⁴³ Výška finančného zadostučinenia nie je samozrejme pevne stanovená, ale určuje sa v závislosti od závažnosti porušenia práva. Odškodné tak môže predstavovať niekoľko sto eur, ale aj niekoľko tisíc či desaťtisíc eur.

Okrem ústavnej sťažnosti fyzickej alebo právnickej osoby týkajúcej sa porušenia jej základných práv a slobôd Ústava SR v čl. 127a rozoznáva aj špecifický druh ústavnej sťažnosti. V tomto prípade ide o **ústavnú sťažnosť, ktorú môžu podať orgány územnej samosprávy (tzv. komunálna sťažnosť)**. Môžu ňou napadnúť neústavné alebo nezákonné rozhodnutie, alebo iný neústavný, alebo nezákonný zásah do vecí územnej samosprávy. Podmienkou, podobne ako v predchádzajúcej ústavnej sťažnosti, je však skutočnosť, že o jej ochrane nerozhoduje iný súd (zásada subsidiarity).

Ak Ústavný súd vyhovie sťažnosti orgánu územnej samosprávy, vysloví, v čom spočíva neústavné alebo nezákonné rozhodnutie, alebo neústavný, alebo nezákonný zásah do vecí územnej samosprávy, aký ústavný zákon alebo zákon bol porušený a akým rozhodnutím alebo zásahom toto porušenie nastalo. Ústavný súd napadnuté rozhodnutie zruší, alebo ak porušenie práva spočívalo v inom zásahu, než je rozhodnutie, zakáže pokračovať v porušovaní práva a prikáže, ak je to možné, aby sa obnovil stav pred porušením.

Ako **príklad výkonu konkrétnej formy kontroly ústavnosti** možno spomedzi množstva vecí, ktorými sa Ústavný súd SR doposiaľ zaoberal uviesť nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 194/06 z 13. decembra 2006 týkajúci sa nezákonnej sterilizácie rómskych žien. Ústavný súd v konaní rozhodoval o sťažnosti troch rómskych žien (I. G., R. H. a M. K.), ktoré namietali porušenie ich základných práv podľa čl. 12 ods. 2, čl. 16 ods. 2, čl. 19 ods. 2 a čl. 41 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práv podľa čl. 3, čl. 8, čl. 13 a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajskej prokuratúry v Košiciach z 28. septembra 2005 a jemu predchádzajúcim postupom krajskej prokuratúry v predmetnej veci. Sťažovateľky vo svojej sťažnosti uviedli, že sú rómske ženy, ktoré boli nedobrovoľne a v rozpore s platnou právnou úpravou sterilizované v Nemocnici s poliklinikou v K. v období rokov 1999 – 2002, a to pri pôrode operatívnou formou – sekciou. Tým im bolo spôsobené

43 SVÁK, J. - CIBULKA, L.: Ústavné právo Slovenskej republiky. Osobitná časť. 4. vyd. Bratislava: EUKÓDEX, 2009, s. 882.

duševné a fyzické utrpenie a bola im odňatá možnosť počať dieťa a v budúcnosti si plánovať rodinný život. Podľa ich názoru štát nezabezpečil náležité vyšetrovanie ich právnej veci. Domnievali sa, že vykonané zákroky súviseli s ich rómskym pôvodom. Trestné konanie vo veci nezákonných sterilizácií sťažovateľiek bolo iniciované 30. januára 2003 sekciou pre ľudské práva a menšiny Úradu vlády SR. Dňa 29. októbra 2003 bolo zástupkyni sťažovateľiek doručené uznesenie Krajského úradu justičnej polície Policajného zboru v Ž. o zastavení trestného stíhania. Svoje rozhodnutie vyšetrovatel'ka odôvodnila tým, že je nepochybné, že sa nestal skutok, pre ktorý sa trestné stíhanie viedlo. Proti uvedenému uzneseniu podali sťažovateľ'ky v zákonnej lehote 31. októbra 2003 sťažnosť. Vo svojej sťažnosti namietali, že vyšetrovací orgán sa pri vyšetrovaní vôbec nezaoberal skutočnosťou, či poškodené dali na vykonanie sterilizácie informovaný súhlas. Dňa 25. marca 2004 bolo právnej zástupkyni sťažovateľiek doručené uznesenie krajskej prokuratúry, ktorým prokurátorka rozhodla o zamietnutí sťažnosti poškodených z dôvodu, že sťažovateľ'kám aj napriek postaveniu poškodených v trestnom konaní neprislúcha právo podať proti uzneseniu o zastavení trestného stíhania sťažnosť. Sťažovateľ'ky sa obrátili na Ústavný súd, ktorý nálezom vyslovil porušenie ich práv zaručených v čl. 13 dohovoru v spojení s čl. 3 dohovoru a čl. 16 ods. 2 ústavy uznesením krajskej prokuratúry predovšetkým z dôvodu, že týmto rozhodnutím nebolo preskúmané sťažovateľ'kami napádané rozhodnutie úradu justičnej polície o zastavení trestného stíhania po materiálnej stránke. Ústavný súd uznesenie krajskej prokuratúry zrušil a krajskej prokuratúre prikázal vo veci znovu konať. Na základe rozhodnutia Ústavného súdu krajská prokuratúra sťažnosť sťažovateľiek z 31. októbra 2003 proti rozhodnutiu úradu justičnej polície o zastavení trestného stíhania opätovne posúdila a rozhodla o nej uznesením z 28. septembra 2005 tak, že sťažnosť zamietla ako nedôvodnú. Toto rozhodnutie bolo posledným rozhodnutím vo veci. Ústavný súd v danej veci rozhodol, že: *1. Krajská prokuratúra v Košiciach uznesením z 28. septembra 2005 porušila základné práva sťažovateľiek zaručené v čl. 16 ods. 2 a v čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj ich práva zaručené v čl. 3 a v čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. 2. Uznesenie Krajskej prokuratúry v Košiciach z 28. septembra 2005 zrušuje a Krajskej prokuratúre v Košiciach prikazuje vo veci znovu konať. 3. I. G. priznáva primerané finančné zadostučinenie v sume 50 000 Sk, ktoré jej je Krajská prokuratúra v Košiciach povinná vyplatiť do dvoch mesiacov*

od právoplatnosti tohto nálezu. 4. R. H. priznáva primerané finančné zadostučinenie v sume 50 000 Sk, ktoré jej je Krajská prokuratúra v Košiciach povinná vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu. 5. M. K. priznáva primerané finančné zadostučinenie v sume 50 000 Sk, ktoré jej je Krajská prokuratúra v Košiciach povinná vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu. 6. Krajská prokuratúra v Košiciach je povinná zaplatiť náhradu trov konania I. G., R. H. a M. K. v sume 12 903 Sk na účet ich právnej zástupkyne Mgr. V. D., K., do pätnástich dní od právoplatnosti tohto nálezu.

V náleze Ústavný súd SR súčasne skonštatoval, že „sterilizácia nepredstavuje iba zásah do telesnej integrity človeka. Ide nepochybne o významný zásah do tých najintímnejších oblastí súkromia a rodinného života, ktorý sa bezprostredne týka schopnosti a možnosti počať deti, teda sféry osobnostných záujmov a rodinných vzťahov spadajúcich pod pojem „súkromný a rodinný život“, tak v zmysle čl. 19 ods. 2 ústavy, ako aj podľa čl. 8 dohovoru. Vzhľadom na charakter a závažnosť následkov takéhoto zákroku môže prípadná násilná či nezákonná sterilizácia bez súhlasu dotknutej ženy predstavovať zásah do jej osobnostných práv, dosahujúci intenzitu a charakter neľudského a ponižujúceho zaobchádzania, ktorého absolútny zákaz je zakotvený v čl. 16 ods. 2 ústavy a v čl. 3 dohovoru.“

3.3 Výkladová právomoc

Výkladová právomoc predstavuje ďalší úsek, v rámci ktorého vykonáva Ústavný súd svoje úlohy. Keď sme pri abstraktnej kontrole použili prívlastok negatívna sudcovská tvorba práva, pri výkladovej právomoci možno použiť prívlastok **pozitívna sudcovská tvorba práva**. Ústavný súd tu totiž nepôsobí ako orgán rušiaci platné právo tvorené zákonodarcom, ale práve naopak, ako orgán dotvárajúci či dopĺňajúci platné právo vytvorené zákonodarcom. Deje sa tak prostredníctvom poskytovania legálneho výkladu, ktorý predstavuje proces objasňovania zmyslu a obsahu právnych noriem tvoriacich vo svojom súhrne ústavný poriadok SR. Treba poznamenať, že Ústavný súd je jediný orgán, ktorý je v slovenskom právnom poriadku oprávnený podávať legálny výklad. Takýto výklad je zároveň všeobecne záväzný. Z metodologického hľadiska nie je realizácia výkladu Ústavného súdu či postup pri ňom odlišný od výkladu poskytovaného inými orgánmi. Zahŕňa preto všeobecne uznávané metódy výkladu práva,

vrátane analýzy všeobecných právnych princípov, hodnôt a cieľov demokratickej spoločnosti.⁴⁴ **Účelom uplatňovania výkladovej právomoci** je objasniť význam a zmysel sporného ustanovenia ústavného zákona jednoznačným spôsobom tak, aby k sporu, ktorý viedol k začatiu konania Ústavného súdu už v budúcnosti nedochádzalo.

Právomoc Ústavného súdu SR na tomto úseku je vymedzená v **čl. 128 Ústavy SR**. Z uvedeného ústavného článku vyplýva, že predmetom výkladu podávaného Ústavným súdom môžu byť **ústava a ústavné zákony**. Ústavný súd nie je preto oprávnený podávať výklad právnych predpisov nižšej právnej sily ako napr. zákonov alebo podzákonných právnych aktov. Výklad zákonov a iných právnych predpisov môžu realizovať iba v konkrétnej veci orgány aplikácie práva, ku ktorým patria najmä všeobecné súdy. Ich výklad však nie je všeobecne záväzný. Zaväzuje len v konkrétnom prípade. Významnú úlohu v tejto oblasti však plní Najvyšší súd SR, ktorý vystupuje v úlohe zjednocovateľa v prípade rôznorodého výkladu zákonných ustanovení rôznymi sudcami. Svoje stanoviská zverejňuje Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov SR. Jeho stanoviská však nie sú právne záväzné.

Podmienkou na realizáciu výkladovej právomoci ústavného súdu je podľa čl. 128 Ústavy SR existencia skutočnosti, že **vec je sporná**. Vec je sporná vtedy, ak proti sebe stoja dve strany – štátne orgány s rozdielnym názorom na interpretáciu ústavnej normy. Vecným predpokladom na poskytnutie výkladu Ústavným súdom je tak faktický vznik sporu. Nemôže ísť však o akýkoľvek spor o výklad Ústavy Slovenskej republiky, ale len o ústavne relevantný spor. Ústavne relevantný spor o výklad ústavy je spor o práva alebo povinnosti medzi štátnymi orgánmi, ktorým ústava také právo alebo povinnosť ustanovuje.⁴⁵ Zakotvenie uvedenej podmienky teda prakticky znamená, že podávanie výkladu je prípustné len v prípade, ak dôjde medzi dvomi subjektmi (štátnymi orgánmi) k sporu o výklad ústavy alebo ústavných zákonov. V prípade, ak ku konkrétnemu sporu nedôjde, Ústavný súd nie je oprávnený poskytovať výklad (formou tzv. abstraktného výkladu). Cieľom konania o výklad ústavy je teda odstrániť možnosť opakovania sporu o právne záväzný spôsob vysvetlenia ústavnej normy v budúcnosti po tom, ako spor naozaj nastal a štátne orgány s právomocou spornú normu uplatniť ju vy-

44 ČIČ, M. a kol.: Komentár k Ústave Slovenskej republiky. Bratislava: Eurokódex, 2013, s. 699.

45 Rozhodnutie Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 30/97.

svetlili rozdielne. Ústavný súd SR v konaní o výklade Ústavy SR však nerozhoduje, či štátny orgán porušil ústavu tým, že ju nesprávne vysvetlil.⁴⁶

Z hľadiska právnej záväznosti možno uviesť, že **výklad je všeobecne záväzný**, a to odo dňa jeho vyhlásenia. Rozhodnutie Ústavného súdu o výklade ústavy alebo ústavného zákona sa vyhlasuje spôsobom ustanoveným na vyhlasovanie zákonov (uverejnením v Zbierke zákonov). Treba však podotknúť, že nie každé uznesenie Ústavného súdu sa zverejňuje v Zbierke zákonov. Ustanovenie § 33 ods. 4 zákona č. 38/1993 Z. z. totiž neustanovuje obligatórne zverejňovanie rozhodnutí o výklade v Zbierke zákonov a § 1 zákona č. 1/1993 Z. z. taxatívne uvádzajúci, čo sa v zbierke zákonov uverejňuje, neobsahuje rozhodnutia Ústavného súdu o výklade. Ich uverejnenie iba pripúšťa ustanovenie § 1 ods. 2 písm. d) zákona. V Zbierke zákonov sa teda zverejňuje iba také rozhodnutie o výklade, ktoré ma **všeobecný význam**. Je však na zvážení ústavného súdu, či má právny názor vyslovený v uznesení o výklade všeobecný význam alebo nie. Až po tomto konštatovaní môže (teda nemusí) rozhodnúť o jeho uverejnení v Zbierke zákonov.⁴⁷ Čo sa týka pôsobenia a trvania právnych účinkov rozhodnutia Ústavného súdu o výklade ústavy alebo ústavného zákona, možno uviesť, že uznesenie Ústavného súdu o výklade sporného ustanovenia ústavy alebo ústavného zákona má účinky „erga omnes“ (t. j. voči všetkým, záväzné pre všetkých) s trvalou platnosťou. To znamená, že výklad platí až do obdobia neskoršej zmeny alebo zrušenia toho ustanovenia ústavy, alebo ústavného zákona, ktoré bolo predmetom výkladu Ústavného súdu.

Treba zdôrazniť, že pri výklade ústavných zákonov, ak je vec sporná, Ústavný súd rešpektuje ústavou a zákonmi vymedzené právomoci jednotlivých zložiek štátnej moci SR. Výkladom ústavného zákona Ústavný súd nemôže dospieť k stanoveniu (určeniu) takej právomoci jedného štátneho orgánu SR, ktorá je už ústavou alebo iným všeobecne záväzným právnym predpisom zverená do právomoci iného štátneho orgánu SR odlišného od toho, ústavná právomoc ktorého je predmetom konania Ústavného súdu o výklad ústavných zákonov. V prípadoch, keď právna úprava zveruje určité právomoci konkrétne určeným štátnym orgánom, ktoré sú súčasne jediné oprávnené na ich výkon, nepatrí už takáto právomoc žiadnemu ďalšiemu orgánu SR. Takýto právny stav nemôže meniť ani Ústavný súd v konaní o výklad

46 Rozhodnutie Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 69/99.

47 Rozhodnutie Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 48/99.

ústavných zákonov, ak je vec sporná.⁴⁸

Ako **príklad výkonu výkladovej právomoci** možno spomenúť množstvo vecí, ktorými sa Ústavný súd SR doposiaľ zaoberal uviest' uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 4/2012 z 24. októbra 2012 týkajúce sa právomoci prezidenta vymenúvať generálneho prokurátora podľa čl. 102 ods. 1 písm. t) a čl. 150 Ústavy SR. Ústavný súd v konaní rozhodoval o návrhu skupiny 60 poslancov Národnej rady SR na začatie konania o výklad čl. 102 ods. 1 písm. t) a čl. 150 Ústavy Slovenskej republiky. Z obsahu návrhu vyplývalo, že Národná rada SR svojím uznesením zo 17. júna 2011 navrhla prezidentovi SR vymenovať za generálneho prokurátora SR kandidáta Jozefa Čentéša. Prezident pôvodne odkladal rozhodnutie o návrhu, pretože chcel počkať na rozhodnutie Ústavného súdu v konaní o súlade niektorých zákonných ustanovení zákona č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady SR, na základe ktorých sa okrem iného zmenil spôsob voľby kandidáta na generálneho prokurátora z tajnej na verejnú. Tento dôvod mal uviest' vo viacerých svojich tlačových vyjadreniach. K vymenovaniu však nepristúpil ani následne, hoci už bolo známe, že Ústavný súd uvedenému návrhu nevyhovet. Navrhovatelia zdôrazňovali, že v tom období, naopak, prezident verejne označil otázku menovania navrhnutého kandidáta za „terciárnu záležitosť“ a vo viacerých svojich vystúpeniach naznačil úmysel prenechať návrh na vymenovanie generálneho prokurátora Národnej rade, ktorá vzíde z volieb konajúcich sa 10. marca 2012. Taktiež mal vysloviť svoj názor, že pri posudzovaní kandidáta môže prihliadnuť aj na iné, než zákonom stanovené podmienky menovania. Navrhovatelia sa z uvedeného dôvodu domnievali, že prezident svojím postupom porušuje svoje povinnosti vyplývajúce z čl. 102 ods. 1 písm. t) a čl. 150 ústavy, ktoré ustanovujú jeho právomoc vymenovať generálneho prokurátora na návrh Národnej rady. Ústavný súd Slovenskej republiky na základe uvedeného návrhu skupiny poslancov uplatnil svoju výkladovú právomoc a podal nasledovný výklad namietanych ustanovení ústavy: *„Prezident Slovenskej republiky je povinný zaoberať sa návrhom Národnej rady SR na vymenovanie generálneho prokurátora Slovenskej republiky podľa čl. 150 Ústavy Slovenskej republiky, a ak bol zvolený postupom v súlade s právnymi predpismi, v primeranej lehote buď vymenovať navrhnutého kandidáta, alebo oznámiť Národnej rade Slovenskej republiky, že tohto kandidáta nevymenúje. Nevymenovať kandidáta môže len z dôvodu, že nespĺňa zákon-*

né predpoklady na vymenovanie alebo z dôvodu závažnej skutočnosti vzťahujúcej sa na osobu kandidáta, ktorá dôvodne spochybňuje jeho schopnosť vykonávať funkciu spôsobom neznižujúcim vážnosť ústavnej funkcie, alebo celého orgánu, ktorého má byť táto osoba vrcholným predstaviteľom, alebo spôsobom, ktorý nebude v rozpore so samotným poslaním tohto orgánu, ak by v dôsledku tejto skutočnosti mohol byť narušený riadny chod ústavných orgánov (čl. 101 ods. 1 druhá veta Ústavy Slovenskej republiky). Prezident uvedie dôvody nevymenovania, pričom tieto nesmú byť svojvoľné.“

3.4 Právomoc spojená s uplatňovaním demokratických foriem vlády

Právomoc spojená s uplatňovaním demokratických foriem vlády predstavuje ďalší úsek, v rámci ktorého vykonáva Ústavný súd svoje úlohy. Ide o právomoc, ktorá vyplýva z nevyhnutnosti strážiť riadne fungovanie inštitútov demokratického a právneho štátu. V právnom štáte totiž nestačí iba formálne deklarovať existenciu demokratických inštitútov, ale je potrebné zabezpečiť, aby sa nestali predmetom zneužívania, machinácií či iných nezákonností. Ústavný súd zohráva v tejto oblasti významnú úlohu, pretože chráni zákonnosť a ústavnosť pri uplatňovaní najdôležitejších prvkov zastupiteľskej demokracie, pri realizácii najvýznamnejších politických práv či pri výkone pôsobnosti orgánov verejnej moci.

Právomoc Ústavného súdu SR na tomto úseku je vymedzená predovšetkým v **čl. 129 Ústavy SR**. Na základe analýzy obsahu uvedeného ústavného článku odborná literatúra člení výkon právomoci spojenej s uplatňovaním demokratických foriem vlády na tri základné formy – tzv. volebné súdnictvo a s tým spojené mandátové otázky, tzv. referendové súdnictvo a tzv. politické súdnictvo.⁴⁹

Základom prvej formy, **volebného súdnictva a s tým spojených mandátových otázok**, je čl. 129 ods. 1 a 2 Ústavy SR a čl. 10 ústavného zákona č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov. Podstata tejto právomoci Ústavného súdu SR spočíva vo výkone nasledovných činností:

- rozhodovanie o sťažnosti proti rozhodnutiu o overení alebo neoverení mandátu poslanca Národnej rady SR,

⁴⁹ SVÁK, J. - CIBULKA, L.: Ústavné právo Slovenskej republiky. Osobitná časť. 4. vyd. Bratislava: EUKÓDEX, 2009, s. 886.

- rozhodovanie o ústavnosti a zákonnosti volieb prezidenta SR,
- rozhodovanie o ústavnosti a zákonnosti volieb do Národnej rady Slovenskej republiky,
- rozhodovanie o ústavnosti a zákonnosti volieb do orgánov územnej samosprávy,
- rozhodovanie o ústavnosti a zákonnosti volieb do Európskeho parlamentu,
- preskúmavanie rozhodnutia výboru Národnej rady SR pre nezlučiteľnosť funkcií, obecných zastupiteľstiev, zastupiteľstiev vyšších územných celkov a akademických senátov vysokých škôl vo veciach straty mandátu alebo verejnej funkcie verejného funkcionára.

Účelom rozhodovania Ústavného súdu SR o sťažnosti proti rozhodnutiu o overení alebo neoverení mandátu poslanca Národnej rady SR je zabezpečenie riadneho výkonu volieb do Národnej rady SR, pretože v demokratickom štáte musia existovať účinné nástroje kontroly, ktoré budú aplikovateľné nielen na úrovni zisťovania výsledkov volieb, ale aj na úrovni ostatných zložiek volebného procesu. Zakotvením tohto ústavného oprávnenia je zabezpečená možnosť preskúmavania volebného procesu nezávislým a nestranným súdom v tej časti, ktorá sa týka overenia platnosti voľby poslanca. Tým je vytvorený predpoklad na širšiu ochranu záruk slobodných a demokratických volieb. Kontrola sa tu realizuje na základe podanej sťažnosti smerujúcej proti rozhodnutiu Národnej rady SR prijatému na ustanovujúcej schôdzi, a to buď proti takému rozhodnutiu, ktorým došlo k overeniu platnosti voľby poslanca, alebo proti takému rozhodnutiu, ktorým naopak došlo k neovereniu platnosti voľby poslanca.⁵⁰ Predmetom sťažnosti proti rozhodnutiu o overení alebo neoverení mandátu poslanca Národnej rady SR môže byť také uznesenie, ktorým Národná rada SR na svojej ustanovujúcej schôdzi overila alebo neoverila mandát poslanca získaný vo voľbách do Národnej rady SR. Overením mandátu poslanca sa rozumie overenie platnosti voľby poslanca, pričom jediným dôvodom neoverenia mandátu môže byť neplatnosť voľby poslanca. Ak sa preto poslanec Národnej rady SR domnieva, že bol platne zvolený, a napriek tomu takto nadobudnutý mandát Národná rada SR neoverila, môže podať Ústavnému súdu SR sťažnosť proti neovereniu svojho mandátu. Predmetom sťažnosti proti overeniu alebo neovereniu mandátu poslanca Národnej rady SR

⁵⁰ ČIČ, M. a kol.: Komentár k Ústave Slovenskej republiky. Bratislava: Eurokódex, 2013, s. 710-711.

však nemôže byť taký mandát poslanca Národnej rady, ktorý nadobudol inak, než na základe výsledkov volieb do Národnej rady SR. Je to tak z toho dôvodu, že vo voľbách do Národnej rady SR takýto kandidát nezískal počet hlasov postačujúci na získanie mandátu poslanca Národnej rady SR. (Nezískal osvedčenie o zvolení ako kandidát zvolený za poslanca, ale sa stal len náhradníkom.)⁵¹

Čo sa týka rozhodovania o ústavnosti a zákonnosti rôznych druhov volieb, treba zdôrazniť, že Ústavný súd nie je jediný orgán, ktorý je príslušný na preskúmavanie volieb. Súdny prieskum volebného procesu v SR je v súčasnosti totiž zverený jednak do vecnej pôsobnosti všeobecných súdov, jednak Ústavného súdu. Všeobecnými súdmi, ktoré sa zaoberajú volebným súdnictvom sú tzv. správne sudy (všetky krajské sudy).

Právomoc Ústavného súdu rozhodovať vo veciach ochrany verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov bola zakotvená osobitným právnym predpisom, ktorým je ústavný zákon č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov. Ten v čl. 10 rozširuje právomoc Ústavného súdu SR vymedzenú ústavou a priznáva Ústavnému súdu SR oprávnenie preskúmať rozhodnutia výboru Národnej rady SR pre nezlučiteľnosť funkcií, obecných zastupiteľstiev, zastupiteľstiev vyšších územných celkov a akademických senátov vysokých škôl vo veciach straty mandátu alebo verejnej funkcie verejného funkcionára.

Základom druhej formy výkonu právomoci spojenej s uplatňovaním demokratických foriem vlády, **referendového súdnictva**, je čl. 125b a čl. 129 ods. 3 Ústavy SR. Podstata tejto právomoci Ústavného súdu SR spočíva vo výkone nasledovných činností:

- rozhodovanie o tom, či predmet referenda, ktoré sa má vyhlásiť na základe petície občanov alebo uznesenia Národnej rady SR podľa čl. 95 ods. 1 Ústavy SR, je v súlade s ústavou alebo s ústavným zákonom (tzv. preventívna forma ochrany ústavnosti spočívajúca v zamedzení hrozby uskutočnenia protiústavného referenda),
- rozhodovanie o sťažnostiach proti výsledku referenda (tzv. represívna forma ochrany ústavnosti spočívajúca v odstránení dôsledkov už uskutočneného možného protiústavného referenda),
- rozhodovanie o sťažnostiach proti výsledku ľudového hlasovania o odvolaní prezidenta SR (tzv. represívna forma ochrany

51 Rozhodnutie Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 9/97.

ústavnosti spočívajúca v odstránení dôsledkov už uskutočneného možného protiústavného ľudového hlasovania o odvolaní prezidenta SR).

Základom tretej formy výkonu právomoci spojenej s uplatňovaním demokratických foriem vlády, **politického súdництва**, je čl. 129 ods. 4 a 5 Ústavy SR. Podstata tejto právomoci Ústavného súdu SR spočíva vo výkone nasledovných činností:

- rozhodovanie o tom, či rozhodnutie Najvyššieho súdu SR o rozpustení politickej strany alebo politického hnutia je v zhode s ústavnými zákonmi a s inými zákonmi,
- rozhodovanie o tom, či rozhodnutie Najvyššieho súdu SR o pozastavení činnosti politickej strany alebo politického hnutia je v zhode s ústavnými zákonmi a s inými zákonmi,
- rozhodovanie o obžalobe Národnej rady SR proti prezidentovi SR vo veci úmyselného porušenia ústavy alebo vlastizrady,
- rozhodovanie o tom, či rozhodnutie vlády o vyhlásení výnimočného stavu alebo núdzového stavu a na toto rozhodnutie nadväzujúce ďalšie rozhodnutia boli vydané v súlade s ústavou alebo s ústavným zákonom.

Čo sa týka samotnej právomoci spojenej s uplatňovaním demokratických foriem vlády, možno podotknúť, že k praktickému uplatneniu právomoci v oblasti politického súdництва doposiaľ nedošlo, aj keď rozhodnutím Najvyššieho súdu SR už došlo k rozpusteniu politickej strany (1. marca 2006, Slovenská republika – Národná strana). Rovnako tiež sa vyskytla snaha podať na Ústavný súd SR obžalobu na prezidenta opozičnými poslancami v roku 2013, pri hlasovaní parlamentu však návrh neprešiel. Rozhodovanie o ústavnosti vyhlásenia výnimočného stavu alebo núdzového stavu a ďalších nadväzujúcich rozhodnutí tiež nenastalo, napriek tomu, že k vyhláseniu núdzového stavu vládou SR už došlo, a to v roku 2011 v súvislosti s hromadnými výpoveďami lekárov. V oblasti referendového súdництва sa Ústavný súd SR doposiaľ zaoberal iba jedným prípadom (riešenie sťažnosti proti výsledku referenda).

Frekventovanou oblasťou rozhodovania je však volebné súdništvo, a s tým spojené mandátové otázky, pričom najväčší počet sťažností smeruje proti neústavnosti a nezákonnosti volieb do orgánov samosprávy obcí. Ako príklad výkonu právomoci spojenej s uplatňovaním demokratických foriem vlády možno preto spomenú množstvo vecí, ktorými sa Ústavný súd SR v oblasti volebného súdництва doposiaľ zaoberal uviesť uznesenie Ústavného súdu Slo-

venskej republiky sp. zn. PL. ÚS 18/2011 z 2. marca 2011 vo veci sťažnosti na neústavnosť a nezákonnosť volieb do orgánu miestnej samosprávy. Ústavný súd v konaní rozhodoval o sťažnosti P. S., kandidáta na starostu obce B., ktorou namietal neústavnosť a nezákonnosť volieb starostu obce B. konaných 27. novembra 2010. Podľa sťažovateľa neústavnosť a nezákonnosť volieb starostu obce B. spočívala najmä v tom, že jeho priama protikandidátka bola zapisovateľkou volebnej komisie na daných voľbách v ich obci. Bola teda prítomná vo volebnej miestnosti a svojou prítomnosťou mohla bezprostredne priamo ovplyvniť voličov pri rozhodovaní o výbere kandidáta. Pohybovala sa prakticky počas volieb medzi voličmi, bola prítomná vo volebnej miestnosti a mohlo tým dôjsť k nepriamemu ovplyvneniu o voľbe. Pani K. bola doterajšou zamestnankyňou obce. Po prejednaní sťažnosti Ústavný súd SR na svojom zasadnutí vydal rozhodnutie, ktorým voľby starostu obce B. konané 27. novembra 2010 vyhlásil za neplatné. Odôvodnil to nasledovnými slovami: *„Aj keď zákon SNR č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí v znení neskorších predpisov priamo nevylučuje možnosť byť zapisovateľom volebnej komisie a súčasne kandidovať na starostu obce [§ 11 ods. 3 volebného zákona vylučuje iba možnosť byť členom volebnej komisie a súčasne kandidovať na poslanca obecného (mestského) zastupiteľstva alebo starostu obce (primátora)], uvedená skutočnosť už sama osebe môže vyvolávať pochybnosti o tom, či boli zachované rovnaké podmienky prístupu k voľbe starostu obce pre všetkých kandidátov.“*

3.5 Právomoc rozhodovacia v prípade riešenia kompetenčných sporov

Právomoc rozhodovacia v prípade riešenia kompetenčných sporov predstavuje tiež jeden z úsekov, v rámci ktorého vykonáva Ústavný súd SR podľa Ústavy SR svoje úlohy. Ide o právomoc, účelom výkonu ktorej je zabezpečiť, aby štátne orgány plnili pôsobnosť presne v tých oblastiach a v tých veciach, ktoré majú vymedzené v ústave či zákonoch. Základným pravidlom fungovania právneho štátu je totiž pravidlo, podľa ktorého štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. To znamená, že všetko, čo do ich pôsobnosti neprináleží v zmysle právnych predpisov, je im zakázané. Okrem toho účelom výkonu tejto právomoci Ústavného súdu je tiež zabezpečiť riadny chod

štátnych orgánov a rýchle a efektívne plnenie ich úloh. To samozrejme nie je možné dosiahnuť, ak je medzi štátnymi orgánmi konflikt a žiaden z nich nechce vo veci konať.

Právomoc Ústavného súdu SR na tomto úseku je vymedzená v **čl. 126 Ústavy SR**. Podstata tejto právomoci ústavného súdu spočíva v **rozhodovaní kompetenčných sporov medzi ústrednými orgánmi štátnej správy**. V zmysle zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy sa pod pojmom ústredné orgány štátnej správy rozumejú ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy. V súčasnosti je v SR zriadených 13 ministerstiev⁵² a 10 ostatných ústredných orgánov štátnej správy.⁵³

Kompetenčné spory môžu mať dvojakú podobu – podobu negatívnych kompetenčných konfliktov a podobu pozitívnych kompetenčných konfliktov. K **negatívne kompetenčnému konfliktu** dochádza vtedy, ak dva alebo viac ústredných orgánov štátnej správy odmietajú konať z dôvodu namietnutia svojej príslušnosti. K **pozitívne kompetenčnému konfliktu**, naopak, dochádza vtedy, ak dva alebo viac ústredných orgánov štátnej správy si prisvojujú právo konať vo veci.⁵⁴ Príkladom môže byť situácia, keď by súčasne Ministerstvo hospodárstva SR a Ministerstvo životného prostredia SR tvrdili, že sú príslušné v konkrétnej veci na rozhodovanie v oblasti nerastných surovín.

Je však nutné zdôrazniť, že Ústava SR pre výkon tejto právomoci Ústavného súdu SR ustanovuje **podmienku subsidiarity**. To znamená, že Ústavný súd rozhoduje kompetenčné spory len vtedy, ak zákon neustanovuje, že tieto spory rozhoduje iný štátny orgán. To v praxi znamená, že konaniu o kompetenčnom spore na Ústavnom súde musí predchádzať rozhodnutie iného štátneho orgánu o kompetenčnom spore.

Špecifickým prípadom rozhodovacej právomoci Ústavného

52 Ministerstvo hospodárstva SR, Ministerstvo financií SR, Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, Ministerstvo vnútra SR, Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Ministerstvo spravodlivosti SR, Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Ministerstvo životného prostredia SR, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, Ministerstvo kultúry SR, Ministerstvo zdravotníctva SR.

53 Úrad vlády SR, Protimonopolný úrad SR, Štatistický úrad SR, Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky, Úrad jadrového dozoru SR, Úrad pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo SR, Úrad pre verejné obstarávanie SR, Úrad priemyselného vlastníctva SR, Správa štátnych hmotných rezerv SR, Národný bezpečnostný úrad .

54 SVÁK, J.: Organizácia a činnosť orgánov ochrany práva. Bratislava: Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty Univerzity Komenského, 1995, s. 43.

súdu na tomto úseku je tiež právomoc Ústavného súdu rozhodovať v **sporných prípadoch o tom, či je daná kontrolná pôsobnosť Najvyššieho kontrolného úradu SR**. Keďže Najvyšší kontrolný úrad SR nepatrí medzi ústredné orgány štátnej správy, Ústava SR osobitne zakladá právomoc Ústavného súdu SR rozhodovať spory o pôsobnosť Najvyššieho kontrolného úradu SR. Podobne, ako v predchádzajúcom prípade, aj tu môže byť daný spor buď o existenciu alebo neexistenciu právomoci Najvyššieho kontrolného úradu SR na výkon kontrolnej činnosti. Treba však uviesť, že spor, teda iný názor na výkon právomoci Najvyššieho kontrolného úradu SR musí byť reálne daný. Až po jeho vzniku môže totiž dôjsť k podaniu návrhu na Ústavný súd vo veci preskúmania predmetnej právomoci na kontrolu Najvyšším kontrolným úradom SR. V okamihu vzniku sporu buď Najvyšší kontrolný úrad SR alebo kontrolovaný subjekt môže navrhnúť Ústavnému súdu SR, aby vo veci konal. Z logického a gramatického výkladu vyplýva, že spor vznikol na počiatku kontroly a nie po jej skončení. Konanie Ústavného súdu by malo teda potvrdiť alebo odmietnuť existenciu právomoci vykonať kontrolnú akciu.⁵⁵

Treba dodať, že k praktickej aplikácii úseku právomoci Ústavného súdu v oblasti kompetenčných sporov zatiaľ nedošlo. Z uvedeného dôvodu výkon tejto právomoci nemožno ani ilustrovať na konkrétnom príklade.

3.6 Disciplinárna právomoc

Disciplinárna právomoc (tzv. disciplinárne súdnictvo) predstavuje špecifický úsek právomoci vyznačujúci sa tým, že Ústavný súd tu neposkytuje abstraktnú ani konkrétnu ochranu ústavnosti, ale represívnym pôsobením sa **spolupodiela na posilňovaní dôvery verejnosti** v ústavné orgány či v konanie ústavných činiteľov a k očiste týchto orgánov od tých verejných funkcionárov, ktorí porušili svoje služobné povinnosti alebo sa dopustili závažných protiprávných konaní.

Základom pre výkon tejto právomoci Ústavného súdu SR je čl. 138 ods. 2 písm. b) a čl. 136 ods. 3 Ústavy SR. Podstata disciplinárneho súdnictva spočíva v možnosti Ústavného súdu SR **viest disciplinárne konanie a rozhodnúť o uložení disciplinárneho opat-**

55 Čič, M. a kol.: Komentár k Ústave Slovenskej republiky. Bratislava: Eurokódex, 2013, s. 681.

renia sudcovi Ústavného súdu SR, predsedovi a podpredsedovi Najvyššieho súdu SR a generálnemu prokurátorovi SR. Podrobnosti o disciplinárnom konaní voči sudcovi Ústavného súdu SR sa nachádzajú v zákone č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov. Podrobnosti o disciplinárnom konaní voči predsedovi a podpredsedovi Najvyššieho súdu SR sa nachádzajú v zákone č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediach. Podrobnosti o disciplinárnom konaní voči generálnemu prokurátorovi SR sa nachádzajú v zákone č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry.

Disciplinárne konanie **voči sudcovi Ústavného súdu SR** možno viesť vtedy, ak sudca zavinené porušil služobné povinnosti alebo svojím správaním narušil dôstojnosť funkcie sudcu, alebo ohrozil dôveru k Ústavnému súdu SR, alebo ak napriek výzve pokračuje v činnosti nezlučiteľnej s funkciou sudcu. Za takéto konanie možno uložiť ako disciplinárne opatrenie napomenutie. Ak sa sudca dopustil takého konania, že jeho zotrvanie vo funkcii by bolo v rozpore s poslaním Ústavného súdu a s postavením jeho sudcov, môže plénum Ústavného súdu SR navrhnúť, aby prezident Slovenskej republiky sudcu odvolal. Na uznesenie o takomto návrhu treba súhlas najmenej siedmich sudcov Ústavného súdu SR.

Disciplinárne konanie **voči predsedovi a podpredsedovi Najvyššieho súdu SR** možno viesť vtedy, ak sa sudca dopustil disciplinárneho previnenia, ktoré je bližšie definované v § 116 zákona č. 385/2000 Z. z. (napr. zavinené nesplnenie alebo porušenie povinností sudcu, správanie, ktoré vzbudzuje oprávnené pochybnosti o nezávislosti a nestrannosti sudcu, prítomnosť na pracovisku pod vplyvom alkoholu, omamnej alebo psychotropnej látky a i.). V § 117 toho istého zákona sú zároveň uvedené disciplinárne opatrenia, ktoré možno uložiť takémuto sudcovi (napr. napomenutie).

Disciplinárne konanie **voči generálnemu prokurátorovi SR** možno viesť vtedy, ak sa sudca dopustil disciplinárneho previnenia, ktoré je bližšie definované v § 188 zákona č. 154/2001 Z. z. (zavinené nesplnenie alebo porušenie povinností prokurátora, správanie prokurátora, ktoré vzbudzuje oprávnené pochybnosti o jeho svedomitosti a nestrannosti pri rozhodovaní, správanie prokurátora na verejnosti, ktoré znižuje vážnosť prokuratúry). V § 189 toho istého zákona sú zároveň uvedené disciplinárne opatrenia, ktoré možno uložiť generálnemu prokurátorovi (napr. napomenutie).

S disciplinárnou právomocou nepriamo tiež súvisí aj ďalšia významná právomoc Ústavného súdu SR, a to **rozhodovanie o udelení súhlasu na vzatie do väzby sudcu Ústavného súdu, sudcu všeobecného súdu a generálneho prokurátora Slovenskej republiky**. Základom na výkon tejto právomoci Ústavného súdu SR je čl. 136 ods. 3 ústavy SR. Treba zdôrazniť, že bez vydania takéhoto súhlasu nemôže byť sudca Ústavného súdu, sudca všeobecného súdu ani generálny prokurátor vzatý do väzby. Ak bol niekto vzatý do väzby, musí byť prepustený.

Čo sa týka reálneho uplatnenia disciplinárnej právomoci Ústavného súdu SR, možno konštatovať, že do marca 2013 bol Ústavnému súdu doručený iba jeden návrh na začatie disciplinárneho konania voči generálnemu prokurátorovi a 6 návrhov na začatie disciplinárneho konania voči predsedovi Najvyššieho súdu SR. O návrhu na začatie disciplinárneho konania voči sudcovi Ústavného súdu SR však Ústavný súd SR zatiaľ nerozhodoval.⁵⁶ Medzi neúspešné výsledky snáh o uplatnenie disciplinárnej právomoci Ústavného súdu SR voči sudcovi možno zaradiť aj uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. PL. ÚS 93/2011, ktorým Ústavný súd SR rozhodol o návrhu bývalej ministerky spravodlivosti SR Lucie Žitňanskej na začatie disciplinárneho konania proti Štefanovi Harabinovi, sudcovi a predsedovi Najvyššieho súdu SR. Z obsahu jej návrhu o. i. vyplývalo, že predseda Najvyššieho súdu SR „*porušil povinnosť zdržať sa všetkého, čo by mohlo narušiť vážnosť a dôstojnosť funkcie predsedu súdu alebo ohroziť dôveru v nestranný a spravodlivý výkon tejto funkcie, ako i povinnosť vykonávať svoju funkciu predsedu súdu svedomito, riadne a včas plniť svoje povinnosti orgánu riadenia a správy súdov...*“ Bývalá ministerka spravodlivosti na základe uvedených skutočností navrhla, aby Ústavný súd (v danom prípade ako disciplinárny súd) vyniesol rozhodnutie, „*ktorým uzná JUDr. Štefana Harabina, sudcu a predsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, vinného zo spáchania závažného disciplinárneho previnenia podľa § 116 ods. 2 písm. c) zákona o sudcoch a prísediacich a uloží mu: za uvedené závažné disciplinárne previnenie podľa § 117 ods. 5 písm. b) zákona o sudcoch a prísediacich disciplinárne opatrenie „zníženie funkčného platu o 70 % na obdobie jedného roka.“* Ústavný súd svojím vyššie uvedeným uznesením však návrh bývalej ministerky spravodlivosti na začatie konania zamie-

56 MACEJKOVÁ, I.: Právomoci Ústavného súdu Slovenskej republiky po dvadsiatich rokoch. Dostupné na http://portal.concourt.sk/download/attachments/17268954/2_Macejkova_Prispevok_PravomociUSSR_Zbornik_20_vyr.pdf

tol, keďže ako je uvedené i v uznesení, „v danom prípade na rokovaní a rozhodovaní pléna Ústavného súdu boli prítomní desiaty sudcovia. Za návrh alebo za protinávrh malo hlasovať minimálne 7 sudcov, ináč sa návrh zamietne. Pretože pri hlasovaní o návrhu sudcu spravodajcu nebola dosiahnutá nadpolovičná väčšina hlasov všetkých sudcov, návrh bol podľa čl. 131 ods. 1 druhej a tretej vety ústavy a § 4 ods. 3 zákona o ústavnom súde zamietnutý.“

4

KONANIE PRED ÚSTAVNÝM SÚDOM SLOVENSKEJ REPUBLIKY

4.1 Všeobecné zásady konania pred Ústavným súdom Slovenskej republiky

Konanie pred Ústavným súdom predstavuje proces, ktorého účelom je praktická aplikácia ustanovení Ústavy SR o právomoci Ústavného súdu vymedzených predovšetkým v čl. 125 – 129. Na základe ústavou definovanej právomoci zákon č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov určuje v druhej hlave tretej časti jednotlivé typy konaní pred Ústavným súdom SR. Celkovo možno z ustanovení tohto zákona vyabstrahovať **dvadsaťjeden typov konaní pred Ústavným súdom SR:**

- 1) konanie o súlade právnych predpisov,
- 2) konanie o neplatnosti právnych predpisov,
- 3) konanie o súlade dojednaných medzinárodných zmlúv,
- 4) konanie o súlade predmetu referenda s Ústavou SR,
- 5) konanie o výklade ústavy a ústavných zákonov,
- 6) konanie o súlade rozhodnutia vlády o vyhlásení výnimočného stavu alebo núdzového stavu s ústavou a ústavnými zákonmi,
- 7) konanie o sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb,
- 8) konanie o sťažnosti orgánu územnej samosprávy,
- 9) konanie vo veciach sporov o príslušnosť ústredných orgánov štátnej správy,
- 10) konanie o spore o kontrolnú pôsobnosť Najvyššieho kontrolného úradu SR,
- 11) konanie vo volebných veciach (o sťažnosti pre neústavnosť

- alebo nezákonnosť volieb do zastupiteľského orgánu, o sťažnosti proti výsledku volieb do zastupiteľského orgánu, o sťažnosti na neústavnosť alebo nezákonnosť voľby prezidenta SR),
- 12) konanie o sťažnosti proti rozhodnutiu o overení alebo neoverení mandátu poslanca Národnej rady SR,
 - 13) konanie o sťažnostiach proti výsledku referenda,
 - 14) konanie o sťažnostiach proti výsledku ľudového hlasovania o odvolaní prezidenta Slovenskej republiky,
 - 15) konanie o rozhodnutí Najvyššieho súdu SR o rozpustení alebo pozastavení činnosti politickej strany alebo hnutia,
 - 16) konanie o obžalobe Národnej rady SR na prezidenta republiky,
 - 17) konanie o uvoľnení funkcie prezidenta republiky,
 - 18) konanie o preskúmaní rozhodnutia vo veci ochrany verejného záujmu a zamedzenia rozporu záujmov,
 - 19) konanie o disciplinárnej zodpovednosti sudcov Ústavného súdu, predsedu a podpredsedu Najvyššieho súdu a generálneho prokurátora,
 - 20) konanie o oznámení prezidentovi SR, že sudca Ústavného súdu SR sa dlhšie ako jeden rok nezúčastňuje na konaní Ústavného súdu SR,
 - 21) konanie o sťažnosti proti uzneseniu Súdnej rady SR.

Všetky uvedené konania sa spravujú osobitnými pravidlami reflektujúcimi špecifiká toho-ktorého rozhodovacieho procesu. Osobitosti sa týkajú najmä subjektov oprávnených predložiť návrh na začatie konania, náležitostí tohto návrhu, predbežného prerokovania návrhu a konania vo veci samej. Napriek tomu však možno zo zákona č. 38/1993 Z. z. vyvodit' isté **všeobecné zásady**, ktoré sú spoločné pre všetky druhy konaní. Ide o isté vedúce právne idey, na ktorých je založené fungovanie všetkých vyššie uvedených konaní a ktorých rešpektovanie je z dôvodu mimoriadneho významu týchto zásad absolútne nevyhnutné. Právna teória rozoznáva nasledovné zásady: zásada neustrannosti konania, zásada ústavnosti rozhodovania, zásada verejnosti a ústnosti konania, zásada plenárneho rozhodovania, zásada jednotnosti rozhodovania, zásada zákazu odňatia veci zákonnému sudcovi, zásada obmedzenej dispozície konaním, zásada prednosti naliehavých konaní, zásada používania materinského jazyka, zásada prekážky rozhodnutej veci, zásada bezodplatnosti konania a povinného zastupovania a zásada publicity rozhodnutí.⁵⁷

57 SVÁK, J. - CIBULKA, L.: Ústavné právo Slovenskej republiky. Osobitná časť. 4. vyd. Bra-

Zásada nestrannosti konania požaduje, aby konanie pred Ústavným súdom SR nebolo ovplyvňované politickými či inými záujmami osobného charakteru vzťahujúcimi sa k osobe ústavného sudcu alebo jeho blízkych či známych osôb. Ústavný sudca je povinný pri svojej činnosti presadzovať výhradne záujmy právneho štátu, ktorými sú predovšetkým zabezpečenie vlády ústavy a rešpektovania základných ľudských práv a slobôd. Zásada nestrannosti má svoje praktické uplatnenie najmä v **inštitúte predpojatosti**, ktorého pravidlá aplikovania sú vymedzené v § 27 a 28 zákona č. 38/1993 Z. z. Podľa týchto ustanovení je sudca vylúčený z výkonu sudcovskej funkcie v konaní vo veci, ak so zreteľom na jeho pomer k veci, k účastníkom konania alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o jeho nepredpojatosti. Dôvody vylúčenia oznámi sudca bez meškania predsedovi Ústavného súdu SR. Okrem uplatnenia tohto inštitútu samotným sudcom je však možné ho uplatniť aj prostredníctvom účastníka konania. Účastník konania môže totiž vyhlásiť, že niektorého zo sudcov odmieta pre jeho predpojatosť. Ak dôvody, ktoré vedú k vyhláseniu o odmietnutí sudcu pre jeho predpojatosť vznikli do začiatku ústneho pojednávania, môže ju účastník konania vyhlásiť najneskôr na začiatku ústneho pojednávania. Ak dôvody, ktoré vedú k vyhláseniu o odmietnutí sudcu pre jeho predpojatosť, vznikli v priebehu prvého ústneho pojednávania, môže ju účastník konania vyhlásiť bez zbytočného odkladu. Na neskoršie vyhlásenie o odmietnutí sudcu pre predpojatosť sa neprihliada a ústavný súd už o ňom nerozhoduje. Ak ide o rozhodovanie v pléne Ústavného súdu, o vylúčení sudcu pre jeho predpojatosť rozhodne plénum Ústavného súdu, pričom odmietnutý sudca nehlasuje. Ak ide o rozhodovanie v senáte Ústavného súdu, o vylúčení sudcu pre predpojatosť rozhodne iný senát, pričom odmietnutý člen senátu nehlasuje. Pri rovnosti hlasov rozhoduje hlas predsedajúceho.

Zásada ústavnosti rozhodovania požaduje, aby sudcovia Ústavného súdu SR boli pri svojej rozhodovacej činnosti viazaní výlučne **ústavou a ústavnými zákonmi**. **Výnimku** predstavuje čl. 125 ods. 1 písm. b) a c) **Ústavy SR**, ktorý zakotvuje viazanosť Ústavného súdu SR aj zákonmi. Je tomu tak v prípade rozhodovania Ústavného súdu o súlade nariadení vlády, všeobecne záväzných právnych predpisov ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy a v prípade rozhodovania o súlade všeobecne záväzných samosprávnych nariadení orgánov územnej samosprávy vydaných vo veciach

územnej samosprávy. Navyše, podľa čl. 125 ods. 1 písm. d) Ústavy SR pri rozhodovaní o súlade všeobecne záväzných právnych predpisov miestnych orgánov štátnej správy a všeobecne záväzných správnych nariadení územnej samosprávy vydaných vo veciach prenesenej štátnej správy je Ústavný súd SR dokonca viazaný aj **nariadeniami vlády a všeobecne záväznými právnymi predpismi ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy.**

Zásada verejnosti a ústnosti konania požaduje, aby sa konanie pred Ústavným súdom sprístupnilo širšej verejnosti a aby mala verejnosť možnosť kontroly postupu a rozhodovania tohto orgánu. Okrem toho je súčasťou tejto zásady požiadavka, aby súd rozhodol na základe bezprostredného dojmu po tom, čo boli ústne vykonané dôkazy. Táto zásada je vyjadrená v § 30 zákona č. 38/1993 Z. z. Treba však na druhej strane uviesť, že nie úplne vo všetkých veciach sa koná ústne pojednávanie a nie úplne všetky ústne pojednávania sú verejné. **Ústne pojednávanie** sa totiž koná iba vo veciach abstraktnej kontroly ústavnosti, konkrétnej kontroly ústavnosti, kompetenčných sporov a politického súdnictva. Ďalej, ústne pojednávanie **je verejné** iba v prípade rozhodovania o ústavnosti právnych predpisov, rozhodovania kompetenčných sporov, rozhodovania o sťažnostiach orgánov územnej samosprávy a rozhodovania o ústavnosti rozpustenia alebo pozastavenia činnosti politickej strany alebo politického hnutia. V ostatných veciach je verejné, iba ak Ústavný súd z dôležitých dôvodov verejnosť z účasti na celom pojednávaní alebo jeho časti nevyhlúčil. Predbežné prerokovanie návrhu na začatie konania je však vždy neverejné. Rovnako rokovanie pléna Ústavného súdu je v zásade neverejné. Môžu sa na ňom zúčastniť iba prizvaní pracovníci Kancelárie Ústavného súdu SR a ďalšie osoby, ktorých prítomnosť je nevyhnutná z procesných dôvodov.

Zásada plenárneho rozhodovania predstavuje požiadavku na spôsob rozhodovania v jednotlivých veciach. Z čl. 131 ods. 1 Ústavy vyplýva, že v najvýznamnejších veciach koná a rozhoduje Ústavný súd SR v pléne. Plénum je tvorené všetkými trinástimi sudcami Ústavného súdu SR. O veciach, ktoré nie sú výslovne zverené do rozhodovania pléna, sa rozhoduje v senátoch, ktoré sú trojčlenné. Rozhodovaním pléna a senátu sme sa bližšie zaoberali v časti 2.3.2 a 2.3.3 tejto publikácie.

Zásada jednotnosti rozhodovania požaduje, aby Ústavný súd rozhodoval navonok ako jednoliaty celok, čoho cieľom je najmä posilňovanie dôvery verejnosti v samotnú ústavnú inštitúciu a zvy-

šovanie autority rozhodnutí Ústavného súdu. V praktickej činnosti jednotlivých organizačných zložiek (senátov alebo sudcov Ústavného súdu) však prirodzene dochádza k odlišným právnym názorom. Z uvedeného dôvodu § 6 zákona č. 38/1993 Z. z. zaviedol osobitnú činnosť – **zjednocovanie názorov senátov**. Jej podstata spočíva v tom, že senát, ktorý v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou dospeje k právnemu názoru odchylnému od právneho názoru vyjadreného už v rozhodnutí niektorého zo senátov, predloží plénu Ústavného súdu návrh na zjednotenie odchylných právnych názorov. Plénum Ústavného súdu rozhodne o zjednotení odchylných právnych názorov uznesením. Senát je v ďalšom konaní viazaný uznesením pléna Ústavného súdu. V súvislosti s uplatňovaním zásady jednotnosti rozhodovania treba však súčasne spomenúť existujúce právo ústavného sudcu **pripojiť odlišné stanovisko k rozhodnutiu Ústavného súdu SR ako celku** (*votum separatum*) zakotvené v § 32 ods. 1 zákona č. 38/1993 Z. z. Jeho podstata spočíva v tom, že sudca, ktorý nesúhlasí s rozhodnutím pléna alebo senátu Ústavného súdu SR alebo s ich odôvodnením, má právo, aby sa jeho odlišné stanovisko pripojilo k rozhodnutiu. Odlišné stanovisko sudcu sa doručuje a uverejňuje rovnako ako ostatné časti rozhodnutia. Treba však poznamenať, že uverejnenie odlišných názorov neoslabuje autoritu rozhodnutia Ústavného súdu, ale ho obohacuje. Uverejnenie rozhodnutia spolu s odlišným stanoviskom sudcov totiž núti väčšinu sudcov k dokonalejšiemu odôvodneniu, k čo najpresvedčivejšej reakcii na odlišný právny názor a dokumentuje účastníkom konania aj verejnosti, že súd sa vysporiadal so všetkými závažnými námietkami.⁵⁸

Zásada zákazu odňatia veci zákonnému sudcovi požaduje, aby vo veci konal ten sudca, ktorý má právomoc vo veci konať a aby ochranu ústavnosti realizoval sudca určený na základe vopred stanovených pravidiel. Znamená to teda, že vo veci nemôže konať sudca podľa svojho vlastného rozhodnutia (ak by chcel určitú vec rozhodnúť na základe vlastnej žiadosti), ale na základe zákonnom stanoveného spôsobu určenia. Základom tejto zásady je ústavný článok 48 a v praktickej rovine je zásada premietnutá v § 29 ods. 1 zákona č. 38/1993 Z. z. V zmysle tohto ustanovenia návrh vo veci, o ktorej rozhoduje Ústavný súd v senáte alebo v pléne, sa v súlade s rozvrhom práce prideliuje sudcovi ako spravodajcovi **náhodným výberom** pomocou technických a programových prostriedkov schválených plé-

58 DRGONEC, J.: Právomoc Ústavného súdu Slovenskej republiky a ďalších súdov pri ochrane práv fyzických a právnických osôb. In: Právny obzor, 1994, č. 5, s. 492-493.

nom Ústavného súdu tak, aby bola vylúčená možnosť ovplyvňovania pridelenia veci. Plénum Ústavného súdu schvaľuje aj rozvrh práce na každý rok najneskôr do 15. decembra predchádzajúceho roku.

Zásada obmedzenej dispozície konaním vyjadruje skutočnosť, že Ústavný súd SR nemusí brať do úvahy návrh navrhovateľa na späťvzatie návrhu na začatie konania. V praktickej rovine je táto zásada premietnutá v § 54 zákona č. 38/1993 Z. z., kde je uvedené, že ak sťažovateľ vezme svoju sťažnosť späť, Ústavný súd konanie o nej zastaví okrem prípadu, ak Ústavný súd rozhodne, že späťvzatie sa nepripúšťa, najmä ak sťažnosť smeruje proti takému právoplatnému rozhodnutiu, opatreniu alebo inému zásahu, ktoré **mimoriadne závažným spôsobom porušujú základné práva alebo slobody** sťažovateľa. V tomto prípade je tak uprednostnený záujem na ochrane ústavou garantovaných hodnôt (základné ľudské práva a slobody) pred záujmom na dispozičnej autonómii fyzických a právnických osôb.

Zásada prednosti naliehavých konaní vyjadruje požiadavku, aby Ústavný súd SR rozhodoval prednostne a urýchlene v takých veciach, pri ktorých je poskytnutie ochrany z dôvodu závažných individuálnych alebo celospoločenských dôsledkov mimoriadne významné. Táto zásada je vyjadrená v § 26 zákona č. 38/1993 Z. z., podľa ktorého pri prerokúvaní návrhov sa Ústavný súd nemusí riadiť poradím, v akom mu došli, ak vec, ktorej sa niektorý návrh týka, **považuje za naliehavú**. To, či je vec naliehavá nemusí výslovne závisieť od označenia veci ako naliehavej navrhovateľom. Ústavný súd môže totiž o naliehavosti veci rozhodnúť aj na základe vlastného uváženia, bez ohľadu na existenciu takejto požiadavky v návrhu na začatie konania.

Zásada používania materinského jazyka požaduje, aby konanie pred Ústavným súdom SR bolo prístupné pre čo najväčší okruh sťažovateľov (fyzických osôb) a aby sa nekládli fyzickým osobám dotknutým na ich ústavných právach zbytočné prekážky. V praktickej rovine je táto zásada premietnutá v § 23 zákona č. 38/1993 Z. z., podľa ktorého fyzické osoby môžu na ústnom pojednávaní alebo pri inom osobnom rokovaní používať svoj materinský jazyk. Trovy tlmočenia znáša v takomto prípade Ústavný súd.

Zásada prekážky rozhodnutej veci (*res iudicata*) smeruje k zabezpečeniu, aby sa o veci, o ktorej bolo už raz rozhodnuté, neviedlo ďalšie (nové) konanie a aby sa tak predišlo možnému rozdielnemu rozhodnutiu vo veci. Tým by totiž mohlo dôjsť k oslabeniu dôvery

občanov v správnosť rozhodovania ústavných orgánov a v ich autoritu a záväznosť. Táto zásada je premietnutá v § 24 zákona č. 38/1993 Z. z., podľa ktorého návrh na začatie konania pred Ústavným súdom SR nie je prípustný, ak a) sa týka veci, o ktorej Ústavný súd SR už rozhodol, okrem prípadov, v ktorých sa rozhodovalo len o podmienkach konania, ak v ďalšom návrhu už podmienky konania boli splnené, b) Ústavný súd SR v tej istej veci koná, alebo c) navrhovateľ sa ním domáha preskúmania rozhodnutia Ústavného súdu.

Zásada bezodplatnosti konania a povinného zastupovania vyjadruje požiadavku, aby sa konanie pred Ústavným súdom SR neviazalo na splnenie rôznych poplatkových povinností, čím by mohlo dôjsť k obmedzovaniu prístupu sťažovateľov k nemu. Obsahom tejto zásady je ďalej tiež požiadavka, aby nebolo konanie pred Ústavným súdom sťažované neodbornými postupmi či prejavmi a aby bolo vedené kvalifikovanými osobami. Bezodplatnosť konania je zakotvená v § 35 zákona č. 38/1993 Z. z., podľa ktorého konanie pred Ústavným súdom nepodlieha súdnym poplatkom, ak tento zákon neustanovuje inak. Súčasne však platí, že trovy konania pred Ústavným súdom, ktoré vzniknú účastníkovi konania, uhradza účastník konania zo svojho. Ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy. Povinné zastúpenie vyplýva z § 20 zákona č. 38/1993 Z. z., podľa ktorého k návrhu na začatie konania sa musí pripojiť splnomocnenie na zastupovanie navrhovateľa advokátom. V splnomocnení sa musí výslovne uviesť, že sa udeľuje na zastupovanie pred Ústavným súdom. Treba zároveň dodať, že povinnosť právneho zastúpenia v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky sa vzťahuje aj na advokátov, ak by boli účastníkmi konania.⁵⁹

Zásada publicity rozhodnutí vyjadruje požiadavku, aby rozhodnutia Ústavného súdu SR neboli utajované pred verejnosťou, ale aby sa o nich mohla dozvedieť široká verejnosť (samozrejme za dodržania podmienok ustanovených zákonom o ochrane osobných údajov). Táto zásada je prakticky aplikovaná v § 36a zákona č. 38/1993 Z. z., podľa ktorého Ústavný súd SR je povinný zverejňovať právoplatné rozhodnutia, ktorými sa končí konanie, rozhodnutia o dočasnom opatrení a odložení vykonateľnosti napadnutého právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo iné zásahy, a to do 10 pracovných dní od dňa nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia

59 Rozhodnutie Ústavného súdu SR sp. zn. III. ÚS 311/05.

na svojom webovom sídle (www.concourt.sk). V rozhodnutiach sa pred zverejnením anonymizujú také údaje, ktorých anonymizovaním bude pri zverejňovaní zabezpečená ochrana práv a právom chránených záujmov. Ústavný súd sprístupňuje verejnosti na základe žiadosti podľa zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám všetky súdne rozhodnutia vrátane rozhodnutí, ktoré nie sú rozhodnutiami vo veci samej. Pritom robí opatrenia na ochranu práv a právom chránených záujmov.

4.2 Účastníci konania pred Ústavným súdom Slovenskej republiky

Podobne ako v iných konaniach (napr. trestné konanie, občianskoprávne konanie, správne konanie) aj konanie pred Ústavným súdom neprebíha výlučne za uzatvorenými dverami a za výlučnej prítomnosti členov Ústavného súdu, príp. iných zamestnancov Ústavného súdu. Aj konanie pred Ústavným súdom totiž vychádza zo základných demokratických princípov požadujúcich, aby sa vo veci zainteresované subjekty mohli k veci vyjadriť, vzniesť pripomienky, doplnenia či inak pôsobiť na konečné rozhodnutie súdu. Z uvedeného teda vyplýva, že v každom konaní pred Ústavným súdom vystupujú okrem samotných členov Ústavného súdu aj tzv. **účastníci konania pred Ústavným súdom**.

V zmysle § 21 ods. 1 zákona č. 38/1993 Z. z. sú účastníkmi konania navrhovateľ a prípadne ten, proti komu návrh smeruje, ako aj osoby, ktoré ustanovuje tento zákon. Z dikcie zákona teda vyplýva, že účastníkom konania pred Ústavným súdom SR je vždy navrhovateľ. Aj keď sa to možno javí ako samozrejmosť, ten, proti komu návrh smeruje a iné osoby nemusia byť vždy účastníkmi konania. Tieto subjekty vystupujú totiž ako účastníci konania iba vtedy, ak to zákon č. 38/1993 Z. z. pri úprave konkrétneho typu konania ustanovuje. Napr. zákon výslovne ustanovuje, že v prípade konania o sťažnosti na neústavnosť alebo nezákonnosť volieb do zastupiteľského orgánu sú okrem navrhovateľa účastníkmi konania aj politické strany a politické hnutia, ktoré vo voľbách získali zastúpenie v Národnej rade Slovenskej republiky, v Európskom parlamente alebo v orgánoch miestnej samosprávy. Na druhej strane, v prípade konania o sťažnosti proti výsledku ľudového hlasovania o odvolaní prezidenta republiky je účastníkom konania len navrhovateľ.

Navrhovateľom je osoba, ktorá je oprávnená na základe Ústa-

vy SR a na ňu nadväzujúcich právnych predpisov podať právne relevantný návrh na začatie konania. Kto môže byť navrhovateľom, je vymedzené v čl. 130 ods. 1 Ústavy SR. Podľa tohto článku môže ako navrhovateľ vystupovať:

- najmenej pätina poslancov Národnej rady SR,
- prezident SR,
- vláda SR,
- súd,
- generálny prokurátor,
- predseda Súdnej rady SR vo veciach súladu právnych predpisov týkajúcich sa výkonu súdnictva,
- verejný ochranca práv vo veciach súladu právnych predpisov, ak ich ďalšie uplatňovanie môže ohroziť základné práva alebo slobody, alebo ľudské práva a základné slobody vyplývajúce z medzinárodnej zmluvy, ktorú SR ratifikovala a ktorá bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom,
- Najvyšší kontrolný úrad SR v prípade sporu o tom, či je daná kontrolná pôsobnosť Najvyššieho kontrolného úradu SR,
- každý, o ktorého práve sa má konať v prípadoch rozhodovania o ústavnej alebo komunálnej sťažnosti,
- každý, kto namieta kontrolnú pôsobnosť Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky v prípade sporu o tom, či je daná kontrolná pôsobnosť Najvyššieho kontrolného úradu SR.

Okrem v Ústave SR explicitne uvedených subjektov môžu podať návrh na začatie konania aj ďalšie subjekty, a to tie, o ktorých zákon ustanoví, že môžu podať návrh vo veciach patriacich do volebného, referendumného alebo politického súdnictva. Z ústavného zákona č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov navyše tiež vyplýva, že návrh môže podať aj verejný funkcionár, ktorého práva boli dotknuté rozhodnutím vydaným podľa spomenutého ústavného zákona.

Je však potrebné zdôrazniť, že napriek tomu, že síce Ústava SR vymedzuje konkrétne subjekty oprávnené podať návrh na začatie konania, súčasne obsahuje **aj viaceré výnimky**, ktoré de facto vylučujú veľkú časť vyššie uvedených navrhovateľov z možnosti podať návrh na začatie konania. Ústava v čl. 125a totiž výslovne uvádza, že návrh na rozhodnutie Ústavného súdu SR o súlade dojednaných medzinárodných zmlúv, na ktoré je potrebný súhlas Národnej rady Slovenskej republiky, s ústavou alebo s ústavným zákonom môže podať iba **prezident SR alebo vláda** pred tým, ako predloží dojed-

nanú medzinárodnú zmluvu na rokovanie Národnej rady SR. Ďalšia výnimka je uvedená v čl. 125b, podľa ktorého návrh na rozhodnutie Ústavného súdu o tom, či predmet referenda, ktoré sa má vyhlásiť na základe petície občanov alebo uznesenia Národnej rady SR, je v súlade s ústavou alebo s ústavným zákonom môže podať ústavnému súdu **výlučne prezident SR** pred vyhlásením referenda, ak má pochybnosti, či predmet referenda, ktoré sa má vyhlásiť na základe petície občanov alebo uznesenia Národnej rady SR, je v súlade s ústavou alebo s ústavným zákonom. Výnimku obsahuje aj čl. 129 ods. 5, podľa ktorého návrh na začatie konania o obžalobe Národnej rady SR na prezidenta republiky môže podať **výlučne Národná rada SR** (čo je špecifikum, pretože Národná rada SR ako taká vôbec nefiguruje v taxatívnom výpočte možných navrhovateľov uvedených v čl. 130 Ústavy SR).

Ďalším účastníkom konania môže byť **ten, proti komu návrh smeruje**. Ten, proti komu návrh smeruje, predstavuje subjekt, ktorý sa podľa návrhu navrhovateľa dopustil konania rozporného s ústavou alebo ústavnými zákonmi. Ide o subjekt, ktorý však nie vždy musí byť povinne účastníkom konania. Takýmto subjektom môže byť napr. štátny orgán, ktorý porušil ústavou chránené hodnoty (základné ľudské práva a slobody).

Iné osoby (tretie subjekty) môžu byť účastníkmi iba v prípadoch, ak ich za účastníka konania výslovne určuje zákon č. 38/1993 Z. z.

Každý účastník konania disponuje v konaní pred Ústavným súdom SR **viacerými právami**, ktoré možno zosumarizovať nasledovným spôsobom:⁶⁰

- Právo, aby Ústavný súd rozhodol o každom predloženom návrhu účastníka v konaní.
- Právo požiadať Ústavný súd, aby vec, ktorej sa návrh týka, pokladal za naliehavú.
- Právo byť prítomný na ústnom pojednávaní.
- Právo používať na ústnom pojednávaní alebo pri inom osobnom rokovaní materinský jazyk.
- Právo odmietnuť sudcu Ústavného súdu SR pre jeho predpojatnosť.

Treba uviesť, že okrem pojmu účastník konania zákon používa aj pojem vedľajší účastník konania. **Vedľajšími účastníkmi konania**

⁶⁰ DRGONEC, J.: Konanie pred Ústavným súdom Slovenskej republiky. 2. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2012, s. 104 -105.

sú osoby, ktorým toto postavenie priznáva zákon č. 38/1993 Z. z., ak sa tohto postavenia nevzdajú. Majú v konaní rovnaké práva a povinnosti ako účastníci konania, konajú však iba sami za seba. Vedľajší účastník konania môže stáť tak na strane navrhovateľa, ako aj na strane toho, proti komu návrh smeruje. Jeho procesné postavenie je však oddelené od tých účastníkov, na ktorých strane sú. To prakticky znamená, že ak navrhovateľ dal návrh na začatie konania, nemôže ho vedľajší účastník stojaci síce na strane navrhovateľa vziať späť, lebo nekoná v mene a na účet navrhovateľa, ale vo svojom mene. Vedľajším účastníkom konania o súlade právnych predpisov je vláda SR zastúpená Ministerstvom spravodlivosti SR.

Konanie pred Ústavným súdom SR sa spravuje **dispozičnou zásadou**, ktorá znamená, že Ústavný súd SR **nemôže konať a rozhodovať bez podaného návrhu** na začatie konania. Ústavný súd teda, na rozdiel od iných štátnych orgánov, nekoná ex offo, ale musí čakať na návrh, ktorý by inicioval konanie pred ním. Z vlastného podnetu nie je ústavný súd oprávnený začať konanie a sám, bez prítomnosti iných subjektov konať a rozhodovať vo veci. Jedinou výnimkou je konanie o disciplinárnej zodpovednosti sudcov Ústavného súdu, predsedu a podpredsedu Najvyššieho súdu SR a generálneho prokurátora, ktoré sa začína na základe návrhu predsedu Ústavného súdu SR. Obsahom dispozičnej zásady je tiež **viazanosť Ústavného súdu návrhom**, ktorý mu bol predložený. To znamená, že Ústavný súd môže konať len v tej veci, ktorá je výslovne uvedená v návrhu a nemôže rozhodovať o inom, aj keby to bolo vhodné. Aj v tomto prípade však zákon č. 38/1993 Z. z. upravuje výnimku, keď v § 20 ustanovuje, že ak Ústavný súd SR pri rozhodovaní o nesúlade právnych predpisov zistí nesúlad preskúmaného právneho predpisu nižšej právnej sily s právnym predpisom vyššej právnej sily alebo s medzinárodnou zmluvou, a pritom zistí nesúlad aj ďalších právnych predpisov s predpismi vyššej právnej sily alebo s medzinárodnou zmluvou, vydá nález o zistenom nesúlade aj týchto ďalších právnych predpisov. V tomto prípade zákon teda umožňuje odkloniť sa od návrhu a rozhodnúť nad jeho rámec.

Aby bol návrh na začatie konania právne relevantný, musí samozrejme obsahovať zákonom stanovené náležitosti. Ak by takéto náležitosti neobsahoval, tak by Ústavný súd nebol návrhom viazaný a konanie by nezačal. Náležitosti návrhu možno rozdeliť na dva druhy – všeobecné náležitosti a osobitné náležitosti.

Všeobecné náležitosti predstavujú také náležitosti, ktoré

musí obsahovať každý návrh, bez ohľadu na druh konania, ktorý sa má viesť. Podľa § 20 ods. 1 zákona č. 38/1993 Z. z. medzi všeobecné náležitosti patria: určenie, akej veci sa týka, kto ho podáva, prípadne proti komu návrh smeruje, akého rozhodnutia sa navrhovateľ domáha, odôvodnenie návrhu a napokon navrhované dôkazy. Návrh musí byť písomný a musí ho podpísať navrhovateľ (navrhovatelia) alebo jeho (ich) zástupca. K návrhu na začatie konania sa musí pripojiť tiež splnomocnenie na zastupovanie navrhovateľa advokátom, ak zákon neustanovuje inak. V splnomocnení sa musí výslovne uviesť, že sa udeľuje na zastupovanie pred Ústavným súdom SR.

Osobitné náležitosti sú také náležitosti, ktoré sú špeciálne vymedzené pre konkrétny druh konania. Napr. v prípade konania o súlade právnych predpisov je podľa § 37 ods. 3 písm. a) zákona č. 38/1993 Z. z. osobitnou náležitosťou návrhu označenie predpisu, ktorého nesúlad s právnym predpisom vyššej právnej sily sa namieta, s vyjadrením, či navrhovateľ napáda predpis v celom rozsahu alebo v jeho časti, prípadne v jednotlivom ustanovení. Alebo v prípade konania o sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb podľa § 50 ods. 1 zákona č. 38/1993 Z. z. medzi osobitné náležitosti návrhu patrí označenie a) ktoré základné práva alebo slobody sa podľa tvrdenia sťažovateľa porušili, b) právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu, ktorým sa porušili základné práva alebo slobody, c) proti komu sťažnosť smeruje.

Lehota na podanie návrhu nie je zákonom stanovená jednotne pre všetky druhy návrhov. Zákon v zásade diferencuje štyri základné lehoty, v rámci ktorých možno podať návrh na začatie konania. Tieto lehoty sú upravené nasledovne:⁶¹

- 10 dní – pri volebnej sťažnosti (lehota plynie od vyhlásenia výsledkov volieb), pri sťažnosti na neústavnosť alebo nezákonnosť voľby prezidenta SR a pri sťažnosti proti výsledku ľudového hlasovania o odvolaní prezidenta SR,
- 15 dní – pri návrhu na preskúmanie rozhodnutia iného orgánu, ktorým bola uložená strata mandátu alebo verejnej funkcie, alebo uložená pokuta verejnému funkcionárovi podľa ústavného zákona o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov,
- 30 dní – pri sťažnosti proti výsledku referenda (lehota plynie od zverejnenia výsledkov referenda), pri sťažnosti proti uznese-

⁶¹ Bližšie k tomu pozri DRGONEC, J.: Konanie pred Ústavným súdom Slovenskej republiky. 2. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2012, s. 102 – 103.

niu o overení alebo neoverení mandátu, pri návrhu na preskúmanie rozhodnutia výboru Národnej rady SR o pokute uloženej verejnému funkcionárovi, pri sťažnosti proti uzneseniu Súdnej rady SR,

- 2 mesiace – pri ústavnej sťažnosti fyzickej alebo právnickej osoby, alebo pri komunálnej sťažnosti.

Zároveň treba dodať, že pri návrhoch na začatie konania v **ostatných prípadoch nie je určená žiadna lehota**, z čoho vyplýva, že návrh je možné podať kedykoľvek, bez ohľadu na plynutie času.

4.3 Fázy konania pred Ústavným súdom Slovenskej republiky

Tak, ako každý iný súdny proces, aj konanie pred Ústavným súdom SR prechádza viacerými fázami, ktoré na seba bezprostredne nadväzujú. Celkovo možno rozlíšiť päť fáz konania pred Ústavným súdom SR: začatie konania, predbežné prerokovanie veci, príprava konania vo veci samej, konanie vo veci samej a vyhlásenie a uverejnenie rozhodnutia.⁶² Treba podotknúť, že procesné úkony realizované v každej uvedenej fáze veľmi významným spôsobom ovplyvňujú realizáciu ďalšej fázy a jej podobu. Aj z toho dôvodu je nevyhnutné, aby každá fáza prebehla riadne, čo najlepšie a bez procesných pochybení. Procesné úkony jednotlivých fáz konania bližšie upravuje § 9 a nasl. Spravovacieho a rokovacieho poriadku Ústavného súdu SR.

Prvou fázou je **začatie konania**. Už sme uviedli, že každá konanie pred Ústavným súdom SR sa spravuje dispozičnou zásadou, čo znamená, že je v zásade možné ho začať iba na základe riadne podaného návrhu na začatie konania. Podľa § 18 zákona č. 38/1993 Z. z. sa konanie začína dňom doručenia návrhu Ústavnému súdu SR. Jedinou výnimkou je konanie o disciplinárnej zodpovednosti. V rámci prvej fázy musí spravodajca zabezpečiť, aby návrh pred predbežným prerokovaním bol bez meškania doručený ostatným účastníkom konania, prípadne aj vedľajším účastníkom konania s výzvou, aby sa v určenej lehote k nemu vyjadrili. Pri príprave konania na predbežné prerokovanie návrhu spravodajca zisťuje, či sú splnené zákonom ustanovené podmienky konania pred Ústavným súdom, najmä, či návrh podala oprávnená osoba, či je návrh prípustný, či obsahuje všeobecné a osobitné náležitosti a či sú zastúpení účastníci konania a vedľajší účastníci konania. Ak spravodajca z obsahu podania zistí,

62 DRGONEC, J.: Konanie pred Ústavným súdom Slovenskej republiky. 2. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2012, s. 110.

že zrejme nejde o návrh na začatie konania, oznámi to písomne navrhovateľovi s poučením a urobí o tom záznam v spise. Inak spravodajca navrhovateľa vyzve, aby v určenej lehote odstránil nedostatky a neúplnosti návrhu. Ak navrhovateľ svoje povinnosti v určenej lehote nesplní, spravodajca predloží návrh na predbežné prerokovanie. Ak je to potrebné, spravodajca môže navrhovateľovi uložiť, aby v určenej lehote doručil Ústavnému súdu potrebný počet rovnopisov návrhu na začatie konania spolu so súvisiacimi písomnosťami (prílohami) tak, aby jeden rovnopis zostal na súde a aby každému účastníkovi konania a vedľajšiemu účastníkovi konania uvedenému v návrhu mohol byť doručený jeden rovnopis. Ak navrhovateľ túto výzvu nesplní, spravodajca zabezpečí potrebný počet rovnopisov návrhu a súvisiacich písomností na náklady navrhovateľa.

Na príprave podkladov potrebných na predbežné prerokovanie návrhu a na ďalšie konanie o veci samej sa podľa pokynov spravodajcu zúčastňuje jeden alebo viac súdnych poradcov. Súdneho poradcu možno poveriť aj vyžiadáním výsluchu svedkov iným súdom, doručením návrhov, sťažností a iných písomností účastníkov s výzvou, aby sa k nim v určenej lehote vyjadrili, určením výšky trov konania účastníkov, svedočného, znalečného, tlmočného a obstaraním medzinárodných zmlúv a textu právnych predpisov potrebných na rozhodnutie o veci. Po príprave veci na predbežné prerokovanie spravodajca predloží vec s odôvodneným návrhom na rozhodnutie plénu alebo senátu.

Ďalšou fázou konania je **predbežné prerokovanie veci**. Každý návrh na začatie konania predbežne prerokuje plénum alebo senát na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa. Treba zdôrazniť, že predbežné prerokovanie je povinné pri každom návrhu, ak spĺňa zákonom stanovené náležitosti. Na predbežnom prerokovaní návrhu spravodajca podá správu plénu alebo senátu o príprave konania s návrhom na rozhodnutie. Návrh je prijatý na konanie o veci samej, ak spravodajca a ani ostatní sudcovia nenavrhlí odmietnutie predbežne prerokúvaného návrhu alebo ak navrhnuté odmietnutie tohto návrhu nebolo schválené. Zákon č. 38/1993 Z. z. v § 25 ods. 2 ustanovuje 6 dôvodov na odmietnutie návrhu – týka sa veci, na ktorej prerokovanie Ústavný súd SR nemá právomoc, nemá zákonom predpísané náležitosti, je neprípustný, je podaný niekým zjavne neoprávneným, je podaný oneskorene, je zjavne neopodstatnený. Plénum alebo senát môže tiež rozhodnúť, že na konaní o veci samej sa zúčastnia prizvaní súdni poradcovia a iné osoby, ktorých prítom-

nosť je nevyhnutná z procesných dôvodov, a že sa obstarajú listiny, vyjadrenia a vysvetlenia účastníkov konania, vyjadrenia odborníkov a stanoviská orgánov a vykoná sa výsluch svedkov a znalcov potrebných na zistenie skutkového stavu veci.

Tretou fázou konania je **príprava konania vo veci samej**. Po prijatí návrhu spravodajca musí vykonať procesné úkony potrebné na konanie o veci samej podľa výsledkov predbežného prerokovania a priebežného stavu konania o veci. Ak sa plénum alebo senát na predbežnom prerokovaní uzniesol, že pre konanie o veci samej je potrebné vyjadrenie významného odborníka, spravodajca ho vyžiada. Vyjadrenie je odborným stanoviskom, z ktorého Ústavný súd môže vychádzať pri rozhodovaní, nie je však dôkazom. O každom dôkaze vykonanom mimo ústneho pojednávania sa spíše zápisnica, ktorú podpíše ten, kto dôkaz vykonal, zapisovateľ a ostatné zúčastnené osoby. Pri výsluchu svedkov majú účastníci konania a vedľajší účastníci konania právo byť prítomní a vyjadriť sa k vykonanému dôkazu. Spravodajca navrhne plénu alebo senátu predvolanie osôb, ktoré môžu v prerokúvanej veci podať potrebné vysvetlenia alebo vyjadrenia. Predvolaná osoba je povinná dostaviť sa na konanie Ústavného súdu a vypovedať pred ním.

Štvrtou fázou je **konanie vo veci samej**. Predseda Ústavného súdu SR a v jeho neprítomnosti podpredseda Ústavného súdu SR zvoláva zasadnutie pléna, určuje program jeho rokovania a oboznamuje s ním spolu so spisovými podkladmi o veci ostatných sudcov. Robí tak spravidla päť dní vopred. Rokovanie pléna vedie tak, aby sa na ňom objasnili všetky skutkové a právne otázky prerokúvanej veci a aby každý sudca mohol o nej rozhodnúť v súlade so svojím presvedčením. Po začatí rokovania pléna spravodajca ho oboznámi s obsahom návrhu, s výsledkami prípravy konania a so svojím návrhom na rozhodnutie o veci. Každý sudca má právo podať návrhy na vykonanie alebo doplnenie dokazovania a právo podať pred začatím hlasovania návrh na rozhodnutie o veci. Neprítomný sudca tak môže urobiť iba písomne. Rokovanie pléna je verejné. Plénum môže rozhodnúť, že na rokovaní alebo na časti rokovania sa zúčastnia prizvaní súdni poradcovia a iné osoby, ktorých prítomnosť je nevyhnutná z procesných dôvodov. Ústne pojednávanie pléna v zákonom určených veciach je verejné.

Vo veciach, v ktorých rozhodnutie závisí od skutkových okolností, postupuje Ústavný súd tak, aby sa zistil stav veci a pri svojom rozhodovaní z neho vychádza. V ostatných veciach rozhoduje Ústav-

ný súd spravidla na základe listinných dôkazov a zistení z obsahu spisov príslušných štátnych orgánov, prípadne na základe znaleckých posudkov. O vykonaní a hodnotení dôkazov primerane platia ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku alebo Trestného poriadku. Sudca Ústavného súdu sa nezúčastňuje na rokovaní pléna, ak je vylúčený z výkonu sudcovskej funkcie a ak je jeho výkon funkcie sudcu pozastavený. Rokovanie pléna sa môže odročiť len z dôležitých dôvodov, s ktorými musia byť prítomní oboznámení. Na začiatku ďalšieho rokovania pléna v odročenej veci predseda Ústavného súdu oznámi výsledky doterajšieho konania a obsah vykonaných dôkazov.

Na porade a pri hlasovaní pléna o rozhodnutí môžu byť prítomní len sudcovia a zapisovateľ. Každý sudca je povinný hlasovať o niektorom z predložených návrhov na rozhodnutie o veci. Plénum Ústavného súdu sa uznáva nadpolovičnou väčšinou všetkých sudcov. Ak sa táto väčšina nedosiahne, návrh sa zamietne. Sudca, ktorý s rozhodnutím pléna nesúhlasí, má právo, aby sa jeho odlišné stanovisko stručne uviedlo v zápisnici o porade a hlasovaní. Ak o to požiada, pripojí sa k zápisnici o porade a hlasovaní aj jeho písomne vypracované odlišné stanovisko. Pri tajnom hlasovaní (vo veci súhlasu na vzatie do väzby sudcu a generálneho prokurátora a disciplinárneho konania voči predsedovi Najvyššieho súdu SR, podpredsedovi Najvyššieho súdu SR a generálnemu prokurátorovi) sa postupuje tak, aby nebolo možné zistiť, ako ktorý sudca hlasoval. Pri hlasovaní sa použijú hlasovacie lístky, na ktorých vyznačí sudca súhlas s niektorým z predložených návrhov na rozhodnutie. Spôsob vyznačenia súhlasu s návrhom určí predsedajúci.

Treba podotknúť, že vyššie uvedené pravidlá primerane platia aj pre konanie a rozhodovanie senátu. Senát rozhoduje väčšinou hlasov. Pri hlasovaní senátu sa postupuje tak, že každý sudca ústne oznámi, s ktorým z predložených návrhov na rozhodnutie o veci súhlasí.

Súčasnne platí, že vo veciach, v ktorých Ústavný súd rozhoduje o súlade právnych predpisov, kompetenčných sporoch, ústavných sťažnostiach a o tom, či rozhodnutie o rozpustení alebo pozastavení činnosti politickej strany alebo politického hnutia je v zhode s ústavnými zákonmi a s inými zákonmi sa koná ústne pojednávanie. Predvolanie na ústne pojednávanie sa doručuje do vlastných rúk účastníkov konania a ich zástupcov tak, aby po doručení predvolania mali dostatok času pripraviť sa na pojednávanie, spravidla najmenej 5 dní. Na ústnom pojednávaní spravodajca oboznámi s obsahom ná-

vrhu na začatie konania a s výsledkami doterajšieho konania pred Ústavným súdom, pričom nesmie vysloviť názor, ako by sa malo o návrhu rozhodnúť. Návrh na rozhodnutie spravodajca predloží až na porade a hlasovaní pléna alebo senátu.

Poslednou, piatou fázou je **vyhlásenie a uverejnenie rozhodnutia**. Nález sa po ústnom pojednávaní vyhlasuje vždy verejne „v mene Slovenskej republiky“. Ak ide o nález pléna, vyhlasuje ho ten, kto pojednávanie pléna viedol. Nález senátu vyhlasuje jeho predseda a v jeho neprítomnosti najstarší stály člen senátu. Nález sa vyhlasuje spravidla po skončení pojednávania, ktoré prijatiu nálezu predchádzalo. Ak to nie je možné, nález sa vyhlási na odročenom pojednávaní. Pri vyhlásení nálezu sa uvedie znenie výroku a podstatný obsah odôvodnenia. Vyhlásenie výroku nálezu vypočujú prítomní v stoji. Rozhodnutie Ústavného súdu sa doručuje účastníkom konania a ich zástupcom do vlastných rúk. Vedľajším účastníkom konania sa doručujú rozhodnutia, o ktorých tak určí Ústavný súd. Nedoručujú sa im rozhodnutia, ktoré sa týkajú iba samotných účastníkov konania. Inak o spôsobe doručenia rozhodne podľa povahy veci spravodajca alebo ten, kto podpísal rozhodnutie. Rozhodnutia vydané v rámci niektorých typov konaní sa uverejňujú v Zbierke zákonov SR. In concreto sa v Zbierke zákonov SR uverejňuje:⁶³

- nález o nesúlade právnych predpisov,
- nález o pozastavení účinnosti napadnutého právneho predpisu, jeho časti, príp. niektorých ustanovení,
- nález o zrušení pozastavenia účinnosti napadnutého právneho predpisu,
- nález o neplatnosti všeobecne záväzného právneho predpisu vydaného v ČSFR,
- nález o neplatnosti vykonaného referenda,
- nález o sťažnosti proti výsledku ľudového hlasovania o odvolaní prezidenta republiky,
- uznesenie o výklade ústavy alebo ústavného zákona.

V Zbierke zákonov sa uverejňuje výroková časť nálezov. Písomné vyhotovenie nálezu spolu s poučením o právnych následkoch predseda Ústavného súdu bez meškania odovzdá redakcii Zbierky zákonov na uverejnenie. Treba tiež dodať, že rozhodnutia Ústavného súdu SR sa uverejňujú aj v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu SR, ktorá je dostupná on-line na stránke www.concourt.sk.

63 DRGONEC, J.: Konanie pred Ústavným súdom Slovenskej republiky. 2. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2012, s. 122-123.

V tejto zbierke sa uverejňujú aj mená sudcov, ktorí rozhodovali vo veci. Z rozhodnutia sa uverejňuje výrok a podstatný obsah odôvodnenia. Mená osôb a miestne názvy sa uverejňujú v Zbierke nálezov skratkami, a to ich počiatočnými písmenami. Plénum Ústavného súdu alebo senát Ústavného súdu však zároveň môže rozhodnúť, že rozhodnutie sa neuverejní v Zbierke nálezov a uznesení.

4.4 Rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky

Činnosť Ústavného súdu SR sa navonok prejavuje formou konkrétnych rozhodnutí. Rozhodnutie predstavuje akt aplikácie práva plénom Ústavného súdu alebo senátmi Ústavného súdu obsahujúci právny názor a autoritatívne riešenie otázok týkajúcich sa veci, ktorá je predmetom konania pred Ústavným súdom, alebo otázok s touto vecou súvisiacich. Keďže rozhodnutia patria medzi výsledky činnosti Ústavného súdu, musia mať zákonom stanovenú formu a obsah.

Plénum Ústavného súdu môže prijať rozhodnutie nadpolovičnou väčšinou všetkých sudcov (min. sedem sudcov). Senát Ústavného súdu môže prijať rozhodnutie nadpolovičnou väčšinou členov senátu (min. dvaja sudcovia). Z hľadiska formy možno rozhodnutia pléna alebo senátu rozdeliť na tri druhy – uznesenie, nález a rozsudok.

Uznesenie ako jedna z foriem rozhodnutí Ústavného súdu sa používa na rozhodovanie o otázkach vedenia konania (procesno-právne rozhodnutia), ale aj na rozhodovanie vo veci samej (meritórne rozhodnutia).

V rámci procesnoprávneho rozhodovania Ústavný súd SR používa uznesenie na rozhodovanie o týchto veciach:⁶⁴

- rozhodovanie o prijatí veci,
- rozhodovanie o odmietnutí veci,
- rozhodovanie o trovách konania,
- rozhodovanie o pozastavení účinnosti právnych predpisov, ich častí, príp. niektorých ustanovení,
- rozhodovanie o zastavení konania,
- rozhodovanie o uložení povinnosti uhradiť trovy konania.

V rámci rozhodovania vo veci samej Ústavný súd SR používa uznesenie na rozhodovanie o týchto veciach:⁶⁵

64 Tamtiež, s. 126.

65 Tamtiež, s. 127.

- rozhodovanie o výklade ústavy,
- rozhodovanie o zamietnutí volebnej sťažnosti,
- rozhodovanie o sťažnosti proti rozhodnutiu o overení alebo neoverení mandátu poslanca Národnej rady SR,
- rozhodovanie o návrhu, aby prezident SR odvolal sudcu Ústavného súdu SR,
- rozhodovanie o potvrdení napadnutého rozhodnutia v konaní o preskúmaní rozhodnutia vo veci ochrany verejného záujmu a zamedzenia rozporu záujmov.

Nález ako jedna z foriem rozhodnutí Ústavného súdu SR sa používa na rozhodovanie vo veci samej (meritórne rozhodnutia), s výnimkou takého rozhodovania vo veci samej, kde sa podľa zákona rozhoduje formou uznesenia. V rámci rozhodovania vo veci samej Ústavný súd SR používa nález na rozhodovanie o týchto veciach:⁶⁶

- rozhodovanie o súlade právnych predpisov,
- rozhodovanie o neplatnosti právneho predpisu,
- rozhodovanie o súlade medzinárodnej zmluvy,
- rozhodovanie o predmete referenda,
- rozhodovanie o spore o príslušnosť medzi ústrednými orgánmi štátnej správy,
- rozhodovanie o spore o kontrolnú pôsobnosť Najvyššieho kontrolného úradu SR,
- rozhodovanie o sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb,
- rozhodovanie o sťažnostiach orgánov územnej samosprávy,
- rozhodovanie o vyhlásení volieb za neplatné,
- rozhodovanie o zrušení napadnutého výsledku volieb,
- rozhodovanie o zrušení rozhodnutia volebnej komisie a o vyhlásení za zvoleného toho, kto bol riadne zvolený,
- rozhodovanie o rozpustení alebo pozastavení činnosti politickej strany alebo hnutia,
- rozhodovanie o sťažnosti proti výsledku referenda,
- rozhodovanie o sťažnosti proti výsledku ľudového hlasovania o odvolaní prezidenta SR,
- rozhodovanie o súlade rozhodnutia o vyhlásení výnimočného stavu alebo núdzového stavu,
- rozhodovanie o zrušení napadnutého rozhodnutia v konaní o preskúmaní rozhodnutia vo veci ochrany verejného záujmu a zamedzenia rozporu záujmov,
- rozhodovanie o sťažnosti proti uzneseniu Súdnej rady SR.

66 Tamtiež, s. 127.

Rozsudok ako jedna z foriem rozhodnutí Ústavného súdu SR sa používa na rozhodovanie vo veci samej (meritórne rozhodnutia). Podľa § 33 zákona č. 38/1993 Z. z. Ústavný súd SR rozsudkom však rozhoduje len o **obžalobe proti prezidentovi** vo veci úmyselného porušenia ústavy alebo vlastizrady, ak ho uzná za vinného alebo ak ho spod obžaloby oslobodzuje.

Rozhodnutie pléna alebo senátu vypracúva spravodajca. Ak sa rozhodnutie podstatne odlišuje od návrhu na rozhodnutie, ktorý predložil spravodajca, predsedajúci môže prideliť vypracovanie rozhodnutia inému sudcovi. **V písomnom vyhotovení nálezu** sa po slovách:

„V mene Slovenskej republiky“ uvádza označenie súdu, či sa rozhodlo v pléne alebo v senáte, mená a priezviská sudcov, ktorí vo veci rozhodovali, označenie účastníkov konania a vedľajších účastníkov konania, mená a priezviská ich zástupcov, označenie prejednávanej veci, výrok, odôvodnenie, dátum a miesto vyhlásenia rozhodnutia. Uvedené sa vzťahuje aj na písomné vyhotovenie rozsudku. **V písomnom vyhotovení uznesenia** sa uvádza označenie súdu, či ide o uznesenie pléna alebo senátu, označenie účastníkov konania a vedľajších účastníkov konania, označenie prejednávanej veci, výrok, odôvodnenie, pokiaľ je zákonom predpísané, dátum a miesto prijatia uznesenia.

V odôvodnení rozhodnutí sa uvedie spravidla podstatný obsah návrhov, prípadne vyjadrení, preukázané skutočnosti alebo skutkové zistenia, spôsob hodnotenia dôkazov a právne posúdenie veci. Písomné vyhotovenie rozhodnutí podpisuje predsedajúci a opatrí sa odtlačkom okrúhlej pečiatky so štátnym znakom Slovenskej republiky a s textom „Ústavný súd Slovenskej republiky“.

Už sme uviedli, že konanie pred Ústavným súdom sa vyznačuje množstvom prvkov, ktoré sú spoločné aj pre iné konania (napr. trestné či civilné). Súčasne však možno poznamenať, že konanie pred Ústavným súdom obsahuje aj viaceré odlišnosti. Medzi takéto odlišnosti patria aj odlišnosti v oblasti preskúmania rozhodnutí vydaných Ústavným súdom. Treba totiž uviesť, že Ústava SR v čl. 133 výslovne zakotvuje, že proti rozhodnutiu Ústavného súdu SR v zásade **nemožno podať opravný prostriedok**. Táto odlišnosť je odlišnosťou významného charakteru, nakoľko na rozdiel od konaní pred inými štátnymi orgánmi, v prípade uznesenia, nálezu a rozsudku Ústavného súdu neprichádza do úvahy podanie žiadneho druhu opravných prostriedkov, či už riadnych alebo mimoriadnych (napr. odvolania, sťažnosti, dovolania, obnovy konania a pod.). Z toho

vyplýva, že rozhodnutie vydané v konaní pred Ústavným súdom je **konečné, záväzné a nezmeniteľné**. Výnimkou z princípu konečnej a definitívnej platnosti rozhodnutia Ústavného súdu SR je podľa čl. 133 Ústavy SR iba prípad, ak rozhodnutím orgánu medzinárodnej organizácie zriadeného na uplatňovanie medzinárodnej zmluvy, ktorou je Slovenská republika viazaná, vznikne Slovenskej republike povinnosť v konaní pred Ústavným súdom znovu preskúmať už prijaté rozhodnutie Ústavného súdu. V tejto súvislosti treba spomenúť prípad rozhodovania Ústavného súdu SR o návrhu na preskúmanie rozhodnutia výboru Národnej rady SR o vyslovení straty mandátu alebo straty verejnej funkcie z dôvodu, že verejný funkcionár nesplnil alebo porušil povinnosť, alebo obmedzenie ustanovené ústavným zákonom č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov.⁶⁷ Podľa čl. 12 ods. 2 tohto ústavného zákona, ak medzinárodná zmluva, ktorou je Slovenská republika viazaná, ustanovuje možnosť pre verejného funkcionára obrátiť sa na medzinárodný orgán so žiadosťou o preskúmanie rozhodnutia, ktorým bola vyslovená strata mandátu alebo verejnej funkcie, a ak sa verejný funkcionár obráti na tento medzinárodný orgán so žiadosťou o preskúmanie takého rozhodnutia, považuje sa také rozhodnutie o strate mandátu alebo verejnej funkcie za právoplatné a vykonateľné až vtedy, keď ho tento medzinárodný orgán potvrdí.

Princíp konečnej a definitívnej platnosti rozhodnutia Ústavného súdu platí aj v prípade, ak by účastník konania namietal rozhodnutia Ústavného súdu ako neústavné alebo postup Ústavného súdu ako protiústavný a protizákonný. Rozhodnutia nie je možné ani v týchto prípadoch preskúmať v konaní pred Ústavným súdom. O ochranu základných práv a slobôd sa v takom prípade možno uchádzať iba podľa medzinárodných dohovorov o ľudských právach a základných slobodách pred orgánmi vytvorenými na ochranu práv priznaných medzinárodnými dohovormi.⁶⁸ Uvedené znamená, že ak by Ústavný súd vydal neústavné alebo nezákonné rozhodnutie porušujúce základné ľudské práva a slobody fyzických alebo právnických osôb, ich ochranu možno dosiahnuť len na medzinárodnej úrovni, a to buď v rámci mechanizmov vytvorených Radou Európy (individuálna sťažnosť na Európsky súd pre ľudské práva) alebo Organizáciou Spojených národov (individuálna sťažnosť na Výbor pre ľudské prá-

67 Čič, M. a kol.: Komentár k Ústave Slovenskej republiky. Bratislava: Eurokódex, 2013, s. 737.

68 Uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 60/99.

va, Výbor pre odstránenie rasovej diskriminácie, Výbor proti mučeniu, Výbor pre odstránenie diskriminácie žien, Výbor pre práva osôb so zdravotným postihnutím, Výbor pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva). Treba súčasne však dodať, že rozhodnutia uvedených výborov zriadených v rámci OSN nemajú povahu súdnych rozhodnutí ako napr. rozsudky Európskeho súdu pre ľudské práva v Štrasburgu. Stanoviská výborov majú povahu odporúčaní pre zmluvné štáty. Ak výbor konštatuje porušenie niektorého z článkov dohovoru, spravidla odporučí štátu prijať opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov, ako aj na predchádzanie podobným porušeniam v budúcnosti.

Čo sa týka právnej záväznosti rozhodnutí Ústavného súdu, treba zdôrazniť, že nie všetky rozhodnutia sú všeobecne záväzné. Ústava SR totiž v čl. 125 ods. 6 a 128 priznáva všeobecnú záväznosť iba rozhodnutiam Ústavného súdu SR **v konaní o súlade právnych predpisov a v konaní o výklade Ústavy alebo ústavného zákona**. Všeobecná záväznosť nastáva v týchto prípadoch odo dňa vyhlásenia rozhodnutia v Zbierke zákonov. Rozhodnutia Ústavného súdu SR vydané v iných konaniach sú podľa čl. 129 Ústavy SR záväzné pre všetky orgány verejnej moci, fyzické osoby alebo právnické osoby, ktorých sa týkajú.

4.5 Vybrané druhy konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky

4.5.1 Konanie o súlade právnych predpisov

Konanie o súlade právnych predpisov je konaním, základom ktorého je čl. 125 Ústavy SR. Konkrétne úprava tohto konania sa nachádza v § 37 až 41b zákona č. 38/1993 Z. z. Ide o realizáciu abstraktnej formy kontroly ústavnosti, **účelom** ktorej je dosiahnuť odstránenie takých právnych noriem z právneho poriadku, ktoré sú v rozpore s Ústavou SR alebo ústavnými zákonmi. Cieľom konania o súlade právnych predpisov je teda očistiť právny poriadok od právnych noriem nevyhovujúcich požiadavke zvrchovanosti ústavy a nevyhnutnosti dodržiavania hierarchického usporiadania právnych noriem.

Predmetom konania je posudzovanie súladu zákonov, nariadení vlády SR, všeobecne záväzných právnych predpisov minis-

terstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy, všeobecne záväzných samosprávnych nariadení orgánov územnej samosprávy vydaných vo veciach územnej samosprávy, všeobecne záväzných právnych predpisov miestnych orgánov štátnej správy a všeobecne záväzných správnych nariadení územnej samosprávy vydaných vo veciach prenesenej štátnej správy s ústavou, s ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom.

Treba súčasne uviesť, že v prípade absolútnej väčšiny uvedených predpisov (s výnimkou zákonov) možno preskúmať aj ich súlad so zákonmi. V prípade všeobecne záväzných právnych predpisov miestnych orgánov štátnej správy a všeobecne záväzných správnych nariadení územnej samosprávy vydaných vo veciach prenesenej štátnej správy možno preskúmať dokonca aj ich súlad s nariadeniami vlády a so všeobecne záväznými právnymi predpismi ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy. Podmienkou preskúmania v týchto prípadoch je však skutočnosť, že o tom nerozhoduje iný súd. V súčasnosti o tom rozhoduje tzv. správny súd (krajský súd), takže právomoc Ústavného súdu je de facto v tejto oblasti nateraz vylúčená.

Medzi subjekty oprávnené podať návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov patria podľa § 37 ods. 1 zákona č. 38/1993 Z. z. tieto subjekty: najmenej pätina poslancov Národnej rady SR, prezident SR, vláda SR, všeobecný súd, generálny prokurátor SR a verejný ochranca práv. Treba však dodať, že všeobecný súd môže podať návrh len v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou a verejný ochranca práv len, ak ďalšie uplatňovanie napadnutých právnych predpisov môže ohroziť základné práva alebo slobody, alebo ľudské práva a základné slobody vyplývajúce z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a ktorá bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom.

Treba podotknúť, že vláda SR sa zúčastňuje konania o súlade právnych predpisov vždy, a to aj keď nefiguruje ako navrhovateľ. Podľa § 37 ods. 2 zákona č. 38/1993 Z. z. je totiž vedľajším účastníkom konania vláda SR, ktorá je zastúpená Ministerstvom spravodlivosti SR.

Návrh na začatie konania musí obsahovať okrem všeobecných náležitostí aj osobitnú náležitosť, ktorou je označenie predpisu, ktorého nesúlad s právnym predpisom vyššej právnej sily sa nami-

eta, s vyjadrením, či navrhovateľ napáda predpis v celom rozsahu alebo v jeho časti, prípadne v jednotlivom ustanovení.

Ak Ústavný súd SR prijme návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov, môže uznesením **pozastaviť účinnosť** napadnutých právnych predpisov, ich častí, prípadne niektorých ich ustanovení, ak ich ďalšie uplatňovanie môže ohroziť základné práva alebo slobody, alebo ľudské práva a základné slobody vyplývajúce z medzinárodnej zmluvy, ktorú SR ratifikovala a ktorá bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak hrozí značná hospodárska škoda alebo iný vážny nenapraviteľný následok. Pozastavenie účinnosti je možné aj na návrh účastníka konania. Uznesenie o pozastavení účinnosti môže Ústavný súd aj bez návrhu zrušiť, ak pominuli dôvody, pre ktoré sa prijalo. Inak uznesenie zaniká vyhlásením rozhodnutia vo veci samej alebo zastavením konania.

V konaní o súlade právnych predpisov (ale len zákonov, nariadení vlády, všeobecne záväzných právnych predpisov ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy) rozhoduje **plénum Ústavného súdu SR**. O súlade ostatných právnych predpisov rozhoduje senát.

Ak Ústavný súd svojím rozhodnutím vysloví, že medzi právnymi predpismi je nesúlada, strácajú príslušné predpisy, ich časti, prípadne niektoré ich ustanovenia účinnosť dňom vyhlásenia nálezu Ústavného súdu SR v Zbierke zákonov. Orgány, ktoré tieto právne predpisy vydali, sú povinné do šiestich mesiacov od vyhlásenia rozhodnutia Ústavného súdu uviesť ich do súladu s právnymi predpismi vyššej právnej sily. Ak tak neurobia, také predpisy, ich časti alebo ustanovenia strácajú platnosť po šiestich mesiacoch od vyhlásenia rozhodnutia.

4.5.2 Konanie o výklade Ústavy SR

V konaní o výklade ústavy dochádza k uplatneniu výkladovej právomoci Ústavného súdu SR zakotvenej v čl. 128 Ústavy SR. **Účelom** tohto konania je prispieť k takému stavu právneho poriadku, v ktorom sa do fázy aplikácie práva nevpustia právne normy nezlučiteľné s účelom ochrany priznanej právnomu vzťahu podľa Ústavy SR.⁶⁹ Cieľom je teda objasnenie správneho zmyslu ústavnej normy, aby sa zamedzilo jej nesprávnej aplikácii a vzniku stavu rozporného

⁶⁹ DRGONEC, J.: Konanie pred Ústavným súdom Slovenskej republiky. 2. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2012, s. 177.

so skutočným významom ústavnej normy a úmyslom ústavodarcu. Konanie o výklade ústavy preto smeruje k zabezpečeniu jednoznačnosti ústavnej normy. Podmienky konania o výklade ústavy sú konkretizované v § 45 až 48 zákona č. 38/1993 Z. z.

Predmetom konania je spor o výklad niektorej normy ústavy alebo ústavného zákona. Treba zdôrazniť, že predmetom konania nie je spor o výklad zákonnej normy alebo podzákonnej normy. Podávanie výkladu v týchto prípadoch neprináleží Ústavnému súdu.

Medzi subjekty oprávnené podať návrh na začatie konania o výklade Ústavy SR patria podľa § 46 ods. 1 zákona č. 38/1993 Z. z. tieto subjekty: najmenej päťina poslancov Národnej rady SR, prezident SR, vláda SR, všeobecný súd a generálny prokurátor SR. Treba však dodať, že všeobecný súd môže podať návrh len v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou.

Zákon výslovne hovorí, že **okrem navrhovateľa** je účastníkom v tomto konaní **aj iný štátny orgán**, o ktorom navrhovateľ tvrdí, že ústavný zákon nesprávne vykladá.

Návrh na začatie konania musí obsahovať okrem všeobecných náležitostí aj osobitné náležitosti, ktorými sú údaje o tom, ktorý ústavný zákon, prípadne ktorá jeho časť alebo ktoré jeho ustanovenie sa má vyložiť, z akých dôvodov je vec sporná a ktorý štátny orgán si podľa navrhovateľa nesprávne vykladá ústavný zákon.

O návrhu na podanie výkladu koná **plénum Ústavného súdu SR** na neverejnom zasadnutí a rozhoduje uznesením.

4.5.3 Konanie o sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb

Konanie o sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb je konaním, základom ktorého je čl. 127 Ústavy SR. Konkrétne úprava tohto konania sa nachádza v § 49 až 56 zákona č. 38/1993 Z. z. Ide o realizáciu konkrétnej formy kontroly ústavnosti, **účelom** ktorej je poskytnúť ochranu porušeným ústavou zaručeným základným ľudským právam a slobodám.

Subjektom oprávneným podať návrh na začatie konania o sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb je podľa § 49 zákona č. 38/1993 Z. z. fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá tvrdí, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom sa porušili jej základné práva alebo slobody, ak o ochrane týchto základných práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Zákon výslovne hovorí, že **okrem navrhovateľa** je účastníkom v tomto konaní aj ten, proti komu sťažnosť smeruje.

Návrh na začatie konania musí obsahovať okrem všeobecných náležitostí aj osobitné náležitosti, ktorými sú označenie, ktoré základné práva alebo slobody sa podľa tvrdenia sťažovateľa porušili, označenie právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu, ktorým sa porušili základné práva alebo slobody a označenie, proti komu sťažnosť smeruje. K sťažnosti sa musí pripojiť aj kópia právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo dôkaz o inom zásahu. Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadostučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Ústavný súd o ústavnej sťažnosti rozhoduje v trojčlennom senáte. Ak Ústavný súd sťažnosti vyhovie, v náleze vysloví, ktoré základné právo alebo sloboda a ktoré ustanovenie ústavy, ústavného zákona alebo medzinárodnej zmluvy sa porušili, a akým právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom sa základné právo alebo sloboda porušili.

Následne môže Ústavný súd SR uplatniť tzv. nápravnú právomoc, spočívajúcu v možnosti rozhodnúť niektorým z nasledovných spôsobov:

- zrušiť rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, ktorým bolo porušené základné ľudské právo alebo sloboda,
- prikázať, aby ten, kto základné právo alebo slobodu porušil svojou nečinnosťou, vo veci konal,
- vrátiť vec na ďalšie konanie,
- zakázať pokračovanie v porušovaní základného práva alebo slobody,
- prikázať, aby ten, kto základné právo alebo slobodu porušil, obnovil stav pred porušením základného práva alebo slobody.

Ústavný súd môže súčasne priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj **primerané finančné zadostučinenie**. Ak Ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadostučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia Ústavného súdu.

Ak Ústavný súd právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah zruší a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom Ústavného súdu.

4.5.4 Konanie vo volebných veciach

Konanie vo volebných veciach sa môže týkať troch okruhov problémov – neústavnosti alebo nezákonnosti volieb do zastupiteľského orgánu (Národná rada SR, Európsky parlament, obce /VÚC), výsledku volieb do zastupiteľského orgánu a neústavnosti alebo nezákonnosti voľby prezidenta. V nasledujúcej časti sa budeme stručne venovať **konaniu o sťažnosti pre neústavnosť alebo nezákonnosť volieb do zastupiteľského orgánu.**

Konanie o sťažnosti pre neústavnosť alebo nezákonnosť volieb do zastupiteľského orgánu je konaním, základom ktorého je čl. 129 ods. 2 Ústavy SR. Konkrétne úprava tohto konania sa nachádza v § 59 až 63 zákona č. 38/1993 Z. z. Ide o realizáciu právomoci spojenej s uplatňovaním demokratických foriem vlády, **účelom** ktorej je poskytnúť ochranu ústavnosti a zákonnosti prípravy a priebehu volieb do zastupiteľských orgánov.

Medzi subjekty oprávnené podať návrh na začatie konania patria podľa § 59 ods. 1 zákona č. 38/1993 Z. z. tieto subjekty: najmenej pätina poslancov Národnej rady SR, prezident SR, vláda SR, všeobecný súd, generálny prokurátor SR, politická strana, ktorá sa na voľbách zúčastnila, 10 % oprávnených voličov volebného obvodu alebo kandidát, ktorý získal vo volebnom obvode najmenej 10 % voličov. Treba však dodať, že všeobecný súd môže podať návrh len v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou.

Zákon výslovne hovorí, že **okrem navrhovateľa** sú účastníkmi konania aj politické strany a politické hnutia, ktoré vo voľbách získali zastúpenie v Národnej rade SR, v Európskom parlamente alebo v orgánoch miestnej samosprávy.

Návrh na začatie konania musí obsahovať okrem všeobecných náležitostí aj osobitné náležitosti, medzi ktoré patrí: vyjadrenie sťažovateľa o tom, či napáda voľby na celom území SR alebo len v určitom volebnom obvode (kandidát môže napádať len zvolenie iného kandidáta vo svojom volebnom obvode), dôvody, pre ktoré voľby napáda s označením dôkazov, údaje a dôkazy o tom, že je oprávneným navrhovateľom a návrh na rozhodnutie vo veci. Návrh sa musí podať do desiatich dní po oznámení výsledku volieb.

Ústavný súd rozhoduje o sťažnosti pre neústavnosť alebo nezákonnosť volieb do zastupiteľského orgánu **v pléne**. V konaní vo veci samej môže Ústavný súd SR rozhodnúť niektorým z nasledovných spôsobov:

- vyhlásiť voľby za neplatné,
- zrušiť napadnutý výsledok volieb,
- zrušiť rozhodnutie volebnej komisie a vyhlásiť za zvoleného toho, kto bol riadne zvolený,
- sťažnosť zamietnuť.

ZÁVER

Ústavné súdnictvo predstavuje popri trestnom, správnom či civilnom súdnictve mimoriadne významnú oblasť pôsobnosti, ktorá je zverená orgánom súdnej moci ako ochrancom spoločenských hodnôt či záujmov. V prípade ústavného súdnictva ide dokonca o ochranu najdôležitejších hodnôt, na ktorých je založené fungovanie každého právneho a demokratického štátu, čo bezpochyby zvyrazňuje a podčiarkuje jeho význam. To, či a akým spôsobom je uplatňovaná ochrana ústavnosti v štáte má totiž obrovské dôsledky na každodenný život každého jedného človeka žijúceho na území príslušného štátu. Práve rozhodovacia činnosť Ústavného súdu je totiž činnosťou, ktorá ovplyvňuje kvalitu právneho poriadku, úroveň ochrany prirodzených práv a slobôd človeka a občana v štáte, charakter samotného štátu a v neposlednom rade aj existujúci politický a ekonomický systém krajiny.

V predloženej učebnici boli objasnené základné východiská a princípy fungovania a činnosti ústavného súdnictva na Slovensku. Treba však zdôrazniť, že v žiadnom prípade nejde o vyčerpávajúce podanie problematiky ústavného súdnictva. Ide v zásade o oboznámenie študentov s najdôležitejšími či kľúčovými aspektmi predmetnej problematiky. Štúdium predmetu „ústavné súdnictvo“ z toho dôvodu nemožno obmedziť iba na štúdium tejto učebnice. Materiá problematiky ústavného súdnictva je totiž oveľa rozsiahlejšia a na dôkladné oboznámenie sa s problematikou je nevyhnutné pristúpiť aj k štúdiu konkrétnych a aktuálnych právnych predpisov upravujúcich oblasť ústavného súdnictva (tzv. pramene ústavného súdnictva), konkrétnych výsledkov rozhodovacej činnosti ústavného

ho súdu (tzv. judikatúra) a ďalšej doplňujúcej odbornej literatúry (uvedenej napr. v zozname použitej literatúry). Iba vo vzájomnom súhrne všetkých uvedených zdrojov poznatkov možno preniknúť do pomerne komplikovanej matérie, akou oblasť ústavného súdnictva nesporne je. Pevne veríme, že sa to úspešne podarí každému študentovi držiacemu túto učebnicu.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

AGUILERA, B.: Law as a limit to power - The origins of the rule of law in the European legal tradition. In: *Judicial Review: A Comparative Analysis Inside the European Legal System*. Strasbourg: Council of Europe, 2010. 330 s. ISBN 978-92-871-6723-1

ČIČ, M. a kol.: *Komentár k Ústave Slovenskej republiky*. Bratislava: Eurokódex, 2013. 827 s. ISBN 978-80-89447-93-0

DRGONEC, J.: *Ochrana ústavnosti Ústavným súdom Slovenskej republiky*. Bratislava: EUROKÓDEX, 2010. 416 s. ISBN 978-80-89447-25-1

DRGONEC, J.: *Konanie pred Ústavným súdom Slovenskej republiky*. 2. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2012. 321 s. ISBN 978-80-89122-79-0

DRGONEC, J.: *Právomoc Ústavného súdu Slovenskej republiky a ďalších súdov pri ochrane práv fyzických a právnických osôb*. In: *Právny obzor*, 1994, č. 5, s. 492-493.

DRGONEC, J.: *Ústavné súdnictvo na území Slovenska včera, dnes a zajtra*. In: *Notitiae ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae*, č. 1/2009, s. 55-81

FILIP, J.: *Ústavní právo*. 3., opravené a doplnené vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 120 s. ISBN 978-80-210-5626-8

IVOR, J. – KLIMEK, L. - ZÁHORA, J.: *Trestné právo Európskej únie*

a jeho vplyv na právny poriadok Slovenskej republiky. Žilina: Eurokódex, 2013. 888 s. ISBN 978-80-8155-017-1

KLIMEK, L.: Európsky zatýkací rozkaz: tlaky ústavných súdov na vnútroštátnych zákonodarcov za účelom prijatia záväzkov prameňiacich z noriem EÚ. In: HAMULÁK, O. et MADLEŇÁKOVÁ, L. (eds.): Limity práva : Olomoucké debaty mladých právnikov 2012. Zborník z konferencie. Praha : Linde, 2013, s. 129-136

KLOKOČKA, V.: Ústavní systémy evropských států. 2. aktual. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2006. 423 s. ISBN 80-7201-606-7

KRIEGER, J.: The Oxford Companion to Politics of the World. Oxford: Oxford University Press, 2001. 1018 s. ISBN 0-19-511739-5

MACEJKOVÁ, I.: Právomoci Ústavného súdu Slovenskej republiky po dvadsiatich rokoch, dostupné na: http://portal.concourt.sk/download/attachments/17268954/2_Macejkova_Prispevok_PravomociUSSR_Zbornik_20_vyr.pdf

PAVLÍČEK, V. a kol.: Ústavní právo a státověda: 1. díl: Obecná státověda. Praha: Linde, 1998. 365 s. ISBN 80-7201-141-3

PRUSÁK, J.: Teória práva. Bratislava: Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty Univerzity Komenského, 1999. 308 s. ISBN 80-7160-113-6

SVÁK, J.: Organizácia a činnosť orgánov ochrany práva. Bratislava: Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty Univerzity Komenského, 1995. 108 s. ISBN 80-7160-078-4

SVÁK, J. - CIBULKA, L.: Ústavné právo Slovenskej republiky. Osobitná časť. 4. vyd. Bratislava: EUROKÓDEX, 2009. 1072 s. ISBN 978-80-89447-06-0

Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov

Ústavný zákon č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov v znení neskorších predpisov

Ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších predpisov

Zákon č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov

Zákon č. 1/1993 Z. z. o Zbierke zákonov Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov

Spravovací a rokovací poriadok Ústavného súdu SR č. 114/1993 Z. z. v znení neskorších predpisov

Uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 1/95

Rozhodnutie Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 61/96

Rozhodnutie Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 9/97

Rozhodnutie Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 30/97

Rozhodnutie Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 48/99

Uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 60/99

Rozhodnutie Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 69/99

Rozhodnutie Ústavného súdu SR sp. zn. IV. ÚS 10/02

Rozhodnutie Ústavného súdu SR sp. zn. III. ÚS 311/05

Rozhodnutie Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 87/09

<http://www.usoud.cz/soudci-ustavniho-soudu-csr-1921-1939/>

ÚSTAVNÉ SÚDNICTVO

Autor:

JUDr. Bystrík Šramel, PhD.

Recenzenti:

Doc. JUDr. Jana Reschová, CSc.

PhDr. JUDr. Libor Klimek, PhD.

Grafická úprava:

PhDr. Michal Imrovič

1. vydanie

Vydalo Občianske združenie FSV, v roku 2015

Náklad/počet strán

100 ks/104

Tlač:

NIKARA, s.r.o.

ISBN 978-80-971952-0-5

ISBN 978-80-971952-0-5